

کتابشناسی پیامبر اعظم

سلمان حبیبی

بسم الله الرحمن الرحیم

کتاب شناسی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله

نویسنده:

سلمان حبیبی

ناشر چاپی:

مرکز پژوهشهای اسلامی صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

کتاب شناسی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله

مشخصات کتاب

سرشناسه : حبیبی، سلمان، ۱۳۴۵ -

عنوان و نام پدیدآور : کتاب شناسی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله/ سلمان حبیبی؛ تهیه شده در مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما.

مشخصات نشر : تهران: کتاب طه، ۱۳۸۶.

مشخصات ظاهری : ۱۸۴ ص.

فروست : با پیامبر صلی الله علیه و آله؛ ۱۸.

شابک : ۱۹۰۰۰ ریال: ۹۶۴-۷۰۱۹-۸۸-۲

یادداشت : نمایه.

موضوع : محمد (ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ق. -- کتابشناسی

شناسه افزوده : صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران. مرکز پژوهشهای اسلامی

رده بندی کنگره : Z۸۷۸۷/س۹ک۲ ۱۳۸۵

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۹۳۰۱۶

شماره کتابشناسی ملی : ۱۲۰۴۹۸۳

ص:۱

اشاره

کتاب شناسی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله

کد: ۳۰۵

نویسنده: سلمان حبیبی

ناشر: کتاب طه

تهیه کننده: مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما

لیتوگرافی: سروش مهر

چاپ: نگارش

نوبت چاپ: اول / ۱۳۸۶

شمارگان: ۱۵۰۰

بها: ۷۵۰۰ ریال

نشانی: قم، بلوار امین، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما

پست الکترونیکی: Email: IRC@IRIB.ir

تلفن: ۲۹۱۹۶۷۰-۰۲۵۱ دورنگار: ۲۹۱۵۵۱۰

شابک: ۶-۵۳-۰۵۳-۵۱۴-۶-۵۳-۰۵۳-۵۱۴-۹۶۴ :ISBN: ۹۶۴

ص:۲

دیباچه

نام گذاری سال جاری به نام پیامبراعظم صلی الله علیه و آله با ابتکار رهبر معظم انقلاب، فروغی از نور نبوی بر ایران اسلامی تاباند و مسئولیت اجتماعی همه مردم را برای ترویج فرهنگ ناب نبوی افزون تر ساخت. در این رهگذر، وظیفه سنگینی متوجه رسانه ملی است؛ زیرا کارآمدترین و اثرگذارترین عامل انتقال مفاهیم فرهنگی به شمار می رود. نخستین گام برای نهادینه سازی سیره رفتاری و گفتاری پیامبر در جامعه، آشنایی با پژوهش هایی است که درا ین زمینه پدید آمده است. به طور کلی، «کتاب شناسی» در پهنه پژوهش، کاری شایسته و بایسته است و تدوین کتاب نامه و کتاب شناخت با پیشینه تاریخی خویش، ضرورت دانش امروز و ابزار کار هر برنامه سازی است که به ترویج آموزه های نبوی می اندیشد. برای رسیدن به این مهم، پژوهشگر ارجمند، جناب آقای _سلمان حبیبی_ کوشیده است تا دست مایه ای ارزنده برای پژوهشگران فراهم سازد و بر گی بر ارادت مندی و نبوت مداری خویش بیفزاید.

حاصل تلاش های بی شایبه ایشان را که با دقت و وسواس خاصی در کوتاه ترین زمان ممکن فراهم آمده است، در نه بخش با نام های سیره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله، تاریخ اسلام و زندگانی پیامبر اعظم، فضایل و مناقب پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله، پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و قرآن، معراج

پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله، سخنان، خطبه ها، مواعظ و پندهای پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله، دیدگاه های گوناگون درباره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله، ویژه کودک و نوجوان و دیگر موضوع ها به پیشگاه اصحاب رسانه پیش کش می کنیم.

باشد که با همت والاایشان و استفاده از این متون پرارزش و گران سنگ، بستر مناسبی برای نهادینه سازی فرهنگ نبوی فراهم آید.

انّه ولیّ التوفیق

اداره کل پژوهش

مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما

ص:۱۴

پیش گفتار

بی شک، عظمت پیامبر گرامی اسلام، محمد مصطفی صلی الله علیه و آله که هم عشق و علاقه گروندگان و هم اعجاب و تحسین بیگانگان را برانگیخته همچنان جاودانه خواهد ماند و کاروان بشریت را به سرمنزل رشد و هدایت خواهد رساند. او در لباس خاکیان درآمد تا مبعوث شود و اخلاق کریمه را به اوج برساند.

فراتر از گفتار، کردار رسول خدا صلی الله علیه و آله همچون جامی جهان نما، جلوه گر و بازتاب دهنده شعاع نیرومند انسانیت متعالی و کرامت های الهی بود. زنگ رویدادهایی که هم زمان با میلاد نبی مکرم اسلام رخ داد، گوش عرب و عجم را نواخت و آنان را برای استفاده از نعمت وجود آخرین حامل وحی الهی، بیدار ساخت. پس از قرآن، سخن و سیره او نه تنها برای مسلمانان که برای همه انسان ها، محک و میزانی شد برای سنجش انسانیت. پس قدر و قیمت هر مسلمانی، به اندازه تخلّق به اخلاق نبی و بر اساس مقدار پیروی از سیره نبوی مورد ارزیابی قرار می گیرد. به همین دلیل، جمع مشتاقان، گرد شمع وجود حضرتش، همواره مراقب سخنان و احوال و اشارات او بودند و از ثبت و نقل هیچ نکته ای فروگذار نمی کردند. به برکت عشق و علاقه ای که آنان به پیامبر داشتند و اهتمامی که در ثبت و نقل این امور می ورزیدند، امروزه اطلاعات قابل توجه و شفافی از رویدادهای زندگی ایشان وجود دارد. بدین ترتیب، سیره نویسی و نگارش شرح حال پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله،

بخش بزرگی از فعالیت علمی دانشمندان دینی را به خود اختصاص داده است که این روند هنوز هم با نگرش های سنتی و مدرن ادامه دارد. انبوهی منابع و آثار باارزش و پرمحتوا در این زمینه بیانگر اقبال جدی پژوهشگران و نویسندگان مسلمان به این مهم است.

این نوشتار با هدف آشنایی هرچه بیشتر خوانندگان با تاریخ اسلام و سیره و شخصیت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به ویژه اندیشمندان و پژوهشگرانی که درصدد پژوهش درباره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله هستند، به معرفی و توصیف اجمالی برگزیده ای از کتاب های نوشته شده درباره آن حضرت می پردازد. بخش نخست به کتاب هایی اختصاص دارد که به سیره آن حضرت چون کلیات سیره، سیره اخلاقی و عبادی، تربیتی، تبلیغی، سیاسی و اجتماعی، حکومتی و نظامی پرداخته است. در بخش دوم، آثاری معرفی خواهد شد که در بردارنده تاریخ اسلام و زندگانی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آلهاست. بخش سوم تا ششم این نوشتار نیز به ترتیب به معرفی آثاری در زمینه فضایل و مناقب پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله، پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و قرآن، معراج پیامبر و سخنان، خطبه ها، مواعظ و پندهای پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله می پردازد. دیدگاه های گوناگون درباره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله عنوان بخش هفتم است.

کتاب شناسی حاضر برای استفاده در رسانه ملی صدا و سیما تهیه شده است و همه اقشار جامعه مخاطبان آن هستند، با این حال، بخش قابل توجهی از جامعه را کودکان و نوجوانان تشکیل می دهند. به همین دلیل، بخش هشتم به معرفی کتاب هایی مربوط به پیامبر اعظم صلی الله علیه و آلهویژه کودکان و

نوجوانـان اختصـاص دارد. بخش نهم بـا نام «موضوع های پراکنـده» دربردارنـده مطالبیماننـد: بعثت پیامبر، مادر پیامبر، شـیوه همسـرداری پیـامبر، پیامبر و قوم یهود، مباهله، معجزات، حجه الوداع، بشارت های کتب مقـدس درباره محمـد صـلی الله علیه و آله و... است.

یادآوری می شود قلمرو پژوهش کتاب شناسـی حاضر، زبان فارسی بوده و کار بر روی کتاب های منتشر شده و قابل دسترس در ایران متمرکز شـده است. بی تردیـد، منابع یاد شـده نیز از میان ده ها کتاب، برای معرفی انتخاب شـده انـد و به طور طبیعی، کتـاب هـای ارزشـمند و قابـل توجه دیگری نیز در این موضوع ها به زبان فارسـی وجود دارد که چه بسا از دیـد گردآورنـده، پنهان مانده یا در دسترس نبوده است. از آنجا که هدف ازگردآوری مجموعه حاضر، معرفی تمام منابع موجود در این موضوع هـا نبوده، جـای خرده گیری نخواهـد بود. به جز آن، توصـیف افزون تر برخی کتـاب هـا به معنـای اهمیت بیشـتر آن کتـاب ها نیست. در عین حال، جهت اسـتفاده هرچه بیشتر پژوهشـگران، در پایان کتاب، عنوان های تعـدادی از کتاب های چاپ شده به زبان عربی، فهرست وار آمده است.

بخش اول: سیره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله

الف) کلیات

۱. پژوهشی در سیره نبوی

جعفریان، رسول (زیر نظر)، تهران، مؤسسه انتشارات امیرکبیر با همکاری پژوهشکده حوزه و دانشگاه، چاپ اول، ۱۳۸۲، ۴۹۶ صفحه، وزیری.

این مجموعه، دربردارنده مقاله هایی با عنوان های زیر درباره سیره نبوی است: نقش تاریخی سرای اَرقم در سیره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله (رمضان محمدی)؛ نقش قبیله خُزاعه در سیره نبوی (قاسم خان جانی)؛ اُمّی در متون فقهی کهن (نورمن کالدر، منچستر، ترجمه: شهلا بختیاری)؛ قُبا و قُباییان در تاریخ صدر اسلام (محمد حیدری آقایی)؛ نقش بنی عبدالاشهل در تحولات مدینه در دوران رسول اکرم صلی الله علیه و آله (حسین مرادی نسب)؛ مناسبات مهاجر و انصار در سیره نبوی؛ هم دلی ها و رقابت ها (حسین حسینیان مقدم)؛ جایگاه پیمان برادری در حکومت نبوی (محمدرضا هدایت پناه)؛ بررسی نکات اساسی وفود در سیره نبوی (منصور داداش نژاد)؛ پژوهش های سیره در مطالعات اسلامی با تکیه بر مکتب بیت المقدس (محمدکاظم رحمتی).

ص:۱۸

در پایان کتاب، نمایه نام ها و مکان ها در ۳۲ صفحه فراهم آمده است.

۲. تاریخ سیاسی اسلام، سیره رسول اکرم صلی الله علیه و آله (جلد اول)

جعفریان، رسول، قم، انتشارات دلیل، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۶۸۳ صفحه، وزیری.

بررسی سیره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و خلفا، موضوع این پژوهش تحلیلی است. نویسنده که سال هاست برای گردآوری کتاب های تاریخی، به ویژه تاریخ اسلام می کوشد، این کتاب را با هدف تدوین یک دوره تاریخ سیاسی اسلام نگاشته است.

وی از پرداختن به رویدادهای پیش از اسلام خودداری کرده و تنها حرکت رو به رشد تحولات اسلامی را شرح داده است. وی برای تدوین این کتاب از منابع فراوانی بهره گرفته و با استفاده زیاد از آیات قرآن کریم و کتب تفسیری، آن را به دیدگاه های وحیانی و اسلامی بسیار نزدیک کرده است. به طور کلی، این اثر را می توان تلاشی کلامی برای اثبات برحق بودن پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و راه او و نفی مخالفان آن حضرت به شمار آورد.

نویسنده در آغاز، از تاریخ نگاری مسلمانان و میراث تاریخی اعراب در جاهلیت، تأثیر عمیق قرآن بر توجه مسلمانان به تاریخ نگاری، گونه های تاریخ نگاری مسلمانان و نمونه هایی از آن سخن گفته و با معرفی سیره نویسان، تاریخ نویسی مسلمانان را تا قرن پنجم کاویده است.

وی در بخش دیگر به بررسی جنبه های فرهنگی، دینی، اجتماعی، اقتصادی قبایل، حضور پیروان ادیان در جزیره العرب و دانش، شعر، خطابه، کتاب و علم الایام در دوران جاهلیت پرداخته است. ادامه بحث های کتاب را

بررسی دوران اسلامی تشکیل می دهد که از بخش سوم کتاب و آغاز اسلام شروع می شود. در این بخش، از آغاز وحی، گسترش اسلام و نقش تاریخی قرآن سخن به میان آمده و در ادامه، فشار قریش بر اسلام و تحولات مربوط به آن، گسترش اسلام در مدینه و رخدادهای مربوط به آن، مانند هجرت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و بنای مسجد تحلیل شده است. جنگ های پیامبر در بخش ششم به بحث گذاشته شده و در فصل پایانی جلد نخست، با عنوان «به سوی پیروزی بر حجاز»، توسعه قلمرو اسلامی در جزیره العرب شرح داده شده است. در پایان این جلد، هفده صفحه نقشه و تصویر مربوط به تحولات تاریخی و جنگ های پیامبر به چاپ رسیده است.

۳. سیرت جاودانه: ترجمه و تلخیص کتاب «الصحیح من سیره النبی الاعظم صلی الله علیه و آله» (ج ۱و۲)

چ

عاملی، سیدجعفر مرتضی، ترجمه: محمد سپهری، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، چاپ اول، ۱۳۸۴، ۶۷۵ + ۷۶۳ صفحه، رقعی.

انسان به طور فطری کمال جو و الگوخواه است. الگوپذیری انسان تا جایی است که بدون اسوه، راه به سوی کمال نمی برد و پیوسته به دنبال اسوه کمال یافته و برتر خویش می گردد. ازاین رو، به شناخت راه و روش زندگانی انسان های کامل و برجسته ای مانند پیامبران، امامان، اولیا و انسان های والا نیاز دارد. حضرت علی علیه السلام، پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله را اسوه کامل و شایسته پیروی معرفی می کند و الگوپذیری از آن حضرت را برای همگان کافی می داند. مسلمانان نیز کوشیده اند با پیروی از این سرمشق نیکو، رستگاری یابند و قله های کمال را درنوردند. ازاین رو، به تدوین سیره و زندگانی آن حضرت توجه ویژه ای نشان داده اند. هر یک از تاریخ نگاران و

سیره نویسان بر اساس ذوق، علاقه، بینش و گرایش خود به تدوین و تألیف در این عرصه همت گماشته اند. جایگاه سیره و زندگانی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله چنان اهمیت دارد که اصولاً تاریخ نگاری مسلمانان با تألیف و تدوین در این حوزه آغاز شد و با آموختن شیوه های تاریخ نگری و تاریخ نگاری از اقوام و ملل دیگر به ویژه ایرانیان، بیشترین کتاب های خود را در این زمینه نگاشتند.

کتاب _الصحیح من سیره النبی الاعظم _صلی الله علیه و آله علاوه بر تبیین سیره و زندگانی رسول خدا صلی الله علیه و آله، منبع ارزشمندی در معرفت شناسی است که مسلمانان می توانند از آن بهره ببرند. نویسنده این کتاب، علامه سیدجعفر مرتضی عاملی است که آثار دیگری نیز در همین حوزه دارد. این کتاب از جهاتی کامل ترین پژوهش این اندیشمند به شمار می رود و با استقبال محافل علمی و اندیشمندان حوزه و دانشگاه روبه رو شده و توانسته است جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران را به خود اختصاص دهد. نویسنده در این کتاب، افزون بر سبک ویژه در سیره نگاری که بر آموزه های کلامی و نقد و ارزیابی حدیث در حوزه تاریخ مبتنی است، اصول و مبانی راهبردی تازه ای نیز به خواننده ارائه می دهد. همچنین دیدگاه های ابتکاری ارزشمندی در مورد شماری از حوادث مهم و سرنوشت ساز تاریخ اسلام دارد که سبب شده این کتاب از دیگر کتاب هایی که تاکنون در این زمینه نوشته شده است، متمایز گردد.

کتاب _سیرت جاودانه_، ترجمه و تلخیص کتاب _الصحیح من سیره النبی الاعظم _صلی الله علیه و آله است که در سیزده بخش به حوادث زندگانی پیامبراعظم

ص:۲۱

صلی الله علیه و آلهمی پردازد. برخی عنوان های آن عبارتند از: پیغمبر در روایات مکتب خلافت، صفات پیامبر، سیاست های ریشه کنی، نقش قصه گویان در تاریخ اسلام، انگیزه ها و اهداف، پیش از بعثت، پیش از ولادت پیامبر، دوران کودکی و نوجوانی پیامبر، ازدواج با خدیجه، از ازدواج تا بعثت، از بعثت تا هجرت به حبشه، روایات آغاز وحی، دعوت پنهانی، اسراء و معراج، انذار خویشاوندان، دعوت علنی، از مسلمانی حمزه تا بیعت عقبه، شعب ابوطالب، ابوطالب؛ مؤمن قریش، هجرت به طائف، دعوت قبایل و بیعت عقبه، از مکه تا مدینه، مقدمات هجرت، هجرت رسول خدا صلی الله علیه و آله، علی علیه السلام در بستر پیغمبر، برترین الگوی جانبازی، از قبا تا مدینه، پیش از استقرار در مدینه، از ورود به مدینه تا پایان جنگ بدر، تأسیس تاریخ هجری، تشریح احکام، غزوه ها و سریه های پیش از بدر، جنگ بدر بزرگ، از بدر تا احد، ویژگی های ازدواج علی و فاطمه علیهماالسلام، علی؛ برادر و داماد، غزوه ها و سریه های دفاعی، پیمان شکنی یهودیان و ترورهای منظم، جنگ های فراگیر و سرنوشت ساز با یهود، جنگ احد و پی آمدهای آن، شخصیت ها و حوادث، زید بن ثابت، آزادی سلمان فارسی، ولادت امام حسین علیه السلام، وفات برخی شخصیت ها، از احد تا بنی نضیر، از اخراج بنی نضیر تا نبرد خندق، جنگ احزاب.

یادآوری می شود کتاب _الصحیح من سیره النبی الاعظم _صلی الله علیه و آله به قلم دیگری نیز ترجمه شده است که مشخصات کتاب شناسی آن بدین شرح است: _سیره صحیح پیامبر بزرگ اسلام، _ترجمه: حسین تاج آبادی، قم، مؤسسه فرهنگی انتشاراتی آزاد گرافیک، چاپ دوم، ۱۳۷۳، دو جلد، ۳۷۵ + ۴۶۸

صفحه، وزیری.

۴. سیری در سیره نبوی

مطهری، مرتضی، تهران، انتشارات صدرا، چاپ بیست و یکم، ۱۳۷۸، ۳۰۸ صفحه، رقعی.

این اثر شامل برخی مقاله ها و سخنرانی های استاد مرتضی مطهری است. در بخش نخست کتاب، دو مقاله کوتاه در تحلیل جامعیت اسلام ارائه شده است. سپس هشت سخنرانی از استاد مطهری آورده شده که مضمون بیشتر آنها سیره نبوی است. بخش سوم کتاب نیز شامل یک سخنرانی در تاریخ زندگانی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و ترجمه صد سخن از سخنان آن حضرت است. مهم ترین موضوع های کتاب عبارتند از: سیره و انواع آن، شرح اصطلاح منطق عملی ثابت، بررسی مسئله نسبیت، اخلاق از نظر اسلام و تشیع و نقد مکاتب مادی، پژوهش در کیفیت استخدام وسیله برای اهداف مشروع و نظر اسلام نسبت به این موضوع، پاسخ به اشکالات و برخی داستان های تحریف شده درباره پیامبران الهی، ارزش و روش تبلیغ دین، شرایط مبلّغ دینی، نقش سیره نبوی در گسترش اسلام، تاریخچه زندگانی پیامبر و تحلیل سخنانی از آن حضرت... .

۵. نقد و بررسی منابع سیره نبوی

جمعی از نویسندگان، زیر نظر رسول جعفریان، تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت)، چاپ اول، ۱۳۷۸، ۴۲۴ صفحه، وزیری.

نخستین گام در مسیر شناخت سیره نبوی، بررسی و ارزیابی منبع های سیره است. تاکنون تلاش های فراوانی در این باره صورت گرفته است، ولی هنوز جنبه های ناشناخته ای وجود دارد که باید بررسی شود. مهم ترین کار در

این زمینه، بررسی چگونگی پدید آمدن نخستین سیره ها و کشف پیوند آثار تدوین شده از نظر اقتباس و اثرپذیری آثار اولیه از یکدیگر و اثرگذاری آنها بر همدیگر است. آشنایی با فراز و نشیب های دانش سیره نگاری در قرون بعد نیز یکی دیگر از مسائل اساسی در شناخت منابع سیره نبوی است. افزون بر آن، باید به فضای علمی، مذهبی و تاریخی حاکم بر سده های گوناگون توجه کرد؛ چون تأثیر قابل توجهی بر نگاشته های تاریخی این دوران ها داشته اند. مجموعه حاضر با هدف تبیین برخی از جنبه های سیره نبوی همراه با نقد و بررسی آنها به سبک تحلیلی و گزارشی و مستند برای استفاده استادان، دانشجویان و دیگر پژوهشگران به ویژه در دوره دکترا با گرایش تاریخ اسلام گرد آمده است.

چهارده مقاله از نویسندگان متفاوت در این کتاب آورده شده است که عنوان های مقاله ها و نام های نویسندگان آن عبارتند از: نقش تاریخی امام علی بن ابی طالب در زمان پیامبر از نگاه ابن اسحاق و ابن هشام (رسول جعفریان)؛ ابن عبدالبرّ اندلسی و سیره نبوی (مروری بر دو کتاب «الدرر فی اختصار المغازی و السیر» و «الاستیعاب فی معرفه الاصحاب») (رسول جعفریان)؛ نقش خاندان زبیر در تدوین سیره نبوی (محمدرضا هدایت پناه)؛ بررسی دیدگاه های واقدی و ابن سعد در روایت سیره (شهلا بختیاری)؛ تحقیقی درباره کتاب ابن اسحاق (عبدالعزیز دروی)؛ سیره پیامبر در صحیح بخاری (منصور داداش زاده)؛ روایات تاریخی واقدی در انساب الاشراف بلاذری بخش سیره نبوی صلی الله علیه و آله (حسین حسینیان مقدم)؛ مغازی موسی بن عقبه و مقایسه آن با سیره ابن اسحاق (حسین مرادی نسب)؛ اصطلاحات تاریخ نگاری در طبقات الکبری (محمد حیدری هائی)؛ منبع شناسی صحابه (الاصابه

فی تمییز الصحابه) (شاکر محمود عبدالمنعم)؛ نقد و بررسی سفر پیامبراکرم صلی الله علیه و آله به شام (رمضان محمدی)؛ کتاب شناسی نظام حکومت پیامبر (قاسم خان جانی)؛ منابع ابن کثیر در نگارش سیره نبوی (مسعود الرحمان خان ندوی)؛ فهرست کتاب های سیره کتاب خانه تخصصی تاریخ اسلام و ایران (رسول جعفریان).

ب) سیره اخلاقی و عبادی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله

۱. الگوی کامل (نگاهی به سیره اخلاقی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله)

سهراب پور، همت، قم، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، چاپ اول، ۱۳۷۸، ۹۶ صفحه، پالتویی.

نیاز انسان به الگوی سالم از ویژگی اثرپذیری او برمی خیزد که در تربیت فردی و اجتماعی اش نقش مهمی دارد. در این راستا، خداوند در قرآن به معرفی اسوه های حسنه می پردازد که پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله، بهترین ایشان شمرده شده است. کتابالگوی کامل با استفاده از آیات و روایات و با قلمی روان و شیوا به بحث درباره شخصیت فردی و اجتماعی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله پرداخته است. مباحث کتاب عبارتند از: زهد و ساده زیستی، آرایش ظاهری، احترام به بانوان، مزاح و شوخی، حیا و عفت، گذشت و ایثار، مشارکت در (رفع) مشکلات، استقامت در راه هدف، تواضع، محبت و سخاوت.

۲. رسول اکرم صلی الله علیه و آله ؛ الگوی زندگی (گزارشی از سیره عملی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله)

ص:۲۵

یزدانی، عباس، قم، انتشارات تهذیب، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۱۵۴ صفحه، رقعی.

هدف این کتاب، شناساندن پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله به عنوان برترین الگوی زندگی برای انسان هاست. نویسنده با نثری روان و با استناد به آیات و احادیث و گزارش های تاریخی، جنبه های گوناگون زندگی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله را بررسی کرده و خواهان پیروی مسلمانان از آن حضرت در جنگ و صلح، عبادت، آداب معاشرت، رفتار خانوادگی و زندگی شخصی است. وی پس از بیان هر یک از ویژگی های رسول اکرم صلی الله علیه و آله، به تحلیل آنها پرداخته است.

۳. سنن النبی صلی الله علیه و آله

طباطبایی، سیدمحمد حسین، ترجمه: محمدهادی فقهی، تهران، کتاب فروشی اسلامیه، چاپ هفتم، ۱۳۷۸ ، ۴۱۴ صفحه، وزیری.

آداب و سنن و رفتار پیامبر گرامی اسلام، مجموعه ای از اعمال واجب و مستحب است که قسمت بزرگی از فقه و اخلاق اسلامی را تشکیل می دهد. علامه سیدمحمدحسین طباطبایی رحمه الله با انگیزه استفاده عملی خود و دیگران، بخش مهمی از این آداب و سنن را به نام ـسنن النبی ـصلی الله علیه و آله گرد آورده بود. اهمیت این کتاب در آن است که به همت و دقت عالمی جامع، مجتهدی کامل و محدثی جست وجوگر تدوین شده است و می تواند رساله ای عملی برای کسانی باشد که می خواهند برنامه زندگی آن حضرت را الگوی زندگی فردی و اجتماعی خویش قرار دهند. مترجم گران قدر هنگام ترجمه هر باب، به احادیث فراوان و معتبر دیگری برخورد که از قلم شریف علامه جا مانده بودند. بنابراین، آنها را گرد آورد و از علامه اجازه گرفت تا آنها را به عنوان «ملحقات»

ص:۲۶

به اصل کتاب بیافزاید و بدین وسیله کتاب را کامل سازد.

اصل کتاب شامل ۲۱ باب و ۴۱۱ حدیث است و ملحقات آن در ۲۳ باب و ۵۰۷ حدیث و به طور کلی شامل ۹۱۸ حدیث در موضوع آداب و سنن و رفتار پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله گرد آمده است. مترجم، باب شمایل (از ملحقات) را در آخر کتاب آورده و دو باب دیگر (باب حج و باب نوادر) را نیز بر آن افزوده است. احادیث به طور کلی در سه بخش تنظیم شده است. آداب و سنن پیامبر در ارتباط با خدای متعال؛ (آداب عبادات و ادعیه و اذکار)؛ آداب و سنن آن حضرت در تعامل طبقات مختلف مردم (آداب معاشرت)؛ آداب و سنن فردی آن حضرت مانند: آداب سفر، غذا خوردن، پوشیدن لباس و نظایر آن.

مجموعه این آداب و سنن به تفصیل عبارتند از: شمایل و کلیات اخلاق پیامبر، آداب معاشرت پیامبر، آداب و سنن آن حضرت در نظافت و آرایش و مانند آن، آداب و سنن آن حضرت در سفر و لواحق آن، آداب و سنن آن حضرت در لباس، آداب و سنن آن حضرت در مسکن، آداب و سنن آن حضرت در خوابیدن، آداب و سنن آن حضرت در زناشویی و تربیت فرزند، آداب و سنن آن حضرت در خوردنی ها و آشامیدنی و آداب سفر، آداب و سنن آن حضرت در بیت الخلاء، آداب و سنن آن حضرت در امور اموات، آداب و سنن آن حضرت در معالجه و مداوا، آداب و سنن آن حضرت در مسواک، آداب و سنن آن حضرت در وضو، آداب و سنن آن حضرت در غسل، آداب و سنن آن حضرت در نماز، آداب و سنن آن حضرت در روزه، آداب و سنن آن حضرت در اعتکاف، آداب و سنن آن حضرت در صدقه

دادن، آداب و سنن آن حضرت در قرائت قرآن، آداب و سنن آن حضرت در دعا و ذکر پاره ای از ادعیه و اذکار.

سنن النبی در سال ۱۳۵۴ ه . ق با ترجمه آقای فقهی منتشر شد. _مؤسسه بلاغ _نیز در سال ۱۴۰۹ ه . ق متن عربی آن را بدون ترجمه فارسی چاپ کرد. همچنین، _جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، _اصل عربی کتاب را با تحقیقات جناب آقای فقهی در سال ۱۴۱۹ ه . ق منتشر ساخت. به جز ترجمه محمدهادی فقهی، ترجمه های دیگری نیز از کتاب سنن النبی چاپ شده است که عبارتند از:

_سنن النبی _صلی الله علیه و آله (آداب، سنن و روش رفتاری پیامبر گرامی اسلام)

استاد ولی، حسین، تهران، انتشارات پیام آزادی، چاپ نهم، ۱۳۸۵، ۲۱۲ صفحه.

_سنن النبی _صلی الله علیه و آله (آداب و سنن پیامبر)

عزیزی، عباس، قم، انتشارات صلاه، چاپ اول، ۱۳۸۲، ۴۹۵ صفحه.

_آداب زندگی پیامبر (سنن النبی _صلی الله علیه و آله به ضمیمه زندگی نامه حضرت علامه)

راشدی، لطیف و سعید، تهران، انتشارات وحدت بخش، چاپ اول، ۱۳۸۳، ۴۷۲ صفحه.

_گزیده ای از سنن النبی _صلی الله علیه و آله

شیرازی، رضا، تهران، پیام بهاران، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۱۰۴ صفحه.

_ادب نبوت (مختصر سنن النبی _صلی الله علیه و آله)

قهستانی، حسین، قم، دفتر انتشارات انصاری، چاپ اول، ۱۳۸۱، ۸۰ صفحه، رقعی.

ـسیره نبوی (ترجمه و تنظیم موضوعی کتاب شریف سنن النبی ـصلی الله علیه و آله در آداب زندگی و اخلاق پیامبر)

غیاثی کرمانی، سیدمحمدرضا، قم، انتشارات حضور، چاپ اول، ۱۳۸۳، ۲۰۸ صفحه.

۴. هم گام با رسول و آشنایی با سیره اخلاقی و رفتاری پیامبر خدا

محدثی، جواد، قم، انتشارات پویشگر، چاپ اول، ۱۳۸۴، ۹۵ صفحه، رقعی.

این کتاب به گوشه ای از اخلاق و رفتار پیامبر خدا در زندگی فردی و اجتماعی ایشان پرداخته است. نویسنده، آشنایی با پیامبر را به نگاه کردن در آیینه تشبیه کرده که برای هر مسلمانی بسیار آموزنده و سودمند است. وی در آغاز کتاب می نویسد: «آشتی با آیینه، ما را با «زیبایی» پیوند می دهد. آنان که به «زندگی محمدگونه» می اندیشند و در پی (کسب) «اخلاق پیامبرانه» هستند، بیشتر در این آیینه بنگرند. اگر او اسوه و الگوست، از ما چه چیزی سزاوار است جز تأسی و پیروی».

مهم ترین عنوان های کتاب بدین قرار است: نقش الگو در خودسازی، رسول خدا صلی الله علیه و آله؛ اسوه کامل، شمایل پیامبر در خانه و اجتماع، جلسات پیامبر، سخن گفتن پیامبر، راه رفتن، آراستگی، لباس و پوشش، خوردن و آشامیدن، آداب عبودیت و سنّت های گوناگون.

یادآوری می شود انتشارات ـام ابیهاـ، این کتاب را دوباره با عنوان ـسیره اخلاقی و رفتاری پیامبر اعظم ـصلی الله علیه و آله در سال ۱۳۸۵ چاپ و منتشر کرده است.

۵. هم نام گل های بهاری (نگاهی نو به زندگی و شخصیت پیامبر گرامی)

سیدی ساروی، حسین، قم، نشر نسیم اندیشه، چاپ اول، ۱۳۸۳، ۲۹۵ صفحه، پالتویی.

نویسنده در این مجموعه با استفاده از نثر ادبی و دل نشین و با استناد به روایت های امامان معصوم علیهم السلام، سیمای ظاهری، زندگی و شخصیت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آلهرا به تصویر می کشد. وی ویژگی های پیامبر را در چهار بخش: خویشتن، خدا، دیگران و طبیعت معرفی کرده است. از خود گذشتگی، امانت داری، پارسایی، بردباری، حق گرایی، خردورزی، خوش خلقی، خداباوری، روزه داری، قرآن خوانی، معاداندیشی و نیایش از جمله ویژگی های شخصیتی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله هستند که در این نوشتار بیان شده اند. این کتاب در هفتمین همایش کتاب سال حوزه در سال ۱۳۸۴ برگزیده شده است.

۶. ملکوت اخلاق (گلگشتی در جلوه های رفتاری و گفتاری پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله)

اسحاقی، سیدحسین، قم، نشر مشعر، چاپ اول، ۱۳۸۵، ۳۲۰ صفحه، رقعی.

یکی از منابع شناخت اسلام، سیره و روش زندگانی حضرت محمد صلی الله علیه و آلهاست؛ زیرا خداوند، آن حضرت را الگوی کامل زندگی مادی و معنوی انسان ها معرفی کرده است. یکی از افتخارهای ما مسلمانان این است که تمام دقایق زندگی آن حضرت، از زمان تولد تا وفات ایشان را در زمینه گفتار و رفتار و ویژگی های جسمی و معنوی ثبت کرده ایم. افزون بر آن، پژوهشگران اسلامی که شیفته پیامبر محبوب خویش بوده اند، با تحلیل و بررسی سراسر زندگی آن حضرت، اصول زندگی انسانی را از لابه لای آن استنباط کرده اند. مجموع این پرداخته ها، سیره رسول اکرم صلی الله علیه و آله را تشکیل می دهد.

پژوهش حاضر که به مناسبت سال پیامبر اعظم صلی الله علیه و آلهمنتشر شده، در دو بخش سامان یافته است. بخش نخست به روزشمار زندگی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله اختصاص دارد که به صورت فشرده، رویدادهای

مربوط به زندگی پیامبر گرامی اسلام را بازگو می کند. بخش دوم نیز به تعداد سوره های قرآن، ۱۱۴ جلوه رفتاری و گفتاری آن حضرت را در زمینه اخلاق فردی، خانوادگی و اجتماعی گلچین کرده و در سه فصل آورده است. نویسنده در پایان کتاب نیز با عنوان «واپسین کلام»، رفتار رسول اکرم صلی الله علیه و آلهرا از زبان دو سید جوانان اهل بهشت، امام حسن و امام حسین علیهم السلام و همچنین از نگاه معمار بزرگ انقلاب، امام خمینی رحمه اللهبه تصویر کشیده است.

۷. سیره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله از نگاهی دیگر

حسن الهی، منوچهر، قم، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما و دفتر عقل، چاپ اول، ۱۳۸۵، ۳۲۴ صفحه، رقعی.

این پژوهش، گزیده ای از روش های عملی پیامبر بزرگ اسلام در تمامی شئون فردی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، نظامی و فرهنگی است که در دسترس پیروان واقعی این مکتب قرار گرفته است. مسلمانان با پیروی از سلوک پیامبر خویش افزون بر اینکه خود به سوی کمال مطلق رهنمون می شوند، می توانند نمونه ارزشمندی از زندگی اجتماعی را برای جهانیان نیز ترسیم کنند.

نوشتار حاضر به مناسبت سال پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله، از پنج بخش گوناگون تشکیل شده است. نویسنده ابتدا تحلیلی کوتاه درباره موضوع ارائه داده و سپس چند نمونه گفتاری و رفتاری پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله را تبیین کرده است. مهم ترین عنوان های این کتاب عبارتند از: سیره فردی (عبادت، توکل، اطاعت کامل از خداوند، ساده زیستی، رأفت و مهربانی،

تواضع و فروتنی، صبر و مقاومت، رعایت بهداشت، نظم و انضباط، تفکر و تدبیر، زهد، استقلال، تعادل و میانه روی، حفظ حدود الهی)؛ سیره اجتماعی (پرهیز از تبعیض، تشویق به علم آموزی، ترک رهبانیت، احترام به مقام زن، احترام به کودکان، مخالفت با آداب و رسوم جاهلیت، رفق و مدارا، آزادی عقیده، ایجاد وحدت و برادری، تعاون و همکاری، حسن معاشرت، ظلم ناپذیری، پایداری و سازش ناپذیری با ستم کاران، عدالت ورزی، اهتمام به (امور) مساجد، مسافرت)؛ سیره اقتصادی (میانه روی در مصرف، بذل و بخشش، تشکیل بیت المال، کار و کسب ورزی، برنامه ریزی اقتصادی)؛ سیره نظامی (هدف نبودن جنگ، حضور در میدان نبرد، تقسیم غنایم، استراتژی و سازمان دهی، شیوه های برخورد با دشمنان، شعار جنگ، دعا و استمداد از خدا در جنگ)؛ سیره سیاسی (تشکیل حکومت، روابط بین المللی و گسترش اسلام، (تشکیل) شورا و مشورت کردن).

ج) سیره تربیتی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله

۱. سیره تربیتی پیامبر و اهل بیت علیهم السلام (جلد اول: تربیت فرزند)

حسینی زاده، سیدعلی، زیر نظر: علی رضا اعرافی، قم، پژوهشکده حوزه و دانشگاه، چاپ چهارم، ۱۳۸۴، ۱۹۷ صفحه، وزیری.

پیامبر خدا و اهل بیت علیهم السلام، انسان های نمونه ای هستند که هدف خداوند متعال از خلقت را به صورت عینی پیش روی جهانیان قرار داده اند. بر ماست که به این اسوه های کامل اقتدا کنیم و در همه عرصه های زندگی با پیروی از آنها، آسان تر و سریع تر به مقصد اعلای انسانیت برسیم. یکی از عرصه های زندگی که اهمیت ویژه ای دارد و در دست یابی به مقصود مؤثر

است، عرصه تعلیم و تربیت است. این کتاب شامل مباحثی درباره تربیت کودکان بر اساس سنّت و دستورهای پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و ائمه طاهرین علیهم السلام است.

نویسنده با هدف گردآوری سیره های تربیتی و بررسی روشمند آنها و زمینه سازی برای کشف قوانین منطبق بر سیره، با استناد به منابع تاریخی، روایی، تفسیری، اخلاقی و پژوهش های تربیتی و روان شناسی به بررسی این موضوع در سیره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم السلام پرداخته است. این کتاب، به منظور تأمین منبع درسی دانشجویان رشته های علوم تربیتی، الهیات و معارف اسلامی نگاشته شده است. نویسنده ابتدا به تعریف واژه های به کار رفته در این نوشتار مانند: سیره، سنّت و اهل بیت علیهم السلام پرداخته و آن گاه حجیت، اعتبار و نقش تربیتی سیره را بیان کرده است. سپس درباره برخی نیازهای اساسی کودک مانند: محبت کردن، امنیت و شیوه های تکریم و احترام سخن گفته و برخورد با کودکان و آموزش آنها را از نگاه پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم السلام بررسی کرده است.

سرفصل های کتاب عبارتند از: کلیات و مبانی، زمینه سازی برای تربیت فرزند، توجه به نیازهای اساسی کودک، اصول و روش های تربیتی و آموزش فرزند.

یادآور می شود این اثر در سومین کنگره دین پژوهان کشور (۱۳۸۰) برگزیده شده است.

۲. سیره تربیتی پیامبر و اهل بیت علیهم السلام (جلد دوم: تربیت دینی)

ص:۳۳

داوودی، محمد، زیر نظر: علی رضا اعرافی، قم، پژوهشکده حوزه و دانشگاه، چاپ اول، ۱۳۸۳، ۲۹۹ صفحه، وزیری.

به گواهی تاریخ، پیامبر اکرم و اهل بیت علیهم السلام در مدتی کوتاه توانستند فرهنگ بشری را در گستره بزرگی از جهان دگرگون کنند. آنان از بزرگ ترین و موفق ترین آموزگارانی هستند که راه و روش تربیتی ایشان در دوران معاصر، راه گشای انسان ها خواهد بود.

این اثر، دومین جلد از طرح پژوهشی سیره پیامبر و اهل بیت علیهم السلام است که منبع درسی دانشجویان رشته های مشاوره و روان شناسی تربیتی در دوره کارشناسی به شمار می رود. در این پژوهش، راه و رسم رسول خدا و اهل بیت علیهم السلامدر تربیت اعتقادی و عبادی، در چهار بخش آمده است. بخش اول، با توجه به چگونگی تربیت اعتقادی در سیره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آلهو اهل بیت علیهم السلام، روش آشنا کردن متربیان با خداوند، نبوت حضرت محمد صلی الله علیه و آله، امامت و جانشینان آن حضرت، معاد و چگونگی ایجاد نگرش مثبت و ایمان قلبی به این امور در سیره معصومان علیهم السلام بررسی شده است. در بخش دوم، به تربیت عبادی در سیره معصومان علیهم السلام، چگونگی آموزش نماز، روزه، تلاوت قرآن، دعا و راز و نیاز با خداوند و شیوه های پای بند کردن متربیان به این عبادات می پردازد. در بخش سوم، روش های تربیتی در سیره معصومان علیهم السلام از جمله: ترغیب، ترهیب، موعظه، ارشاد، راهنمایی، تذکر و امر و نهی بررسی شده است. در بخش چهارم نیز نقش و کارکرد رفق و مدارا در تربیت دینی، بررسی و نقش والدین و آداب و رسوم فرهنگی در تربیت دینی در سیره

پیامبر و اهل بیت علیهم السلام تبیین گردیده است. یادآوری می شود این اثر نیز در پنجمین دوره کنگره دین پژوهان کشور (۱۳۸۲) برگزیده شده است.

۳. سیره تربیتی پیامبر و اهل بیت علیهم السلام (جلد چهارم: نگرشی بر آموزش با تأکید بر آموزش های دینی)

حسینی زاده، سیدعلی، قم، پژوهشکده حوزه و دانشگاه، چاپ اول، ۱۳۸۲، ۲۱۲صفحه، وزیری.

نویسنده در این جلد به تحلیل آداب آموزشی پیامبر و اهل بیت علیهم السلامپرداخته است. وی با اشاره به جایگاه آموزش و اهمیت آموزش دینی، در پنج فصل به کندوکاو در سیره معصومان، مفهوم آموزش، اصول آموزش، از جمله: اصل ارتباط، اصل انگیزش، اصل کوشش، اصل تفکر و تفقه، اصل استفاده از فرصت ها، اصل عینیت، اصل ارزش یابی و روش های آموزشی مانند: روش خطابه، روش مناظره، روش سؤال و جواب می پردازد و از روش های گفتاری و نوشتاری در سیره پیامبر چون: نامه پیامبر به دخترش فاطمه زهرا علیهاالسلام، نامه پیامبر به نابینا و ناشنوا، نامه پیامبر به فردی مجهول و نامه پیامبر به مردم مکه سخن به میان می آورد. شیوه ها و آداب آموزش نیز بحث پایانی کتاب را تشکیل می دهد. این مجموعه، الگویی از آداب تعلیم و تربیت اسلامی را به جامعه می شناساند. یادآور می شویم که جلد سوم این مجموعه تاکنون منتشر نشده است.

۴. تربیت نبوی

اسماعیلی، ذبیح اللّه، قم، دفتر نشر نوید اسلام، چاپ اول، ۱۳۸۰، ۲۲۳ صفحه، رقعی.

این اثر به بیان نکته های تربیتی آموزنده زندگی پیامبر اسلامپرداخته است. هدف نویسنده،

آشناسازی مردم با تاریخ زندگی پیامبر و الگوگیری آنها از زندگی آن حضرت است. نویسنده با بهره گیری از منبع های معتبر تاریخی، حدیثی و تفسیری، درباره نکته های آموزنده زندگی پیامبر بحث کرده است. تربیت نیکو، ارمغان وارستگی پدران و پیشینیان، خوش رفتاری و اخلاق نیکو، متانت و تواضع، ادب و اخلاق، توکل و یقین، قانون مداری، مشورت با یاران و احترام به افکار دیگران، همکاری و تعاون اجتماعی، راست گویی و وفای به عهد، عنوان های کتاب را تشکیل می دهد.

د) سیره تبلیغی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله

۱. اخلاق تبلیغ در سیره رسول اللّه صلی الله علیه و آله

حسینی، سیدمرتضی، قم، انتشارات مرکز جهانی علوم اسلامی، چاپ اول، ۱۳۸۳، ۱۷۶ صفحه، رقعی.

در این کتاب، اخلاق تبلیغ در سیره رسول اکرم صلی الله علیه و آله، در سه بخش بیان می شود. بخش نخست، کلیاتی درباره اخلاق تبلیغ و سیره است. سپس اهمیت تبلیغ، اخلاق تبلیغ و ضرورت بحث از آن در سیره رسول خدا صلی الله علیه و آله با نگاهی اجمالی به پیشینه تاریخی تبلیغ مطرح می شود. بخش دوم، بررسی اخلاق فردی و کاویدن صفت هایی چون: ایمان مبلّغ و جلوه هایی از ایمان در سیره رسول خدا صلی الله علیه و آله، علم مبلّغ و علم پیامبر، اخلاص مبلّغ و اخلاص پیامبر، تقوای مبلّغ و ورع و تقوای پیامبر، ساده زیستی و آراستگی مبلّغ و آراستگی ظاهری پیامبر، شجاعت مبلّغ و شجاعت پیامبر و استقامت مبلّغ و استقامت پیامبر را شامل می شود. نویسنده، در بخش سوم، به اخلاق اجتماعی تبلیغ پرداخته و موضوع هایی همچون: تواضع، حسن خلق، پیش گامی در امور و شرح صدر را بررسی کرده است.

ص:۳۶

وی در پرداختن به مصداق های اخلاق تبلیغ، کوشیده است پس از تعریف لغوی و اصطلاحی هر یک و بیان اهمیت، ضرورت و آثار آن در امر تبلیغ، نمونه هایی از سیره اخلاقی و تبلیغی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله را بیاورد.

۲. عنصر تبلیغ در رسالت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله (طرحی نو در برقراری ارتباط با مخاطب)

عطاپور، قربان، قم، انتشارات اعتدال، چاپ اول، ۱۳۸۴، ۱۴۴ صفحه، رقعی.

این کتاب، نخست به بحث هایی مانند: عناصر تبلیغ، هدف تبلیغ، ویژگی ها و وظایف مبلّغ و آداب تبلیغ می پردازد. سپس روش های تبلیغی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله از جمله: خطابه و سخنرانی، استفاده از مکان ها و زمان های مناسب، ایجاد انتظار در شنوندگان، جذب سران قبیله ها و ملاطفت را آورده است. در پایان نیز ابزارهای تبلیغ را در عصر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و در اسلام، معرفی و ضرورت های تبلیغ را بیان کرده است که از ابزارهای تبلیغ می توان به قرآن و حدیث اشاره کرد.

ه) سیره سیاسی و اجتماعی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله

۱. پیامبر وحدت

حسینی، سیدحسین، تهران، انتشارات اطلاعات، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۳۱۲صفحه، وزیری.

موضوع اصلی این کتاب، بررسی مقوله «وحدت امت اسلامی» بر اساس سیره حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آلهاست. در مقدمه کتاب، با استفاده از آیات قرآن کریم، مهم ترین بنیان های وحدت تشریح شده است. فصل نخست به روش شناسی سیره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله اختصاص دارد و فصل دوم به هدف ها، نتیجه ها و جایگاه وحدت اشاره می کند و از اهمیت و حساسیت موضوع سخن به میان می آورد. در فصل سوم، واژه هایی چون:

وحدت، امت اسلامی، جامعه اسلامی و امت واحده اسلامی، بررسی شده است. فصل چهارم، نقش راهبردهای سیاسی، حکومتی، فرهنگی، عقیدتی، ارزشی و اجتماعی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله را در ایجاد وحدت اسلامی تحلیل کرده است. در آخرین فصل، فلسفه وحدت اسلامی با استناد به آیه های قرآن کریم تبیین شده است. گفتنی است نویسنده برای ترجمه، شرح و تفسیر آیات قرآن کریم بیشتر از دو ــتفسیر المیزانــ و ــکشف الاسرارــ بهره برده و در پایان کتاب نیز فهرست هایی چون: فهرست منابع و مآخذ، فهرست آیات، فهرست روایات، فهرست اعلام و فهرست اصطلاحات (نمایه موضوعی) را آورده است.

۲. حدیث برادری در سیره نبوی

هدایت پناه، قم، مؤسسه بوستان کتاب قم، چاپ اول، **۱۳۸۳**، **۳۶۸** صفحه، وزیری.

نگارنده در این نوشتار پس از بررسی اهداف و پی آمدهای پیمان برادری میان مسلمانان، به کاوش درباره برادری رسول خدا صلی الله علیه و آله و امام علی علیه السلام از نظر تاریخی و حدیثی می پردازد. به اعتقاد وی، ابتکار رسول خدا صلی الله علیه و آله در بستن پیمان میان اصحاب در بدو ورود به مدینه، تأثیر فراوانی بر زندگی اجتماعی، سیاسی و اقتصادی مسلمانان مدینه برجا گذاشت. هدف پیامبر از نظام مؤاخات، پی آمدهای مؤاخات و مؤاخات رسول خدا صلی الله علیه و آله و علی علیه السلام از دیدگاه شیعه و سنّی از جمله مباحث مطرح شده در این کتاب است. در پایان نیز فهرست روایت هایی که ماجرای پیمان برادری پیامبر و حضرت علی علیه السلام را نقل کرده اند، آمده است. این کتاب در هفتمین همایش کتاب سال حوزه

(۱۳۸۴) برگزیده شده است.

۳. خط مشی سیاسی در سیره نبوی (جلد ۱)

غضبان، منیر محمد، ترجمه: عمر قادری، تهران، انتشارات احسان، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۲۶۴ صفحه، وزیری.

این اثر، ترجمه کتاب _المنهج الحرکی للسیره النبویه _درباره برنامه های سیاسی و تبلیغی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله از آغاز بعثت تا هجرت به مدینه است. انگیزه نویسنده، معرفی الگو برای اصلاح گران جامعه و پیش تازان مبارزه است. وی با بهره گیری از منابع تاریخی با تقسیم دعوت حضرت محمد صلی الله علیه و آله به دعوت سرّی و آشکار، به تشکیلات سرّی پیامبر اشاره دارد که به برپایی حکومت اسلامی انجامید و سبب گسترش این حکومت و استواری بنیان های آن شد. عنوان های این کتاب عبارتند از: دعوت سرّی محمد صلی الله علیه و آله، آشنایی قریش با دعوت پیامبر، دعوت علنی، هجرت یاران، تحدی قرآن، تحریم اقتصادی، تأسیس بنیادهای دولت، هجرت به مدینه و غار ثور.

۴. سیاست خارجی پیامبر اسلام

جعفری فائزی بهالیه ای، سیدغضنفر علی، قم، انتشارات زائر، چاپ اول، ۱۳۷۸، ۳۲۸ صفحه، رقعی.

این اثر پژوهشی درباره رفتار سیاسی پیامبر با بیگانگان، با بهره گرفتن از کتاب های حدیثی، تاریخی، تفسیری، فقهی و حقوقی، اعم از منبع های دست اول اسلامی و غیر آنها نگارش یافته است. انگیزه نویسنده کتاب، آشنا کردن هر چه بیشتر مسلمانان و به ویژه سیاست مداران و دولت مردان مسلمان با روش های اسلامی حکومت داری در عرصه سیاست خارجی است که آن را

در نه فصل نگاشته است. در فصل آغازین آن، درباره مبانی سیاست خارجی اسلام، اصول ارتباط عادلانه و مسالمت آمیز، حفظ دارالاسلام، دعوت و نفی سبیل بحث می کند. فصل های بعدی نیز درباره رسالت جهانی اسلام، مرز آن و روح سیاسی دین اسلام است. موضوع فصل چهارم کتاب، هجرت پیامبر از مکه به مدینه، آغاز رفتار سیاسی، تشکیل حکومت وی، مشکلات به وجود آمده در مدینه و سیاست آن حضرت در تعامل با منافقان و یهود، ایجاد پیمان های صلح با یهود و دیگر معاهده های ایشان است. اصل حاکم در روابط خارجی و اینکه آیا چنین اصلی بر زور استوار است یا بر صلح، طرح ماجرای بنی قریظه، بررسی اوضاع سیاسی دوران بعثت پیامبر و کاوشی در دولت های غسّانی، ساسانی، یمن و روم، مباحث دیگر فصل های کتاب را تشکیل می دهند. در این فصل ها، نویسنده از دولت پیامبر و نخستین اقدام های حکومتی وی در مدینه بحث کرده است. در فصل هشتم که به سیاست خارجی پیامبر اختصاص دارد، از نامه های پیامبر به پادشاهان و امیران آن دوران، رفع پاره ای از اشکال های خاورپژوهان، مباهله پیامبر با مسیحیان و برقراری جزیه برای اهل کتاب، سخن گفته شده است. آخرین فصل کتاب، به بررسی مسئله مرزهای جغرافیایی و اهمیت آن در سیاست خارجی پرداخته است.

۵. سیره نبوی (جلد ۱ – ۳)

دلشاد تهرانی، مصطفی، تهران، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی،

ص:۴۰

چاپ اول، ۱۳۷۲، ۵۰۵ + ۵۷۶ + ۶۵۶ صفحه، وزیری.

این کتاب، پژوهشی است در سیره فردی، مدیریتی، خانوادگی، سیاسی، نظامی و اقتصادی پیامبر گرامی اسلام. ضرورت پرداختن به سیره نبوی و آشنایی هر مسلمانی با نمونه ای تمام عیار از الگوی انسان کامل در همه زمان ها، نویسنده را بر آن داشته است تا کتابی جامع در منش و رفتار پیامبر فراهم آورد و جنبه های گوناگون سیره رسول خدا صلی الله علیه و آله را معرفی کند. وی کتاب خود را با بهره گرفتن از منبع های حدیثی، تفسیری، تاریخی، رجالی، فقهی، عرفانی، اصولی، کلامی، دیوان های شعری، شرح های نهج البلاغه و نیز نوشته های نویسندگان دیگر فراهم آورده و آن را در چهار بخش کلی: سیره شناسی، سیره فردی، سیره اجتماعی و سیره مدیریتی پیامبر و در سه دفتر سامان داده است.

وی در هر یک از بخش ها در آغاز، با طرح هر موضوعی، آن را می کاود و از جنبه های متفاوت به آن می پردازد. آن گاه منبع های نوشته ها و نقل هایش را در پی نوشت می آورد. نویسنده در آغاز، از ضرورت پرداختن به سیره، واژه سیره، سیره شناسی، سیره ثابت و متغیر سخن می گوید و سیره را منطق عملی اسلام معرفی می کند. سپس اصول سیره فردی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله را به میان می کشد. از حفظ حدود الهی، به کارگیری وسیله، تعادل، زهد، ساده زیستی، تفکر، حریت، استقلال، عزت، نظم و انضباط و صبر و استقامت که اصول سیره فردی پیامبرند، در این کتاب بحث شده است. در سیره اجتماعی از مدارای پیامبر، تکریم مردم از سازش ناپذیری، عدم استرحام، ظلم ناپذیری، عدالت اجتماعی، مشورت، اهتمام به امر بینوایان، رویارویی با

مستکبران، مساوات، برادری، وظایف مؤمنان نسبت به یکدیگر و تعاون و تکامل سخن گفته است. وی این اصول را از رفتار پیامبر شناسایی و درباره آنها مطالب بسیاری گزارش و تحلیل کرده است. اصول مدیریت پیامبر در این پژوهش به این صورت است: رابطه با خدا، رحمت و محبت، شرح صدر، رعایت اهلیت در مدیران و کارگزاران، تبعیت و اطاعت، تفویض اختیار به کارگزاران و مسئولیت خواهی از آنان، انضباط و جدیت، تصمیم گیری، پای بندی به عهد و پیمان، عدم احتجاب، توجیه امور برای مسئولان جهت انجام درست امور، نصیحت و انتقاد و برپایی حق و عدل. نویسنده در پایان، آفت های مدیریت بر قلب ها را نیز یادآوری کرده است.

و) سیره حکومتی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله

۱. دولت رسول خدا صلی الله علیه و آله

علی، صالح احمد، ترجمه: هادی انصاری، قم، پژوهشکده حوزه و دانشگاه، چاپ اول، ۱۳۸۱، ۴۲۸ صفحه، وزیری.

این اثر، پژوهشی است درباره چگونگی شکل گیری و گسترش نظام حکومتی رسول خدا صلی الله علیه و آله در مدینه و شبه جزیره عربستان. نویسنده با استناد به منبع های تاریخی، به بررسی اوضاع اجتماعی و ساختار زندگانی مردم یثرب پرداخته است. کتاب حاضر از جمله کتاب های دانشگاهی در رشته تحصیلی تاریخ است. چگونگی تشکیل دولت اسلامی در مدینه پس از هجرت رسول خدا صلی الله علیه و آله، برخورد پیامبر با مخالفان خود از جمله منافقان و یهودیان، جنگ های پیامبر با اهل مکه و دیگر عشایر شبه جزیره، گسترش اسلام در شمال حجاز، تحولات اداری و نظم مالی، پیام

اسلام، اخلاق پیامبر و روابط اجتماعی آن حضرت با دیگران، عنوان های این پژوهش هستند.

۲. سیره حکومتی پیامبر اسلام: رفتارشناسی با مردم (ج ۱) و رفتارشناسی پیامبر با مخالفان داخلی(منافقان) (ج ۲)

جوان مهر، حسین، رشت، انتشارات کتاب مبین، چاپ اول، ۱۳۸۳، ۲۴۰+۲۹۶ صفحه، رقعی.

سیره نبوی، بخشی از سنّت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله است که پس از قرآن کریم، دومین منبع شناخت آموزه های اسلامی به شمار می رود. کتاب یاد شده از جدیدترین آثاری است که با پرداختن به موضوع سیره نبوی، در دو جلد چاپ شده است. جلد نخست به رفتارشناسی پیامبر با مردم و جلد دیگر به رفتارشناسی پیامبر با مخالفان داخلی (منافقان) می پردازد.

جلد نخست پس از پیش گفتار، دو فصل با عنوان های «نگاهی به سیره نبوی» و «رفتارشناسی پیامبر با مردم» دارد. نویسنده در فصل اول، پس از بررسی لغوی و اصطلاحی «سنّت» و «سیره» و وجه شباهت و اختلاف آن دو به شرح دو مفهوم «سیره» و «شرح حال» می پردازد و بیان می کند که اثر خود را در مفهوم «سیره» به معنای روش و چگونگی رفتار پیامبر سامان داده است. حجیت سیره نبوی که به وسیله قرآن، حدیث، اجماع و عقل اثبات می شود و اهمیت سیره نبوی، از دیگر موضوع های این فصل است. نویسنده در فصل دوم، با عنوان «رفتارشناسی پیامبر با مردم»، به بررسی ویژگی ها و مبانی سیره اجتماعی و حکومتی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله پرداخته است. به نظر نویسنده، اگر سیره نبوی به دو بخش کلی «سیره فردی» و «سیره اجتماعی» تقسیم شود، بخش نخست به شیوه زندگانی شخصی پیامبر اکرم

صلی الله علیه و آله در ارتباط با خود و خداوند می پردازد و بخش دوم به زندگانی اجتماعی آن حضرت و مناسبات ایشان با مردم مربوط می شود که شامل سیره خانوادگی، مدیریتی، نظامی و حکومتی خواهد بود. نویسنده در ادامه به شرح برخی ویژگی های اخلاقی رسول خدا صلی الله علیه و آله می پردازد و از آنها با عنوان «مبانی سیره اجتماعی و حکومتی پیامبر» یاد می کند. این ویژگی ها عبارتند از: عطوفت و مهربانی، تواضع و فروتنی، حلم و بردباری، عفو و گذشت، احترام به شخصیت دیگران، مشورت، اصل مساوات و برابری، عدالت و انصاف، قانون مداری و اجرای حدود الهی، آزادی، مدارا و تسامح. نویسنده هنگام تبیین این ویژگی ها در برخی موارد، به شبهه های خاورشناسان و بعضی غرض ورزان نیز پاسخ می دهد.

«رفتارشناسی پیامبر با مخالفان داخلی (منافقان) در قرآن و سیره»، موضوعی است که نویسنده در جلد دوم درباره آن به بحث پرداخته است. این جلد در سه فصل سامان یافته است. در فصل نخست، موضوع «رفتارشناسی منافقان» و در فصل دوم، «پیامبر و جریان نفاق در صدر اسلام» بررسی می شود. فصل های اول و دوم، در حقیقت، مقدمه بحث اصلی به شمار می روند که در فصل سوم مطرح شده است. برخی موضوع های جلد دوم عبارتند از: تعریفی از دانش رفتارشناسی، انواع رفتار، نفاق و منافق در لغت و اصطلاح، تعریف شخصیت، شخصیت منافقان از دیدگاه روان شناختی، انواع رفتارشناسی منافقان، ریشه های پیدایش نفاق در صدر اسلام، تقسیم نفاق به نظری و عملی، شیوه برخورد خداوند با منافقان در قرآن، برخی از شیوه های برخورد پیامبر با منافقان.

ص:۴۴

۳. محمد صلی الله علیه و آله و زمام داران (پیرامون نامه های پیامبر اسلام به زمام داران)

صابری همدانی، احمد، قم، انتشارات شاکر، چاپ چهارم، ۱۳۸۰، ۳۷۷ صفحه، وزیری.

این کتاب، گزارش و تحلیلی است درباره چگونگی دعوت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آلهاز سران دولت ها و قبایل به اسلام و شیوه برخورد آنـان با این دعوت. نویسـنده کوشـیده است تمامی نامه های پیامبر را به سـران کشورها، رؤسای قبیله ها و علمای ادیـان و پاسـخ آنـان را جمع آوری و تحلیـل کنـد. منـابع وی در این کار، کتاب های تاریخی است. نامه های پیامبر به خسـرو پرویز، پادشاه بحرین، قیصـر روم، زمام دار حبشه، حاکم عمان، حاکم حضـرموت، یهود خیبر، حاکم یمامه، اسقف های نجران و دیگران و پاسخ آنان از جمله این نامه هاست. نویسـنده در پایان، به شـماری از نویسـندگان پیامبر اکرم صـلی الله علیه و آله، سفیران وی، شـیوه نامه نگاری و موضوع هر نامه اشاره می کنـد و محور آنها را توحید و دعوت به اسـلام برمی شـمارد. وی به موقعیت اجتماعی این زمام داران و نقش این نامه ها در اسلام آوردن آنان و در نتیجه، هدایت مردم نیز پرداخته است.

۴. نامه ها و پیمان های سیاسی حضرت محمد صلی الله علیه و آله و اسناد صدر اسلام

حمیداللّه، محمد، ترجمه: سیدمحمد حسینی، تهران، انتشارات سروش، چاپ دوم، ۱۳۷۷، ۸۰۰ صفحه، وزیری.

این اثر، ترجمه ای است از کتـاب _مجموعه الوثـائق السیاسـیه للعهـد النبوی _که شامـل نامه ها، پیمان نامه ها، بیعت نامه ها و امـان نـامه های پیامبر اعظم صـلی الله علیه و آله پیش و پس از هجرت می شود. نویسـنده با بهره گیری از کتاب های تاریخی، ۳۷۴ سند از سندهای صدر اسلام، از آغاز بعثت تا سال چهلم هجری را

بررسی کرده است. همچنین تصویر بعضی از نامه ها از جمله نامه های پیامبر به نجاشی (پادشاه حبشه)، هراکلیوس، مُقوقس، خسرو پرویز (پادشاه ایران)، منذر بن ساوی (فرمانروای بحرین) را آورده است. این اثر، در چهار بخش نگارش یافته است.

در بخش نخست، نویسنده به پیمان های پیامبر در مکه و نامه های آن حضرت پرداخته که از آن میان می توان به این عنوان ها اشاره کرد: نامه به نجاشی، تحریم اقتصادی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و خویشاوندانش از سوی قریش، پیمان عقبه، نصب مصعب برای اقامه نماز جمعه و امان نامه به سُراقه. بخش دوم نیز که محور اصلی کتاب است، ده ها سند در زمینه های گوناگون را در برمی گیرد. این پیمان ها و فرمان ها پس از هجرت پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله به مدینه و تا آخرین روزهای عمر آن حضرت را شامل می شود. نمونه هایی از این سندها عبارتند از: سند صلح مدینه، سند حریم مدینه، نامه های ابوسفیان به پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله، صلح حدیبیه، نامه به سران کشورها از جمله نجاشی، پادشاه ایران، قیصر روم، حاکم عمان، نامه به سران قبیله ها، افراد و پیروان ادیان تا حجه الوداع. بخش سوم، نامه ها و اسناد دوران حکومت خلفا درباره عزل و نصب ها، تعیین کارگزاران و دستورالعمل های اداری و مالی است. از جمله می توان به نامه های عثمان به علی علیه السلام هنگامی که در محاصره شورشیان قرار داشت و صلح نامه معاویه با علی علیه السلامدر جنگ صفین اشاره کرد. بخش چهارم که به صورت مختصر در پیوست کتاب آمده، شامل چند نامه از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آلهو خلفا برای هم دردی و تسلیت به افرادی از پیروان دیگر

ادیان و احکام کارگزاران است. نویسنده در پایان، فهرستی از واژه ها و اصطلاحات به کار رفته در این نامه ها و پیمان ها را همراه با فهرست اعلام و منابع و سندهای کتاب آورده است.

ز) سیره نظامی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله

۱. بررسی تاریخی صلح های پیامبر

منتظری مقدم، حامد، قم، مرکز انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمه الله، چاپ اول، ۱۳۸۳، ۲۰۰ صفحه، رقعی.

این مجموعه با تکیه بر منابع تاریخی معتبر به بررسی صلح های رسول خدا صلی الله علیه و آله می پردازد. نویسنده با هدف زدودن اتهامی که برخی خاورشناسان به دین اسلام می زنند و از آن به عنوان دین جنگ و شمشیر یاد می کنند، به این پژوهش همت گماشته است. وی پس از تعریف مفهوم صلح، صلح های پیامبر را در چهار بخش: پیشینه تاریخی، صلح های پیش از حدیبیه، صلح حدیبیه و صلح های پس از حدیبیه بررسی می کند. صلح با بنی ضمره، صلح با بنی مدلج، صلح با یهود مدینه، صلح در غزوه خیبر و صلح با یهود فدک از جمله صلح های پیامبر است که در این پژوهش معرفی می شود. این کتاب در هفتمین همایش کتاب سال حوزه (۱۳۸۴) برگزیده شده است.

۲. پیامبری و جهاد

فارسی، جلال الدین، تهران، مؤسسه انجام کتاب، ۱۳۶۲، ۵۲۵ صفحه، وزیری.

ـــپیامبری و انقلاب، پیامبری و جهاد ـــو ـــپیامبری و حکومتـــ عنوان سه کتاب از جلال الدین فارسی است که با رویکردی انتقادی درباره سیره نویسی رایج نگاشته شده است. نویسنده، بخشی از سیره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله را با استناد به قرآن نوشته است. کتاب پیامبری و انقلاب با مقدمه ای در چگونگی جمع آوری قرآن و ترتیب شأن نزول سوره ها و آیه های آن آغاز می شود.

سپس مختصری از تاریخ نیاکان رسول خدا صلی الله علیه و آله، تاریخ چهل ساله پیش از بعثت و همچنین شرح حوادث سیزده ساله پس از بعثت را می آورد و با طرح مسئله هجرت رسول اللّه صلی الله علیه و آله پایان می پذیرد. تقریبا ۸۴ سوره از قرآن در این کتاب، ترجمه و ترتیب تاریخ نزولشان درج شده است. کتاب پیامبری و جهاد نیز به شرح جنگ های آن حضرت می پردازد. همچنین در آغاز کتاب پیامبری و حکومت، ترجمه سوره فاتحه و لشکرکشی به سرزمین بنی لحیان آمده است. بعضی از عنوان های این کتاب عبارتند از: صلح حدیبیه، غزوه خیبر، جنگ موته، فتح مکه، جنگ حنین، طائف و تبوک. این کتاب با بررسی حجه الوداع و بیماری و رحلت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به پایان می رسد.

۳. تاکتیک های جنگی رسول خدا صلی الله علیه و آله

فیض پور، علی اصغر، قم، انتشارات مدین، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۲۸۸ صفحه، وزیری.

در این کتاب که ده فصل دارد، مطالبی درباره هجرت و جنگ های پیامبر اسلام و عوامل رخ دادن جنگ های صدر اسلام فراهم آمده است. هدف اصلی نگارنده، تحلیل و بررسی تاکتیک های جنگی پیامبر خدا، مانند: حفظ اسرار نظامی، ایجاد روحیه سلحشوری و شجاعت، تقسیم غنایم، جاسوسی و کسب اطلاعات است. عنوان های برخی فصل های کتاب عبارتند از: رویدادهای قبل از هجرت، رویدادهای سال یکم هجرت، رویدادهای سال دوم هجرت (جنگ احد، غزوه حمراء الاسد، جنگ بنی نضیر و غزوات ذات الرقاع)، رویدادهای سال پنجم هجرت (جنگ احزاب با خندق، جنگ بنی قریظه)، رویدادهای سال ششم هجرت (جنگ بنی المصطلق و صلح حدیبیه).

۴. جنگ های روانی پیامبر

عویس، منصور محمد، ترجمه: گروهی از مترجمان، تهران، انتشارات جهاد دانشگاهی، چاپ

اول، ۱۳۶۸، ۳۲۰ صفحه.

این اثر، ترجمه کتاب _الرسول _صلی الله علیه و آله و الحرب النفسیه است. نویسنده در این کتاب به بیان جنگ های روانی مشرکان و دشمنان پیامبر علیه آن حضرت پرداخته است. وی با بیان رویدادهای مختلف زندگی پیامبر، به شگردها و روش های گوناگون مشرکان برای مقابله با آن حضرت اشاره داشته و با آوردن نمونه های بسیاری از آنها، برخورد پیامبر با این شگردها و خنثی کردن جنگ روانی دشمنان را توصیف کرده است. برخی شیوه های جنگ روانی علیه پیامبر چنین بوده است: هیاهوی گمراه کننده و یاوه های پوچ، تلاش فراوان برای بازداشتن مردم از حق، هجوم تبلیغاتی کاذب، اظهار تمایل به حفظ منافع مادی، تطمیع، بهره گیری از عواطف و احساسات، ایجاد تفرقه بین مؤمنان، ظاهرفریبی (مثل ساختن مسجد ضرار)، پیوستن منافقان به دشمنان، به راه انداختن شایعه های دروغین و تهمت های ناروا علیه مؤمنان، شایعه پراکنی درباره کشتن پیامبر در جنگ احد، افشای نقاط ضعف یا قوت مسلمانان، مسخره کردن پیامبر و پیروان ایشان، ادعاهای باطل (مثل اینکه پیامبر باید فرشته باشد یا قرآن باید یک دفعه نازل شود)، خواستن تعجیل عذاب بر خودشان و مواردی دیگر.

در بخش روش های مقابله به مثل پیامبر با دشمنان نیز به این عنوان ها می توان اشاره کرد: اهمیت نیروی عقیده، نور توکل، حفظ آمادگی و بسیج نیروها، شناخت دشمنان، روش ها و تاکتیک های آنان، رفتارهای روان شناسانه مانند مخاطب قرار دادن فطرت و عقل، تشویق و توبیخ، باز کردن راه توبه، دعوت اسلام به صلح و آرامش، ایجاد ترس و وحشت در دل دشمنان، مانور سیاسی - مذهبی در مقابل دشمن، ایجاد روابط دوستانه و خطابه و سخنرانی. نویسنده در مورد هر یک از این عنوان ها، از آیات نازل شده در آن مورد یا واقعه تاریخی مربوط به آن، شواهدی نقل کرده

است.

۵. مغازی (تاریخ جنگ های پیامبر)

واقدی، محمدبن عمر، ترجمه: محمود مهدوی دامغانی، تهران، مرکز نشر دانشگاهی، چاپ دوم، ۱۳۶۹، ۹۴۹ صفحه، وزیری.

کتاب حاضر، ترجمه فارسی _مغازی واقدی _است که به بررسی جنگ های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله می پردازد. نویسنده، همه جنگ ها و برخوردهای پیامبر با سپاه کفر را از جنگ بدر گرفته تا تجهیز سپاه اُسامه آورده است. _مغازی واقدی _از قدیمی ترین کتاب های تاریخی نوشته شده درباره تاریخ جنگ های پیامبر به شمار می رود، به گونه ای که شیعه و سنی به آن استناد می کنند. بهره گیری از آیاتی که درباره جنگ های پیامبر نازل شده و بررسی درس های آموزنده و نکته های تربیتی جنگ ها، مانند: فداکاری، اخلاص، شهادت، از خود گذشتگی و شکیبایی از ویژگی های این کتاب است. واقدی، اصطلاح «غزوه» و «سریه» را که بعدها متداول شده، رعایت نکرده است. وی تاریخ هر جنگی را به طور دقیق ذکر می کند. نام اسیران و کشته شدگان طرفین جنگ، مکان درگیری سپاه اسلام با سپاه کفر و سخنان و پیام های طرفین، از دیگر محورهایی است که واقدی به آنها پرداخته است. در پایان کتاب نیز فهرست ها و نام اشخاص، اماکن، قبایل و جنگ ها آمده است.

۶. نبردهای محمد صلی الله علیه و آله

بختورتاش، نصرت اللّه، تهران، انتشارات سیما، چاپ ششم، ۱۳۷۶، ۳۲۰ صفحه، رقعی.

در این کتاب، جنگ از نظر فلسفی و آیینی بررسی می شود که آن آیین، خود، پدیده محیطی تاریک و آلوده و مردمی بی فرهنگ بوده است؛ یعنی عصر جاهلیت در جزیره العرب. در این کتاب، نبردهای حضرت محمد صلی الله علیه و آلهبا دانش روز بررسی شده است. ویژگی ها و برتری هایی را که یک فرمانده از یک سو، از نظر روانی و نمونه بودن، شکیبایی زیر فشار سنگین و کوبنده میدان رزم و از سوی دیگر، از نظر روشن بینی، داد و کوشش در راه آسایش مردم سرزمین هایی که کشورشان گشوده شده و نیز پای مردی بی مانند در کار انضباط، بسیج تدارکات، حفظ مقررات حقوقی و موازین اخلاقی و طرح های آماده باش نیروی جنگی و کارآیی جنگ کنندگان باید داشته باشد، در وجود آن حضرت می یابیم که برای ارتشیان و دیگران آموزنده است. پس از سرآغاز و پیش گفتار، مطالب کتاب در سیزده گفتار و چندین زیرمجموعه تنظیم شده است. عنوان های برخی از گفتارها عبارتند از: گوشه هایی از زندگی حضرت محمد صلی الله علیه و آله، جنگ، نبرد احد، نبرد خندق، دشمن خانگی، پیمان حدیبیه. بخش پایانی کتاب نیز «یادآوری» عنوان گرفته است که به مطالبی چون ایرانیان و کعبه، دبیران پیامبر و جنگ ذیقار می پردازد.

بخش دوم: تاریخ اسلام و زندگانی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله

۱. آخرین پیام آور (جلد ۱)

ص:۵۱

موسوی گرمارودی، سیدمحمد صادق، تهران، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، چاپ اول، ۱۳۸۱، ۲۸۷ صفحه، رقعی.

در بررسی تاریخ زندگانی رسول مکرم اسلام، ناآشنایی با تاریخ جاهلیت و روزگار پیش از ولادت حضرت ختمی مرتبت، مشکلات فراوانی را برای مردم به ویژه جوانان ایجاد می کند. به همین دلیل، نویسنده، دوران جاهلیت و آنچه را در تاریخ صدر اسلام، آگاهی از آن ضروری احساس شده، شرح داده است، نه چندان مفصل که خود کتاب مستقلی باشد و نه چندان فشرده که نامفهوم باقی بماند. در فصل اول ذیل عنوان «سال های قبل از تولد دوران جاهلیت»، به شرایط اجتماعی، آداب، رسوم، آیین، مناسبت ها، اقوام و قبایل و رویدادهای جاهلیت پرداخته و در بخش دوم از این فصل به نام «خاندان وحی»، تاریخ نیاکان خانواده وحی از جمله: هاشم، عبدالمطلب، عبداللّه و آمنه، مادر آن حضرت را بررسی کرده است. سپس با اشاره به میلاد پیامبر عظیم الشأن اسلام و بررسی دوران کودکی و نوجوانی، تجارت، ازدواج و بشارت های پیامبران گذشته به ظهور آخرین پیام آور الهی، برخی فضایل و سجایای آن حضرت را برشمرده است. در پایان کتاب نیز با عنوان «ضمایم» به موضوع هایی چون: جنگ های فجار، پیمان (حلف الفضول)، جویندگان دین جدید، بازسازی خانه توحید، فصاحت رسول خدا صلی الله علیه و آلهو تفاوت کلام آن حضرت با آیات قرآنی، خلاف گویی مستشرقین و

خصوصیات اخلاقی پیامبر پرداخته است.

۲. پیامبر (زندگانی حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله) (۳ جلد در یک مجلد)

رهنما، زین العابدین، تهران، انتشارات زوار، چاپ بیست و ششم، ۱۳۷۹، ۷۱۲ صفحه، وزیری.

این کتاب به شرح فرازهای مهم زندگانی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در قالب داستانی پرداخته است. برخی محورهای مهم آن عبارتند از: زندگانی عده ای از اجداد و پدران پیامبر اسلام، دوران کودکی و نوجوانی، ازدواج با خدیجه، بعثت، هجرت جمعی از مسلمین به حبشه، ماجرای شعب ابی طالب، هجرت به مدینه، اقدامات پیامبر در مدینه، نحوه مواجهه پیامبر با غیرمسلمان ها و منافقین، نامه های ایشان به رؤسای قبایل و سران کشورها، غزوات و فتوحات پیامبر، تعیین علی علیه السلام به جانشینی پیامبر و رحلت پیامبر اسلام.

۳. پیامبر: در سپیده دم (جلد ۱)

امیرفجر، میثاق، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۸، ۳۶۰ صفحه، رقعی.

مجموعه بیست جلدی حاضر شامل یک دوره تاریخ اسلام و شرح زندگانی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله است که علاوه بر پای بندی به متون مستند تاریخی و حفظ دقیق امانت، از نگاه هنری و قصه پردازانه بهره برده است. نویسنده، این نوع نگارش را به خاطر جذابیت و اثربخشی آن، بر شیوه قلم کهنه ترجیح داده است. البته رویکرد نویسنده در قالب داستان بدان معنا نیست که در پرداختن به زندگی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و دیگر شخصیت های مورد نظر، تنها از جنبه خیال محض پیروی کرده باشد. در تدوین این اثر، صدها عنوان کتاب حدیث، سیره، تاریخ، مغازی و تفسیر به دقت بررسی شده و در بسیاری از تحلیل ها به احادیث و منابع مورد وثوق اهل سنت ارجاع گردیده است.

ص:۵۳

نویسنده برای هر جلد از مجموعه پیامبر، یک نام مستقل برگزیده است. در جلد نخست این کتاب به نام «در سپیده دم»، پس از اشاره به ماجرای حفر زمزم و تصـمیم عبدالمطلب مبنی بر قربانی کردن عبداللّه، سرگذشت حضرت ابراهیم را به تصویر کشیده و در پایان، زندگی نامه عبداللّه، پدر پیامبر اسلام را شرح داده است.

۴. پیامبر: از کودکی و نوجوانی تا حرا (جلد ۲)

امیرفجر، میثاق، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۸، ۳۵۴ صفحه، رقعی.

«از کودکی و نوجوانی تا حرا» عنوان دومین جلـد از مجموعه کتاب «پیامبر» است که به بررسـی بخش هایی از تاریـخ اسـلام و زنـدگانی پیـامبر اسـلام از دوران کودکی و نوجوانی تا آغاز وحی بر آن حضـرت در غار حرا، حوادث مهمی که در این دوره اتفاق افتاده است، ماجرای اصحاب فیل، آداب و رسوم عرب و ویژگی های حضرت خدیجه علیهاالسلامی پردازد.

۵. پیامبر: قلمروهای بعثت (جلد ۳)

امیرفجر، میثاق، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۳۶۴ صفحه، رقعی.

در سومین جلد از مجموعه «پیامبر»، رویدادهای مربوط به بعثت پیامبر در قالب داستان و حکایت بازگو شده است. این موضوع ها در کتاب به چشم می خورد: مروری بر حرا، پیامبر، قرآن مجسم، خانـدان ابولهب، ارمغان نماز، زیـد بن حارثه؛ پسـرخوانده محمد صلی الله علیه و آله، علی را به وصایت برگزید، ابوطالب و دشمنان، ابوذر و اولین جوان مرد و اولین نمازگزار.

۶. پیامبر: رستاخیز جان ها (جلد ۴)

ص:۵۴

امیرفجر، میثاق، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۳۸۸ صفحه، رقعی.

چهارمین کتاب از مجموعه «پیامبر» دربردارنده حکایت ها و نوشته هایی است درباره پیامبر، صحابه و برخی حوادث تاریخ صدر اسلام که عنوان برخی از آنها بدین قرار است: عمار بن یاسر و خانواده اش، بلال؛ برده سیاه، اعجاز قرآن، ابوجهل می خواهد پیامبر را بکشد، حادثه شگفت عقبه، سه سؤال از پیامبر، از علی بشنو و داستان نعمان بن منذر.

۷. پیامبر: شهریار محبت (جلد ۵)

امیرفجر، میثاق، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۳۰۰ صفحه، رقعی.

واقعه هجرت یاران پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله به حبشه در این کتاب از مجموعه کتاب های «پیامبر» به گونه داستانی بازگو شده است. قصه نجاشی، محاصره مسلمانان در شعب ابوطالب، پیمان نامه مشرکان علیه مسلمانان، اخبار پیامبر از خورده شدن پیمان نامه به وسیله موریانه و ایمان ابوطالب از جمله مطالب مهم این جلد است.

۸. پیامبر: طائف به سفر لطائف (جلد ۶)

امیرفجر، میثاق، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۲۸۶صفحه، رقعی.

در ششمین کتاب از مجموعه «پیامبر»، شرحی از سفر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به شهر طائف و بخش هایی از زندگی ایشان ترسیم شده است. وصیت ابوطالب به قریشیان، رحلت حضرت خدیجه، شمه ای از شرح حال خویلد؛ پدر خدیجه، گوشه ای از زندگانی حضرت فاطمه و فضایل آن حضرت، سفر پیامبر به طائف و ماجراهایی که در این سفر برای آن حضرت رخ داد، بازگشت پیامبر از طائف به مکه، اوضاع شهر مکه در

سال های پایان اقامت پیامبر در آن شهر و برخوردهای مشرکان با پیامبر از جمله مطالب کتاب است.

۹. پیامبر: معراج (جلد ۷)

امیرفجر، میثاق، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۲۷۶صفحه، رقعی.

در هفتمین شماره از مجموعه «پیامبر»، واقعه معراج پیامبر اکرم صلی الله علیه و آلهبه گونه داستانی بیان شده است. موضوع های کتاب عبارت است از: از خانه ام هانی، سفر به بیت المقدس، گذر از هفت آسمان، چهره آسمانی علی علیه السلام، ملاقات و گفت وگو با پیامبران، حکمت عروج، گفتاری فلسفی و ذوقی درباره معراج، توجیه عالمانه و عجز علمی، توضیح فلسفی دیگر درباره معراج و اعیان ثابته.

۱۰. پیامبر: آفاق هجرت (جلد ۸)

امیرفجر، میثاق، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۳۵۶صفحه، رقعی.

در این جلد، مباحث مربوط به هجرت پیامبر از مکه به مدینه، ماجرای لیله المبیت (خفتن حضرت علی علیه السلامبه جای پیامبر)، آنچه بین راه مکه و مدینه به وقوع پیوسته مانند: معجزه پیامبر در غار ثور و جریان تعقیب او، هجرت علی علیه السلام و همراهان به مدینه، شرح حال سلمان و چگونگی اسلام آوردن وی، ورود پیامبر به مدینه و مقیم شدن در آن شهر و اهمیت مسجد در تاریخ اسلام مطرح شده است.

۱۱. پیامبر: علی در معنای محمد (جلد ۹)

امیرفجر، میثاق، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۳۳۴صفحه، رقعی.

نویسنده در این مجلد، به بررسی دوره زندگی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در مدینه و تحلیل حوادث این دوره از ابتدای هجرت تا ازدواج حضرت علی علیه السلام و دلیل ازدواج های پیامبر بعد از وفات حضرت خدیجه پرداخته است. رفتار سیاسی پیامبر با یهودیان، بحث های اعتقادی پیامبر با یهودیان، متون قراردادهای سیاسی و توطئه یهود از دیگر مطالب کتاب است. همچنین نویسنده با بیان ماجرای پیمان برادری میان مسلمانان و برادری پیامبر با علی علیه السلامو خواستگاری صحابه از حضرت فاطمه علیهاالسلام، به نقد و بررسی برخی روایات پرداخته است.

۱۲. پیامبر: طلیعه های بدر (جلد ۱۰)

امیرفجر، میثاق، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۸، ۳۲۴صفحه، رقعی.

کتاب حاضر جلد دهم از مجموعه کتاب های «پیامبر» است که در آن گوشه های دیگری از تاریخ زندگانی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله شرح داده شده است. برخی موضوع های کتاب عبارتند از: سریه عبیده بن حارث، غزوه بواط، غزوه بدر اولی، غزوه ذی الغبره و رؤیای عاتکه. یادآور می شود در این جلد، به تناسب بحث، به برخی شبهه ها و اعتراض های برخی از خاورشناسان و مسیحیان در متهم کردن اسلام به خون ریزی و پیشرفت آن در سایه شمشیر پاسخ داده شده است.

۱۳. پیامبر: فروغ ایزدی (جلد ۱۱)

ص:۵۷

امیرفجر، میثاق، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۳۵۶صفحه، رقعی.

«فروغ ایزدی»، یازدهمین کتاب از مجموعه «پیامبر» به شرح و بررسی بخش هایی از تاریخ اسلام اختصاص دارد. در این کتاب، نگارنده با استناد به آیات قرآن، روایات و دیدگاه های تاریخی علمای اهل تسنن و تشیع، قسمتی از تاریخ دوره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله را تشریح می کند. این مطالب در قالب داستان بازگو شده است. برخی موضوع های کتاب عبارتند از: تهیه آب توسط علی علیه السلام برای پیامبر و سپاه در جنگ بدر، نزول فرشتگان در جنگ بدر، ستاره های بدر، کیفر شوم، زخمی شدن ابوجهل، محبت و رحمت پیامبر بر ابوجهل و آزادسازی ابوعزه (شاعری که در جنگ بدر اسیر شده بود).

۱۴. پیامبر: کیمیای معنا (جلد ۱۲)

امیرفجر، میثاق، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۳۲۸صفحه، رقعی.

کتاب حاضر، دوازدهمین کتاب از مجموعه کتاب های «پیامبر» است که با عنوان «کیمیای معنا» درباره رویدادهای پس از جنگ بدر نگاشته شده است. موضوع های کتاب بدین شرح است: علل شکست دشمن در جنگ بدر، مراسم عزاداری، توطئه عمیر بن وهب، محبت به اسیران، تغییر قبله مسلمانان از بیت المقدس به مکه، غزوه سویق و غزوه ذی امر.

۱۵. پیامبر: قله های احد (جلد ۱۳)

ص:۵۸

امیرفجر، میثاق، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۲۷۲صفحه، رقعی.

نویسنده در سیزدهمین جلد از مجموعه حاضر، با بررسی دلایل ایجاد جنگ احد، رویدادهایی را که به جنگ انجامید، شیوه رویارویی لشکریان اسلام و کفر و سرپیچی جمعی از سپاه اسلام و همچنین شهادت تعدادی از بهترین یاران پیامبر اسلام را به تفصیل بیان می کند. وی از شکسته شدن ابهت مشرکان در جنگ بدر و حس انتقام گیری قریش، به عنوان عوامل اصلی آغاز نبرد احد نام می برد. نحوه شکل گیری و آرایش دو سپاه اسلام و مشرکین، داستان حنظله، پرچم داران سپاه قریش و سپاه اسلام، قضیه ذوالفقار آسمانی حضرت علی علیه السلام و جانبازی های آن حضرت در احد از جمله مطالب این کتاب است. بخش های پایانی کتاب به شهادت مصعب (پرچم دار سپاه اسلام) و شهادت حمزه سیدالشهدا اختصاص یافته است.

۱۶. پیامبر: جاذبه عشق (جلد ۱۴)

امیرفجر، میثاق، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۳۰۴صفحه، رقعی.

«جاذبه های عشق» عنوان چهاردهمین کتاب از مجموعه «پیامبر» است که به شرح بخش هایی از تاریخ اسلام اختصاص دارد. در این کتاب، در قالب داستان و با استناد به آیات، روایات و منابع تاریخی، جنگ احد و رویدادهای پس از آن بررسی و تشریح می شود. برخی موضوع های کتاب عبارتند از: جنگ احد و از جان گذشتگی یاران پیامبر، پی آمدهای احد، عاقبت ابی ابن خلف، با پای لنگ به بهشت دوید، عمروبن جموع، بازگشت به مدینه و آگاهی از سرنوشت حمزه.

۱۷. پیامبر: خندق، حماسه جاودانه حق (جلد ۱۵)

ص:۵۹

امیرفجر، میثاق، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۲۸۸صفحه، رقعی.

پانزدهمین نوشتار از مجموعه کتاب های «پیامبر» با عنوان «خندق، حماسه جاودانه حق» به چاپ رسیده است. نگارنده در این کتاب با استناد به منابع تاریخی، تحلیلی از جنگ احزاب و حوادث پس از آن را در قالب داستان، فراهم آورده است. حادثه رجیع، حادثه بئرمعونه، حادثه بنی نضیر، غزوه بنی نضیر، مأموریت جنگی ذات الرقاع، غزوه دومه الجندل، جنگ احزاب یا خندق، فریب یهودیان و پیمان شکنان، نام فصل های کتاب است. در پایان، رویارویی دو قهرمان از لشکر شرک، عمر بن عبدود و شهسوار اسلام؛ علی علیه السلامدر غزوه خندق تشریح شده است.

۱۸. پیامبر: اسطوره حسن (جلد ۱۶)

امیرفجر، میثاق، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۳۱۲ صفحه، رقعی.

شانزدهمین کتاب از مجموعه «پیامبر» شرحی است از رویدادهای زندگی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در جنگ خندق، جنگ با بنی قریظه، غزوه بنی لحیان، غزوه ذی قرد، غزوه بنی المصطلق، جنگ با منافقان، مأموریت علی علیه السلام در فدک و صلح حدیبیه و حوادث پیرامون آن، قصه نذر امام علی علیه السلام و فاطمه زهرا علیهاالسلام برای شفای امام حسن و امام حسین علیهماالسلام و نزول سوره هل أتی.

۱۹. پیامبر: خیبر؛ جلوه اعجاز حیدر (جلد ۱۷)

امیرفجر، میثاق، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۲۸۸ صفحه، رقعی.

هفدهمین کتاب از مجموعه «پیامبر» به رویدادهای جنگ خیبر و پیروزی

مسلمانان بر سپاه یهود و نیز حماسه امام علی علیه السلام در این جنگ اختصاص دارد. سقوط فدک و بخشیدن آن به حضرت زهرا علیهاالسلام و پی آمدهای آن از دیگر مطالب کتاب است.

۲۰. پیامبر: فتح مبارک (جلد ۱۸)

امیرفجر، میثاق، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول، ۱۳۸۲، ۵۵۸ صفحه، رقعی.

تشریح تاریخ اسلام از آغاز، شرح بخش هایی از تاریخ زندگانی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، بررسی غزوه های پیامبر و حوادث مربوط به آن به گونه ای داستانی در این کتاب گرد آمده است. دعوت پادشاهان و حکمرانان عالم، موته، فتح مکه، محاصره طائف و جنگ تبوک برخی از موضوع های کتاب هستند.

۲۱. پیامبر: پادشاه فقر (جلد ۱۹)

امیرفجر، میثاق، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول، ۱۳۸۳، ۴۱۴صفحه، رقعی.

نویسنده در نوزدهمین جلد به بررسی بخش هایی از زندگی پیامبر اسلام پرداخته که از غزوه تبوک آغاز شده است و مباحثی چون توطئه قتل پیامبر، مسجد ضرار، سوگ ابراهیم (فرزند پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله)، همسران پیامبر و داستان مباهله را شامل می شود. بخش های پایانی زندگی آن حضرت نیز در جلد بعدی آمده است.

۲۲. پیامبر: خاموش کهکشان (جلد ۲۰)

امیرفجر، میثاق، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول، ۱۳۸۳، ۴۹۰صفحه، رقعی.

در مباحث پیشین این مجموعه، ماجرای مباهله نجران و بخشی از زندگی

پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله، بازگو و به چگونگی عقب نشینی مسیحیان در برابر مسلمانان اشاره شده است. در این جلد، برخی رویدادهای صدر اسلام، چالش های مسلمانان و مسیحیان و منازعات گوناگون پس از پیامبر، با استناد به متون مختلف به تفصیل بررسی شده است.

۲۳. پیامبری و پیام

درگاهی، حسین، تهران، انتشارات رایزن، چاپ اول، ۱۳۷۸، ۶۴ صفحه، رقعی.

مباحث کتاب در دو بخش کلی عرضه شده است: زندگی نامه پیامبر اسلام و مباحث پیرامونی آن و مباحثی درباره پیام او که قرآن است. نویسنده در فصل اول از نیاز انسان به دین، رهبری الهی و تداوم آن سخن گفته و در فصل دوم، زندگی نامه پیامبر را از پیش از بعثت تا هنگام رحلت بیان کرده است. فصل سوم و چهارم به بیان ویژگی های قرآن و دانشمندان قرآنی اختصاص دارد. در این فصل ها، برخی خصوصیات صوری و اصطلاحات لازم برای شناخت سوره ها و آیه های قرآن مجید، بازگو و درباره شیوه قرائت و فهم قرآن سفارش هایی بیان شده است.

۲۴. تاریخ اسلام از آغاز تا هجرت

دوانی، علی، قم، دفتر انتشارات اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۴، ۳۱۲ صفحه، وزیری.

نویسنده در این کتاب به بیان رویدادهای تاریخ اسلام از آغاز بعثت رسول خدا صلی الله علیه و آله تا هجرت آن حضرت به مدینه پرداخته است. وی در بخش هایی از ابتدای کتاب، به موضوع هایی همچون: حجاز؛ قلمرو ظهور اسلام، نام و نژاد عرب، تقسیم بندی اعراب، ادیان عرب، بت های عرب، علم و هنر عرب، بازارهای ده گانه عرب، تجارت قریش، شهر مکه، تولیت مکه، قبیله قریش، نیاکان پیامبر، داستان ساختگی، نذر عبدالمطلب و عبداللّه؛

پدر حضـرت رسول اشاره کرده است. در بخش های دیگر نیز پس از ذکر ولادت و پرورش پیامبر، سـفر پیامبر به شام، شرکت پیـامبر در جنـگ فجار، شـرکت پیامبر در پیمان جوان مردان قریش (حلف الفضول)، ازدواج با حضـرت خـدیجه علیهاالسـلام، ولاـدت حضـرت علی علیه السلام، نصب حجرالاـسود توسط پیامبر، فرزنـدان پیامبر و دین پیامبر پیش از بعثت، به بعثت رسول خدا صـلی الله علیه و آله پرداخته و با نگاهی به احادیث بعثت و اظهار ایراد به احادیث بعثت، واقعیت بعثت از دیدگاه شـیعه را بیـان کرده است. موضوع هـاییماننـد: علی علیه السـلام؛ نخستین کسـی که به پیامبر ایمان آورد، آشـکار شـدن دعوت پیامبر، یـاری جسـتن قریش از یهود مـدینه در مبـارزه با قرآن، جاذبه قرآن، مهاجرت مسـلمانان به حبشه، نماینـدگان قریش در تعقیب مهـاجرین و گفت وگوی هیئت اعزامی قریش بـا نجاشـی، مسـلمان شـدن هیئت اعزامی نصـارای حبشه، گرایش حمزه؛ عموی پیـامبر به اسـلام، اسـلام آوردن عمربن الخطـاب، وفـات ابوطالب و حضـرت خـدیجه علیهاالسـلام، سـفر پیامبر به طائف، بیعت گروهی از اهل مـدینه با پیامبر، دومین بیعت اهل مدینه با ایشان، چاره جویی قریش برای جلوگیری از مهاجرت پیامبر، حمله به خـانه پیغمبر، ایثـار و فـداکاری علی علیه السلامنسبت به پیغمبر و هجرت پیـامبر به مـدینه، مطـالب بخش هـای پایانی کتاب را تشـکیل می دهـد. نویسـنده در پایان، بحث کوتاهی درباره معراج از دیدگاه علمی آورده است. روش نگارش این کتاب بیشتر به شکل نقل رویدادها و در برخی موارد، همراه با تحلیل است.

۲۵. تاریخ اسلام از بعثت نبوی تا حکومت علوی

ابراهیمی ورکیـانی، محمـد، بـا همکـاری نهـاد نماینـدگی مقام معظم رهبری در دانشـگاه ها، قم، دفتر نشـر معارف، چاپ اول، ۱۳۸۲، ۴۰۰ صفحه، وزیری.

ص:۶۳

این اثر مروری است بر تاریخ جزیره العرب پیش از اسلام تا بعثت پیامبر و خلافت علی علیه السلام. کتاب که محصول درس های دانشگاهی نویسنده است، با نگاهی به گذشته مسلمانان و ظهور اسلام، رخدادهای آن دوران را بررسی می کند. این اثر با شیوه گزارشی ــ تحلیلی و با بهره گیری از منابع شیعه و در مواردی هم اهل سنت به نگارش درآمده است. نویسنده برای اینکه دورنمایی از ضرورت بعثت پیامبر در جزیره العرب و آثار آن را به نمایش بگذارد، دو فصل از بخش نخست کتاب را به جزیره العرب و جغرافیای آن، اوضاع فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی زندگی اعراب، وجود اقلیت های دینی و ظهور تمدن در آن سرزمین اختصاص داده و آن گاه به شرح زیست نامه پیامبر پرداخته است. سه فصل از بخش نخست کتاب، سرگذشت پیامبر از تولد تا بعثت، از بعثت تا هجرت و از هجرت تا رحلت است و در آن، نکات و رخدادهای قابل توجه دوران عمر ۶۳ سال پیامبر تبیین شده است. بخش دوم کتاب، از رحلت پیامبر و بازتاب های آن آغاز می شود. در این بخش که در سه فصل سامان یافته، به ماجرای ردّه، سقیفه، فدک، حوادث دوران خلیفه نخست، خلافت خلیفه دوم، فتوحات اسلامی، سیره عمر در تقسیم بیت المال و عثمان و ویژگی های وی پرداخته شده است. خلافت امام علی علیه السلام و ماجرای جنگ های آن حضرت با ناکثین، قاسطین و مارقین و جریان های رو در روی امام و ویژگی های آنها و شهادت امام و خلافت امام حسن مجتبی علیه السلام، پایان بخش کتاب و فصل پایانی بخش دوم آن است.

۲۶. تاریخ اسلام (از جاهلیت تا رحلت پیامبر اسلام)

پیشوایی، مهدی، قم، دفتر نشر معارف، چاپ اول، ۱۳۸۳، ۳۳۲ صفحه، وزیری.

تاریخ در پیوند با زمان و انسان معنا می یابد و حتی تأثیر تاریخ و گذر زمان نه تنها در یک فرد که در ملت ها و نژادها روشن است. باید اندیشید و در نهایت به داوری نشست. نویسنده با همین اندیشه، می خواهد دفتر قطور تاریخ را به رویمان بگشاید و از اسلام بنویسد. وی این مجموعه را در پنج بخش اصلی و شانزده فصل تدوین کرده است و می کوشد تا برای هر یک از حوادث عصر نبوی، منابع جداگانه و متنوعی بیاورد. همچنین با بیان شواهد قرآنی و حدیثی، حوادث را از شکل گزارش صرف بیرون آورده و به تحلیل و بررسی مناسب برخی از آنها پرداخته و به شبهه های مربوط به هر موضوع نیز توجه کرده است.

مهم ترین عنوان های کتاب عبارتند از: جزیره العرب (موقعیت جغرافیایی، اجتماعی و تمدنی)، صفات و روحیات عرب، ادیان و مذاهب در شبه جزیره عربستان و اطراف آن، محمد صلی الله علیه و آله از تولد تا بعثت، کودکی و نوجوانی حضرت محمد صلی الله علیه و آله، جوانی حضرت محمد صلی الله علیه و آله، از بعثت تا هجرت، دعوت علنی، پی آمدهای مخالفت قریش و اقدامات آنان، همسران پیامبر، اقدامات اساسی پیامبر اسلام در مدینه، تشکیلنیروهای رزمی اسلام و از دعوت جهانی تا رحلت پیامبر اسلام.

۲۷. تاریخ اسلام در قرآن

صاحبی فرد، علی اکبر، ویراسته: علی محمد مجدی، کاشان، انتشارات مرسل، چاپ اول، ۱۳۸۱، ۱۴۲ صفحه، وزیری.

در این کتاب، تاریخ اسلام پیش از بعثت پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله تا پس از رحلت آن حضرت بررسی شده است. نویسنده ابتدا با بررسی آداب و

رسوم دوران جاهلیت، به عقاید و دیدگاه های اعراب آن دوره پرداخته و سپس به زندگانی پیامبر اسلام اشاره کرده است. مبارزات آن حضرت با مشرکان در مکه، جنگ ها و تشریع احکام در مدینه و حوادث پیش آمده در مدینه در مدت ده سال زندگانی پیامبر، از دیگر مطالب کتاب است. وی در پایان به ارتداد مسلمانان پس از وفات پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و زمینه های پیدایش حوادثی چون سقیفه بنی ساعده و تبدیل حکومت اسلامی به سلطنت اموی اشاره کرده است.

۲۸. تاریخ اسلام: دوران پیامبر

مرکز بررسی و تحقیقات واحد آموزش عقیدتی سیاسی (تهیه و تدوین)، تهران، واحد آموزش عقیدتی - سیاسی ستاد مرکزی (سپاه)، چاپ اول، ۱۳۶۸، ۲۱۹صفحه، وزیری.

این اثر به عنوان «متن درسی» در زمینه تاریخ پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله تدوین شده و حوادث مربوط به دوران حیات رسول خدا صلی الله علیه و آله را به صورت تحلیلی بیان کرده است. این کتاب از دو بخش تشکیل شده است. بخش اول، از آغاز حیات پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله تا جنگ بدر و بخش دوم، از نبرد احد تا رحلت رسول خدا صلی الله علیه و آله را دربرمی گیرد. ویژگی های کتاب حاضر از این قرار است:

۱. در تهیه مطالب تلاش شده است از متون اولیه و منابع دست اول که به صدر اسلام نزدیک تر است، استفاده شود.

۲. در بسیاری از مطالب، جهت اطمینان بیشتر از صحت حوادث نقل شده، منابع متعددی آمده است.

ص:۶۶

۳. افزون بر نقل حوادث، تجزیه و تحلیل وقایع نیز انجام گرفته و علل پیروزی ها و شکست ها در جنگ های زمان پیامبر اسلام بررسی شده است. به حرکت های ضد اسلامی یهود و منافقان و مشرکان نیز پرداخته است.

۴. آیات قرآنی را به مناسبت شأن نزول، در وقایع تاریخی آورده است.

۵. تاریخ قمری را با تاریخ شمسی تطبیق داده است تا موقعیت فصلی نبردها و حوادث صدر اسلام به خوبی مشخص شود.

۶. فاصله و طول مسیر حرکت ها، محل و موقعیت بعضی نبردها و حوادث از مدینه با کیلومتر مشخص شده است.

۷. اسامی و اعلام اعراب گذاری شده است تا تلفظ صحیح آن برای خواننده آسان باشد.

۸. مطالب این کتاب، درس بندی شده و در پایان هر درس، پرسش هایی مطرح گشته است.

۲۹. تاریخ اسلام: زندگانی پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله

سبحانی، جعفر، قم، انتشارات خرم، چاپ اول، ۱۳۷۸، **۳۵۹** صفحه، وزیری.

این اثر، کاوشی در تاریخ زندگانی رسول اعظم صلی الله علیه و آله و خلفای نخستین و امام علی علیه السلام است که بیشتر به شیوه گزارش نگارش یافته است. نویسنده در مقدمه، با تبیین تاریخ نگاری نقلی و تحلیلی، به انتقاد از شیوه تحلیل تاریخی برخی تاریخ نگاران و خاورشناسان می پردازد. متن کتاب در دو بخش تاریخ پیامبر و تاریخ خلفا تنظیم شده است. مهم ترین عنوان های کتاب عبارتند از: اوضاع جغرافیایی عربستان، اوضاع اجتماعی و اخلاقی عمومی عرب در دوره قبل از بعثت، علم و دین در حجاز، دولت های حیره و

غسـان، پـدر و نیاکـان پیـامبر، پیامبر از ولادت تا جوانی، پیمان حلف الفضول، سـفر به شام، ازدواج با خـدیجه و دیگر حوادث دوران جـوانی رسول اکرم صـلی الله علیه و آله، آیین پیـامبر پیش از بعثت، بعثت پیـامبر، دعوت سـرّی، دعوت خویشاونـدان و دعـوت عمـومی، مهـاجرت عـده ای از یـاران پیـامبر بـه حبشه، نقشه هـای مشـرکین بر ضـد پیـامبر، وفـات ابوطـالب و خـدیجه علیهاالسلام، معراج پیامبر و پاسخ به پرسش هایی پیرامون آن، سفر به طائف، پیمان عقبه، مهاجرت به مدینه، حوادث سال های حضور پیـامبر در مـدینه و اقـدامات آن حضـرت، جنـگ هـا و فتوحات پیامبر، نحوه برخورد پیامبر با غیرمسـلمان ها و منافقین، داسـتان مسـجد ضـرار، رسالت جهانی پیامبر و دعوت سـران قبایل و کشورها به اسـلام، پیمان ها و صلح نامه های پیامبر، حجه الوداع، واقعه غدیر و نصب علی علیه السلام به جانشینی پیامبر، وداع و وفات رسول اکرم صلی الله علیه و آله، خلافت ابوبکر و عمر، فتح ایران و عوامل آن، خلافت عثمان، بررسـی دوران امامت علی علیه السـلام، نبرد علی علیه السلام با ناکثین، قاسطین و مارقین.

۳۰. تاریخ اسلام: سیره رسول خدا صلی الله علیه و آله (جلد ۱)

خویی زاده، بهمن، مصـحح: سـکینه دوزامیری، ویراستار: معصومه درخشنده، تهران، نشر باران، چاپ اول، ۱۳۷۸، ۲۰۲ صفحه، وزیری.

نوشتار حاضر، متشکل از چهار بخش است. در بخش اول، مخاطبان با جغرافیای طبیعی، انسانی و سیاسی شبه جزیره عربستان و اوضاع مادی و معنوی این شـبه جزیره پیش از ظهور اسـلام آشـنا می شوند. بخش دوم به شرح رویدادهایی اختصاص دارد که برای پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در مکه رخ داده است، مانند: بعثت و دعوت،

نزول قرآن، عکس العمل قریش نسبت به پیغمبر اسلام، مهاجرت به حبشه و طرح محاصره بنی هاشم. در بخش سوم، از حوادثی سخن به میان می آید که در زمان پیامبر و در شهر مدینه روی داده است. برخی از این حوادث عبارتند از: تغییر قبله، جنگ بدر، جنگ احد، غزوه با یهود بنی نضیر، غزوه خندق، فتح مکه و جنگ تبوک. کتاب با مطالبی درباره سیره رسول خدا صلی الله علیه و آله و نیز سخنان آن حضرت به پایان می رسد.

۳۱. تاریخ اسلام: عرصه دگراندیشی و گفت وگو (عصر بعثت)

معادیخواه، عبدالمجید، تهران، نشر ذره، چاپ اول، ۱۳۷۷، ۱۰۱۳ صفحه، وزیری.

نگارنده با استناد به منابع تاریخی، ضمن شرح و تحلیل رویدادهای مهم تاریخ اسلام و عصر بعثت، زمینه آشنایی مخاطبان را با زندگی پرفراز و فرود پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله فراهم می سازد. کتاب از سی و پنج بخش کلی تشکیل شده است که از اوضاع پیش از بعثت سرزمین حجاز، خاندان قریش و پیامبر و راه و رسم و شخصیت پیامبر آغاز می شود. سپس یکایک وقایع و اتفاقات تاریخ اسلام را از بعثت پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله، هجرت به حبشه، آشنایی یثرب با پیامبر، هجرت به یثرب، پایه گذاری تمدن اسلامی در مدینه، تغییر قبله و پی آمدهای آن، در راه آزادسازی مکه، جنگ بدر، پس از پیروزی، جنگ احد، بازتاب شکست، پس از احد، جنگ احزاب، پاسخ به خیانت بنی قریظه، فتح حدیبیه، جنگ خیبر، جنگ موته، فتح مکه، حنین، تبوک و اجرای قانون زکات بررسی می کند و سرانجام با اعلام برائت از مشرکان پایان می پذیرد. در آغاز کتاب، فهرست تفصیلی موضوع های کتاب در نه صفحه و نیز در پایان کتاب، سی صفحه نمایه موضوع ها، اعلام و اماکن برای استفاده

هرچه بهتر پژوهشگران فراهم آمده است.

۳۲. تاریخ اسلام: عصر رسالت

مرکز بررسی و تحقیقات عقیدتی ــ سیاسی (تهیه)، تهران، واحد آموزش عقیدتی ــ سیاسی ستاد مرکزی (سپاه)، چاپ اول، ۱۳۶۵، ۱۹۷ صفحه، وزیری.

این کتاب، متن درسی یکی از دوره های آموزشی طرح نظام آموزشی عقیدتی ــ سیاسی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی است که به بررسی تاریخ اسلام در عصر رسالت می پردازد و در بردارنده شانزده درس همراه با پرسش هایی در پایان هر درس است. عنوان موضوع ها بدین شرح است: اهمیت تاریخ، اوضاع عربستان قبل از اسلام، ولادت رسول اکرم صلی الله علیه و آله، در راستای رسالت، انتشار اسلام در مکه، محاصره اقتصادی، هجرت به یثرب، ایجاد حکومت اسلامی و آغاز درگیری های مسلحانه، دستاورد و پی آمدهای جنگ بدر، غزوه احد و درس هایی که مسلمانان از آن آموختند، غزوات پیامبر، غزوه تبوک، توطئه منافقین و حجه الوداع.

۳۳. تاریخ پیامبر اسلام

آیتی، محمدابراهیم، با تجدید نظر و اضافات: ابوالقاسم گرجی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ ششم، ۱۳۷۸، ۷۶۶ صفحه، وزیری.

کتاب، گزارش جامع و مستندی از تاریخ حیات پیامبر گرامی اسلام و حوادث دوران زندگی وی از آغاز تا اندکی قبل از رحلت آن جناب است. نویسنده که از افراد آگاه و دقیق در تاریخ اسلام و سیره اهل بیت علیهم السلاماست، با جست وجو در منابع سیره نگاری کهن، محتوای تاریخ اسلام را

از اجداد پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله تا غزوه تبوک و بیست و چهار وفد از وفودی که پس از آن غزوه به حضور حضرت رسیدند، گزارش کرده است. به دلیل درگذشت نویسنده، بعضی از حوادث مهم سال های اخیر تاریخ آن حضرت از جمله حجه الوداع، واقعه غدیرخم و نیز وفات پیامبر از قلم افتاده است. نویسنده در کمتر از یک سوم کتاب، افزون بر اشاره به ویژگی ها و سرگذشت قریش و اجداد پیامبر، به زندگانی پیامبر در دوران مکه و گرفتاری های آن حضرت در برخورد با قریش پرداخته است. بقیه مطالب به حوادث دوران مدینه به ویژه سریه ها، جنگ های متعدد آن حضرت با قریش و یهودیان و نقشه های مخالفان اسلام مربوط است که به ترتیب سال، تنظیم و گزارش شده است. ضبط و ثبت دقیق و اعراب گذاری اعلام و مکان ها و مستندسازی محتوای مطالب و گزارش ها به منابع تاریخی و سیره ای دست اول از ویژگی های این اثر است. دکتر ابوالقاسم گرجی نیز در تجدیدنظر و اضافات خود افزون بر نوشتن چند مقدمه بر چاپ مکرر این کتاب و بیان مزایای هر یک از چاپ ها، به برخی انتقادها نسبت به گزارش های نویسنده اشاره کرده و توضیح داده است. در پایان کتاب، سیاهه آیات، احادیث، اعلام، قبایل، مکان ها، اشعار و غزوات مورد اشاره نویسنده آمده است.

یادآوری می شود چکیده این کتاب با نثری روان با عنوان زیر به چاپ رسیده است: چکیده تاریخ پیامبر اسلام، با تخلیص: جعفر شریعتمداری، تهران، بنیاد پژوهش های اسلامی، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت)، چاپ اول، ۱۳۷۸، ۲۴۴ صفحه، وزیری.

۳۴. تاریخ پیامبر اسلام

ص:۷۱

حسینی ادیانی، ابوالحسن، قم، انتشارات انوار الهدی، چاپ اول، ۱۳۷۵، ۳۰۰ صفحه، رقعی.

نویسنده در بخش اول، با ذکر ضرورت طرح مباحث تاریخ اسلام با عنوان «کلیاتی پیرامون تاریخ اسلام»، از موضوع هایی چون اقسام تاریخ، فایده مباحث تاریخی، تاریخ از دیدگاه قرآن، گستره تاریخ اسلام، آغاز نگارش تاریخ اسلام، نقش دانشمندان شیعه در تدوین تاریخ اسلام و منابع بررسی های تاریخی یاد کرده است. در بخش دوم، به تاریخ طبیعی، سیاسی و انسانی جزیره العرب، موقعیت جغرافیایی جزیره العرب، حجاز و منطقه شمالی و غربی، منطقه مرکزی و شرقی و منطقه جنوبی و یمن پرداخته است.

در بخش سوم، اجداد و نیاکان رسول خدا صلی الله علیه و آله و ایمان آن حضرت و والدین ایشان به توحید ـ پیش از مبعث ـ مطرح شده است. در بخش چهارم، از ولادت تا ازدواج حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله در قالب موضوع هایی چون: میلاد رسول خدا صلی الله علیه و آله، ارهاصات و تحلیلی پیرامون آن، رحلت مادر و جدّ پیامبر، سفر اول آن حضرت به شام، حلف الفضول، سفر دوم ایشان به شام و تحلیلی پیرامون این دو مسافرت بیان شده است. در بخش پنجم، از ازدواج تا بعثت رسول خدا صلی الله علیه و آله و مسائلی چون ازدواج آن حضرت با حضرت خدیجه علیهاالسلام و عوامل آن، شخصیت حضرت خدیجه علیهاالسلام و... مطرح گشته است. نویسنده در بخش ششم برای بررسی وضعیت عرب جاهلی قبل از اسلام، با بیان موضوع هایی چون: مفهوم جاهلیت و حدود زمانی و مکانی آن، حیات سیاسی و اجتماعی عرب جاهلی، حیات دینی و شریعت عملی عرب جاهلی، به دین های موجود در جزیره العرب پیش از اسلام شامل یهودیت، مسیحیت، مجوسیت، آیین

صائبین، دهریت و حنفیّت اشاره داشته و خصلت های روحی و اخلاقی عرب جاهلی، قوانین مدنی، حقوق زنان و فرزندان، خرافه و خرافه پرستی و وضعیت عمومی جهان قبل از بعثت را بررسی کرده است. در بخش هفتم که به بعثت تا هجرت پیامبر اختصاص دارد، پس از ذکر بعثت رسول خدا صلی الله علیه و آله و تحلیلی پیرامون آن، از پیشگامان در اسلام و ایمان، انذار عشیره و دعوت عمومی، تهدیدات و تطمیع های قریش، مقابله جدی قریش با اسلام، احتجاجات مشرکین با رسول خدا صلی الله علیه و آله، آغاز گشایش و هجرت به حبشه، تحریم اقتصادی و محاصره در شعب ابوطالب، رحلت ابوطالب و خدیجه علیهاالسلام، دعوت قبایل، سفر رسول خدا صلی الله علیه و آله به طائف، کارنامه اسلام در مکه، زمینه های اسلام مردم مدینه، آغاز اسلام مردم مدینه و انگیزه آن، هجرت مسلمانان به مدینه، لیله المبیت و هجرت رسول خدا صلی الله علیه و آله به مدینه یاد شده است. این کتاب به دوران پس از مکه نپرداخته و از زندگی رسول خدا صلی الله علیه و آله در مدینه و حوادث آن دوران و جنگ های پیامبر یاد نکرده است. در نگارش این اثر، به نقل وقایع تاریخی بسنده شده و در برخی موارد نیز با تحلیل نگارنده همراه است.

۳۵. تاریخ تحقیقی اسلام (موسوعه التاریخ الاسلامی) جلد اول: عصر نبوت تا مرحله اعلان دعوت

یوسفی غروی، محمدهادی، ترجمه: حسین علی عربی، قم، مرکز انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمه الله، چاپ دوم، ۱۳۸۲، ۴۴۷ صفحه، وزیری.

ص:۷۳

اثر حاضر، ترجمه کتاب _موسوعه التاریخ الاسلامی_ اثر آقای محمدهادی یوسفی غروی از تاریخ نگاران و کتاب شناسان صاحب نام حوزه علمیه قم و نجف است. وی پس از بیست سال و اندی تحقیق و تدقیق، کتاب ارزشمند «موسوعه التاریخ الاسلامی» را به جامعه علم و ادب تقدیم داشته است. این کتاب در چهار مجلد با عنوان «تاریخ تحقیقی اسلام» با توجه به شأن نزول آیات و روایات اهل بیت علیهم السلام به فارسی برگردان شده که از ویژگی های زیر برخوردار است:

۱. از آنجا که کتاب های تاریخی تحت تأثیر سیاست های حکومت های وقت به نگارش درآمده اند، کاستی ها و تحریف های فراوانی دارند. در تألیف این مجموعه، از قرآن به عنوان یک منبع متقن و مستدل و تحریف ناپذیر برای بررسی و تحلیل حوادث زمان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله استفاده شده و شأن نزول آیات نازل شده درباره حوادث مختلف بیان گشته است.

۲. نویسنده در بررسی و پژوهش بیست ساله خود از روش علمی مخصوصی در علم تاریخ استفاده کرده و کوشیده است علت تناقض نصوص یا تحریف های انجام شده را ریشه یابی و تحلیل کند.

۳. با عنایت به اینکه «اهل البیت أدری بما فی البیت» هستند، نویسنده کوشیده است تا از روایات ائمه اطهار علیهم السلام پس از بررسی سند و دلالت در تبیین و تحلیل حوادث صدر اسلام استفاده کند. ایشان با استدلال و منطق و روش علمی و تحقیقی در علم تاریخ، بسیاری از فضایل جعل شده برای برخی اشخاص را زیر سؤال می برد.

۴. در طول تاریخ، شبهه های بسیاری درباره اسلام و قرآن به ویژه درباره

شخصیت والای پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله ایجاد شده که نویسنده در جای مناسب، با استدلال و برهان و به ویژه با استفاده از قرآن، به این شبهه ها پاسخ داده است.

۵. این کتاب، برخلاف مرسوم، تنها جمع آوری و تبویب گزارش های تاریخی از کتاب های مختلف نیست، بلکه نویسنده کوشیده است هرگونه حادثه ای را تبیین کند تا چراغی برای راه آیندگان باشد.

۶. نویسنده تلاش کرده است از منابع دست اول استفاده کند و در این میان، عنایت ویژه ای به منابع شیعی داشته است.

نویسنده در جلد اول با بحث درباره مطالعه و تحقیق در تاریخ اسلام، روش های تاریخی درباره سیره را تحلیل و نقد کرده است. سپس اوضاع فرهنگی و عقاید و رسوم عصر جاهلیت (حوادث و تاریخ قبل از اسلام)، مراحل زندگی و نشو و نمای نبی اکرم صلی الله علیه و آله، زمینه های بعثت و مراحل دعوت پنهان و آشکار پیامبر را با بهره گیری از آیات و روایات و متون تاریخی بیان داشته است.

جلد دوم این مجموعه که شامل شرح و تحلیل وقایع صدر اسلام است، عصر نبوت تا پایان سال دوم هجرت نام دارد و این مطالب در آن آمده است: تاریخ معراج و اسراء، هجرت اول، هجرت به طائف، بیعت عقبه و انتشار اسلام در مدینه، توطئه برای قتل نبی اکرم صلی الله علیه و آله و مهم ترین حوادث سال اول و دوم هجری.

موضوع های جلد سوم که عنوان آن حوادث سال سوم تا ششم هجرت است، عبارتند از: مهم ترین حوادث سال سوم هجری چون: واقعه ذی قار،

میلاد امام حسن علیه السلام، جنگ احد، خطبه رسول اللّه صلی الله علیه و آله، جایگاه علی علیه السلام، غزوه حمراء الاسد، احکام ارث و...؛ مهم ترین حوادث سال چهارم هجری: غزوه رجیع، غزوه بنی نضیر، غزوه ذات الرقاع، وفات فاطمه بنت اسد، میلاد امام حسین علیه السلام، ازدواج پیامبر با ام سلمه؛ مهم ترین حوادث سال پنجم هجری: غزوه خندق، درباره سلمان فارسی، پیمان شکنی بنی قریظه، غزوه بنی قریظه، واجب شدن حجاب و...؛ مهم ترین حوادث سال ششم هجری: غزوه بنی لحیان، غزوه دومه الجندل، غزوه ذات السلاسل، غزوه بنی المصطلق، صلح حدیبیه، بیعت رضوان، فرستادگان پیامبر به سوی پادشاهان و... .

عنوان جلد چهارم، حوادث سال هفتم تا یازدهم هجرت است. در این مجلد، مهم ترین حوادث سال هفتم تا سال یازدهم هجری بررسی شده که مهم ترین عنوان های آن بدین قرار است: نزول سوره دهر در ذی الحجه، ساختن منبر پیامبر، غزوه موته، سفارش های خاص پیامبر، نزول سوره طلاق، نقض صلح نامه حدیبیه به وسیله قریش، خروج رسول خدا صلی الله علیه و آلهبه سوی مکه، غزوه خیبر، موضع گیری یهودیان مدینه، مصالحه یهودیان قلعه های سه گانه با پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، قضیه فدک، ارسال نامه به کسری، حرکت پیامبر به سوی طائف، غزوه تبوک، جانشینی علی علیه السلام در مدینه، مستجاب شدن دعای پیامبر، مباهله با اسقف های نجران، مرگ ابراهیم فرزند رسول خدا صلی الله علیه و آله، نزول دستور برای انجام حج، حرکت برای حجه الوداع، ورود پیامبر به مکه، ملحق شدن علی علیه السلام به رسول اللّه صلی الله علیه و آله، خطبه پیامبر پس از انجام عمره، آیه های ولایت

ص:۷۶

و تبلیغ، وصیت پیامبر به علی علیه السلام و تاریخ وفات پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و... .

۳۶. تاریخ تحلیلی اسلام: پیش از اسلام تا رحلت پیامبر (بر اساس سرفصل های آموزش عالی با رعایت اختصار)

ارشادی، عین اللّه، تهران، انتشارات فردابه، چاپ اول، ۱۳۸۰، ۱۹۲ صفحه، رقعی.

پژوهشی است در تاریخ اسلام و بنیان گذار آن رسول اکرم صلی الله علیه و آله. نویسنده با بهره گیری از منابع تاریخی، پس از بررسی موقعیت جغرافیایی شبه جزیره و شناخت ادیان و قبایل و رسوم این منطقه، به تاریخ پیامبر اسلام از آغاز ولادت تا بعثت و از بعثت تا هجرت و از هجرت تا رحلت و رویدادهای پیش آمده برای آن حضرت از جمله نزول قرآن، جنگ ها و پیمان ها با مشرکان و اهل کتاب، پایه گذاری دولت اسلامی و تشریع احکام پرداخته است.

۳۷. تاریخ، شخصیت و صفات پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله (جلد ۱و۲)

صفایی حائری، عباس، قم، مؤسسه مطبوعاتی دنیا، ۱۳۸۰، ۴۲۴ + ۳۹۲ صفحه.

کتاب حاضر با ارائه شواهد مستند، زمینه تولد اسلام در جزیره العرب و وضعیت جامعه پیش از اسلام را بررسی و با معرفی پیامبر اسلام، شیوه برخورد و تعامل او با مخالفان و موضع گیری های آن حضرت را در برابر منافقان و مشرکان ترسیم کرده است. نویسنده به تاریخ امام علی علیه السلام نیز اشاره هایی دارد.

کتاب حاضر با عنوان های تاریخ شخصیت پیامبر اسلام و تاریخ مجاهدت پیامبر اسلام چاپ شده بود که اکنون به صورت یک مجموعه منتشر شده است. بخش های دوازده گانه کتاب عبارتند از: عرب پیش از اسلام، طهارت اجداد پیامبر و شرح حال آنان، ولادت پیامبر، عصمت پیامبر، مهاجرت اصحاب پیامبر به حبشه، دعوت پیامبر، اتحاد انصار و مهاجران، تعلیمات پیامبر، تعامل پیامبر با مسلمانان، سیره پیامبر، شبهات و اعتراضات دشمنان اسلام، رحلت پیامبر و پی آمدهای آن و خلافت پس از پیامبر.

۳۸. تاریخ صدر اسلام (عصر نبوت)

زرگری نژاد، غلام حسین، تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت)، چاپ اول، ۱۳۷۸، ۶۷۷ صفحه، وزیری.

کتاب حاضر، کاوشی گسترده در تاریخ زندگانی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و حوادث صدر اسلام است که به شیوه گزارشی و تحلیلی و با فاصله گیری از شیوه رایج در سیره نگاری که شرح غزوه ها و سریه هاست، به منظور تدریس در رشته تاریخ دوره کارشناسی دانشگاه ها، نگارش یافته است. نویسنده با جست وجوی فراوان در بیش از ۱۴۰۰ منبع قرآنی، روایی، تاریخی و جغرافیایی و بهره مندی از آنها، به تحلیل و بررسی تاریخ حیات پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و جزئیات حوادث آن دوران پرداخته است. وی در آغاز کتاب به نقد روش سیره نگاری ابن اسحاق و سیره نویسان نخستین می پردازد و آن را غیرجامع معرفی می کند. آن گاه تاریخ نگاران و تحلیل گران را به پرهیز از اتکا به گزارش های موجود در سیره ها فرامی خواند و معتقد است برای تدوین دقیق تاریخ اسلام در عصر نبوی، مقدم بر تمام منابع و

مآخذ فراوان باید به قرآن و نهج البلاغه استناد کرد.

کتاب از پنج بخش و فصل های متعدد تشکیل شده است. در بخش اول، ویژگی های جغرافیایی و مشخصات طبیعی شبه جزیره عربستان و هر یک از نقاط آن، ویژگی های اجتماعی و انسانی اقوام عرب و خاستگاه آنان، حیات اقتصادی، ادیان عربستان جنوبی و شمالی، خداپرستی در جامعه حجاز و باورهای خرافی عرب جاهلی را آورده است. بخش دوم به حوادث زندگی پیامبر از تولد تا بعثت اختصاص دارد. در بخش سوم، تاریخ اسلام در دوره مکی را با گزارشی از آشکار ساختن بعثت، کیفیت نزول اولین آیات وحی، واکنش های قریش، مهاجرت مسلمانان به حبشه و پیمان عقبه و سرانجام، هجرت به یثرب شرح داده است. سپس به اسلام در دوره مدنی؛ یعنی پس از هجرت می پردازد که در آن با موضوع هایی چون: ارکان نظام اسلامی، قوانین اجتماعی، حکومت و تأسیس دولت، اتحاد سیاسی، تغییر قبله، وجوب زکات و روزه و غزوات بدر، احد، حمراء الاسد، وحدت با اهل کتاب و آنچه در ده سال آخر بعثت رخ داده است، روبه رو می شویم. در بخش پایانی نیز روابط پیامبر با بزرگان یهود و قراردادها و جنگ های مختلف با آنان، وضعیت زندگی و طبقات اجتماعی یهودیان، فتح مکه، غزوه تبوک، حجه الوداع و جانشینی علی علیه السلام و سپس رحلت به سوی رفیق اعلی را بیان کرده است.

۳۹. تاریخ نبی اکرم، محمد بن عبداللّه صلی الله علیه و آله

مسائلی، احمدرضا، اصفهان، کانون پژوهش، چاپ اول، ۱۳۷۸، ۲۵۶ صفحه، وزیری.

کتاب حاضر، پژوهشی است در تاریخ زندگانی پیامبر اسلام که در بیست و دو فصل به اجمال بررسی می شود. نویسنده پیش از مباحث اصلی کتاب،

مختصری درباره تقسیم بندی تاریخ و روش تحقیق در آن و همچنین منابع شناخت در تاریخ نقلی مطالبی بیان می دارد. سپس به موضوع هایی چون: ادیان شبه جزیره عربستان پیش از پیامبر، محمد بن عبداللّه، دوره نوجوانی نبی اکرم صلی الله علیه و آله، حوادث دوره نوجوانی و اعجاز، بعثت تا هجرت، واقعه غدیر، امّی بودن پیامبر از منظر کتاب و سنّت و عقل و شواهد تاریخی و... می پردازد.

۴۰. تاریخ یعقوبی (جلد ۱)

یعقوب، احمدحسین، ترجمه: محمدابراهیم آیتی، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ هفتم، ۱۳۷۴، ۶۱۰ صفحه، وزیری (دو جلد در یک مجلد).

کتاب _تاریخ یعقوبی_ یکی از کتاب های مهم در تاریخ عمومی است که در قرن سوم هجری نگاشته شده است. یعقوبی، گردشگری تیزبین و تاریخ نگاری چیره دست است که در تاریخ نویسی تنها به ذکر تاریخ پادشاهان و حوادث دوران سلطنت ایشان بسنده نمی کند، بلکه درباره هر ملتی به تحقیق می پردازد و مذاهب، سنت ها، فلاسفه، دانشمندان و کتاب های آنان را نیز ذکر می کند. مجلد حاضر، ترجمه کتاب اول و بخشی از کتاب دوم _تاریخ یعقوبی_ را دربردارد که از هبوط آدم آغاز می شود و پس از ذکر سرگذشت پیامبران و شاهان بنی اسرائیل و زندگی مسیح، به تاریخ فرمانروایان سریانی و پادشاهان موصل، بابل، هند، یونان، روم، پارس، چین، مصر، بربر، حبشه، سودان، شام، یمن و حیره می پردازد. سپس با بیان تاریخ مفصلی از قوم عرب در جاهلیت، به بررسی و تبیین تاریخ زندگانی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می پردازد. مهم ترین عنوان های این بخش عبارتند از: ولادت رسول اکرم صلی الله علیه و آله، کودکی و نوجوانی، حلف الفضول، همسری خدیجه، مبعث، معراج، انذار، هجرت به حبشه، آنچه از قرآن در مکه نازل شده است، وفات خدیجه و ابوطالب، هجرت رسول خدا از مکه، ورود رسول خدا صلی الله علیه و آله به مدینه، آنچه از قرآن

در مدینه نازل شده است، جنگ بدر، جنگ احد، جنگ بنی نضیر، جنگ خندق،... فتح مکه، فرماندهان دسته ها و لشکرها، نامه های رسول خدا صلی الله علیه و آله به پادشاهان مجاور، فرستادگان عرب که نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله می آمدند، نامه های رسول اکرم صلی الله علیه و آلهبه قبایل عرب، مباهله با نصارای نجران، زنان رسول خدا، خطبه ها و موعظه های رسول خدا صلی الله علیه و آله، حجه الوداع، غدیرخم، وفات، فاطمه؛ یگانه دختر پیامبر، شمایل رسول خدا صلی الله علیه و آلهو... .

۴۱. جستار و پژوهشی درباره زندگانی پیامبر اسلام

امام زاده، مهرو، تهران، انتشارات خاقانی، تابان، چاپ اول، ۱۳۷۸، ۱۵۶صفحه، رقعی.

این کتاب، پژوهشی در زندگانی پیامبر اسلام پیش از تولد تا آغاز رسالت است که نویسنده در آن، از قرآن، تورات و انجیل و برخی منابع دیگر استفاده کرده است. مطالب کتاب در چهار فصل تدوین شده است. فصل اول به بت پرستی و رسالت و فرزندان حضرت ابراهیم می پردازد و در فصل های بعدی، به ترتیب، این عنوان ها آمده است: ولادت پیامبر، دوران کودکی و نوجوانی، اولین انقلاب حضرت محمد، آشنایی با خدیجه، ازدواج، وحی و نبوت، تأثیر اسلام ابوبکر، آغاز رسالت.

۴۲. خاتم پیامبران (جلد ۱ _ ۳)

ابوزهره، محمد، ترجمه: حسین صابری، مشهد، بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی، چاپ دوم، ۱۳۷۵، ۷۱۴ + ۷۴۰ + ۷۴۴ صفحه، وزیری.

پژوهشی است تحلیلی در تاریخ زندگانی و سیره پیامبر. نویسنده با بهره گرفتن از آیات قرآن و منابع تاریخی با نگاهی نو، نه تنها به بررسی زندگانی پیامبر اسلام در دوران جاهلیت تا درگذشت آن بزرگوار پرداخته، بلکه

تصویری فراگیر از سیر تاریخی نزول و تشریع آیات الاحکام قرآن ترسیم کرده است. وی با روش نقل و تحلیل، با بیان و تشریح احکام و تبیین نزول قرآن، خواننده را از همین گذرگاه به فضای واقعی عصر رسالت رهنمون می کند.

کتاب در سی و هشت فصل همراه با مقدمه ای تنظیم شده است. نویسنده، اوضاع سیاسی، فرهنگی و اقتصادی جهان در عصر بعثت و آیین های موجود در جزیره العرب و جهان از جمله آیین مجوس، مانوی، مزدکی، بودایی، کنفوسیوس و بت پرستی را بررسی کرده است. بررسی سرزمین بعثت، مکان و زمان رسالت، اقوام ساکن در جزیره العرب، فصل های بعدی کتاب را تشکیل می دهند. نَسَب و خاندان پیامبر، ولادت، کودکی، جوانی و ویژگی های فردی و خصوصیات اخلاقی و انسانی پیامبر قبل از بعثت، فصل های سوم تا ششم کتاب را به خود اختصاص داده است. بشارت های ادیان آسمانی به بعثت پیامبر موعود، بعثت پیامبر، آغاز دعوت، ایمان (آوردن) برخی از اهل مکه به وی، مبارزه پیامبر و پایداری او، تحریم اقتصادی یاران پیامبر و مرگ خدیجه و ابوطالب از دیگر فصل های کتاب است. در فصل سیزدهم، از دو حادثه مهم شق القمر و معراج پیامبر به عنوان دو معجزه آن حضرت یاد شده است. آن گاه از گسترش اسلام، ماجرای مباهله، اسلام انصار، هجرت پیامبر به مدینه و طرح اسلام برای حکومت و واکنش های قریش و دیگر قبایل دینی ازجمله یهود و نصارا، واکنش های مخالفان در قالب جنگ های بدر، احد، حنین، احزاب، خیبر، فتح مکه و دیگر غزوه ها و سریه ها سخن گفته شده است. تشریح بیشترین بخش احکام شریعت اسلامی، گسترش اسلام و طرح آن در شبه جزیره عربی و پرآوازه شدن اسلام و فراتر رفتن آیین جدید از

مرزهای جزیره العرب با اعزام هیئت ها و نامه نوشتن های پیامبر به فرمانروایان کشورها و رؤسای قبیله ها و سران مذاهب، از دیگر مباحث کتاب است. گزارش آخرین حج پیامبر، وقایع رحلت آن حضرت و همسران پیامبر، آخرین بخش کتاب است.

۴۳. خورشید نبوت،

ترجمه فارسی «الرحیق المختوم، سیره رسول اللّه صلی الله علیه و آله» شیخ صفی الرحمن مبارکفوری

مبارکفوری، صفی الرحمن، ترجمه: محمدعلی لسانی فشارکی، تهران، انتشارات احسان، چاپ اول، ۱۳۸۱، ۹۱۸ صفحه، وزیری.

این کتاب، اثر پژوهشی جامعی درباره جنبه های زندگی و سیره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله است. نویسنده با استناد به آیات قرآن، روایات و اسناد معتبر تاریخی در سه بخش و فصل های متعدد، تاریخ صدر اسلام و اقدامات پیامبر را تحلیل کرده است. وی ابتدا به جغرافیای تاریخی و فرهنگی و سیاسی جزیره العرب هم زمان با ظهور اسلام پرداخته و چگونگی رشد و نمو پیامبر را گزارش کرده است. در بخش دوم، چگونگی بعثت، دعوت مخفی، دعوت علنی، برخورد مشرکان، هجرت به حبشه، گسترش اسلام، تحریم اقتصادی و موضوع هایی از این دست آمده است. در بخش سوم، در بیست فصل، سیره سیاسی و اخلاقی پیامبر با عنوان هایی همچون: بنیان گذاری جامعه اسلامی، نبردهای خونین، جنگ بدر، جنگ احد، جنگ خندق، صلح حدیبیه، فتح مکه، جنگ صفین، جنگ تبوک، حجه الوداع، خانواده پیامبر و مکارم اخلاقی پیامبر، بحث و بررسی شده است. یادآوری می شود نگارنده با رجوع به منابع اهل سنّت (همچون: صحیح مسلم و بخاری، سیره ابن هشام، جامع الترمذی، سنن

ص:۸۳

ابی داوود و فتح الباری)، کتاب را تدوین کرده است.

۴۴. داستان پیامبران (حضرت محمد صلی الله علیه و آله) (جلد ۲)

موسوی گرمارودی، علی، تهران، مؤسسه انتشارات قدیانی، چاپ سوم، ۱۳۷۴، ۲۴۰ صفحه.

نویسنده در جلد دوم از مجموعه دو جلدی داستان پیامبران به زندگانی رسول خدا صلی الله علیه و آله پرداخته و از میلاد آن حضرت تا رحلت ایشان را به شکل رمانتیک و بسیار جذاب بیان کرده است. وی به تناسب کتاب و شیوه نگارش، پاره ای از رویدادهای دوران پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و زندگانی آن حضرت را گزینش کرده و در این کتاب آورده است. به همین دلیل، درباره همه مسائل و موضوع های مربوط به پیامبر سخن نگفته است.

از جمله موضوع های مختلفی که در این جلد مطرح شده است، به این مطالب می توان اشاره کرد: میلاد پیامبر، کودکی آن حضرت، در کنار مادر، در راه یثرب، نوجوانی آن حضرت، نخستین سفر ایشان به شام، چوپانی ایشان، جنگ فجار، احیای پیمانی باستانی و انسانی (حلف الفضول)، سفر دوم به شام، ازدواج ایشان، تولد زینب دختر آن حضرت، بازسازی کعبه، بعثت آن حضرت، ایمان حمزه، هجرت مسلمانان به حبشه، درگذشت ابوطالب، رحلت حضرت خدیجه علیهاالسلام، سفر به طائف، اسلام فراسوی آفاق مکه، هجرت، تشکیل حکومت اسلامی، سال دوم هجرت، سال سوم هجرت و جنگ احد، دیگر جنگ های پیامبر، شهادت جعفر بن ابی طالب، جنگ تبوک آخرین غزوه پیامبر، حجه الوداع و غدیر خم، غروب خورشید رسالت و رحلت رسول خدا صلی الله علیه و آله.

نویسنده هر یک از این موضوع ها را در قالب داستان، به شکل بسیار

جالب و احساس برانگیز مطرح کرده است که عواطف هر خواننده ای را تحریک می کند. وی درباره بسیاری از مطالب زندگانی پیامبراعظم صلی الله علیه و آله و رویدادهای دوران آن حضرت سخن نگفته یا بسیار گذرا و کوتاه از آن گذشته است. چون مطالب، داستان گونه است، نقل مطالب چندان بر ارجاع به منابع متکی نیست، هرچند بدون ارجاع نیز نبوده است.

۴۵. رحمت عالمیان (حضرت محمد المصطفی صلی الله علیه و آله)

کمپانی، فضل اللّه، تهران، دارالکتب الاسلامی، چاپ دوم، ۱۳۷۶، ۷۲۲ صفحه، وزیری.

در این کتاب، زندگانی حضرت محمد صلی الله علیه و آله، با استفاده از منابع مختلف در ده بخش تنظیم شده است. نویسنده در ابتدا به وضیعت جغرافیایی، فرهنگی و اجتماعی شبه جزیره عربستان می پردازد و در ادامه، به مراحل مختلف تاریخ زندگی پیامبراسلام پیش از بعثت، بعثت، دعوت و هجرت اشاره می کند. عنوان های بخش های ده گانه کتاب عبارتند از: عربستان و قوم عرب، نژاد و نسب، پیش از بعثت، در پیرامون بعثت، دعوت پیغمبر، پیغمبر در مدینه، مکارم اخلاق پیغمبر، سیره و سنّت پیغمبر، وصف رسول خدا صلی الله علیه و آله، مطالب متفرقه (زوجات و فرزندان، رد تهمت مغرضین، اصحاب پیغمبر، خاتمیت پیغمبر و چهل حدیث نبوی).

۴۶. زندگانی پیامبر اسلام

صرفی، محمدتقی، قم، انتشارات ناصر، چاپ اول، ۱۳۸۱، ۱۵۲ صفحه، رقعی.

در این کتاب، نخست خلاصه ای از ماجرای ولادت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آلهآمده و پس از آن، شرحی از آداب و رسوم و صفات ناپسند

جاهلیت عرب فراهم گشته است. کتاب با حکایت هایی از دوران کودکی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله، ماجرای ازدواج آن حضـرت با خدیجه و چگونگی بعثت پی گرفته می شود. به دنبال آن، مهم ترین رخدادهای پس از بعثت پیامبر اکرم صـلی الله علیه و آله و جنگ های آن حضرت تشریح می شود که عبارتند از: جنگ بدر، جنگ احد، جنگ خندق، جنگ خیبر، نامه به پادشاهـان جهـان، فتـح مکه و حـادثه غـدیر. بخشـی از کتاب نیز به شـرح ویژگی های اخلاقی پیامبر اختصاص دارد. کتاب با معرفی همسران دایمی پیامبر و اصحاب آن حضرت به پایان می رسد.

۴۷. زندگانی پیامبر اکرم صـلی الله علیه و آله در قرآن: اعراب پیش از اسلام، نیاکان محمد صلی الله علیه و آله، میلاد محمد صلی الله علیه و آله (جلد ۱)

الزین، سـمیح عاطف، ترجمه: علی چراغی، ویراسـته: فروزنده سـعادتمند و جعفر کیوانی، تهران، مؤسـسه نشر و تحقیقات ذکر، چاپ اول، ۱۳۸۱، ۱۶۰ صفحه، رقعی.

کتاب حاضـر، نخستین جلد از مجموعه هشت جلدی ـزندگی پیامبر گرامی در قرآن ـنگاشـته ـسـمیح عاطف الزین_ اسـت که در آن، سیره رسول گرامی اسلام با استناد به آیات قرآن کریم تفسیر شده است. در این اثر، نویسنده با بهره گیری از آیات قرآن، گوشه ای از زندگانی رسول خدا صـلی الله علیه و آله را گزارش کرده است. این گزارش با معرفی حضرت محمد صلی الله علیه و آله به عنوان انسـانی کامـل آغـاز می شود که بر اسـاس اراده خداونـد بایـد ظهور کنـد و کارهای نیمه تمام رسولان پیشین را کامل سازد. سپس باورهای اعراب پیش

از اسلام از جمله باورهای دینی نیاکان رسول خدا صلی الله علیه و آله و موقعیت اجتماعی آنان را بررسی می کند. در همین قسمت به مناسبت تصدی مقام پرده داری کعبه از سوی عبدالمطلب، حادثه عام الفیل را شرح می دهد و با گزارش میلاد رسول خدا صلی الله علیه و آله، آن را به پایان می برد.

۴۸. زندگانی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در قرآن: شیرخوارگی، کودکی و نوجوانی، ازدواج محمد صلی الله علیه و آله، بعثت (جلد ۲)

الزین، سمیح عاطف، ترجمه: محمدحسین احمدیار، ویراسته: فروزنده سعادتمند و جعفر کیوانی، تهران، مؤسسه نشر و تحقیقات ذکر، چاپ اول، ۱۳۸۱،۱۲۰صفحه، رقعی.

کتاب حاضر، ترجمه جلد دوم از _زندگی پیامبر اکرم _صلی الله علیه و آله در قرآن نوشته سمیح عاطف الزین است که سیره رسول گرامی اسلام را با استناد به آیات قرآن کریم شرح داده و تفسیر کرده است. در جلد حاضر، با مروری بر دوران کودکی و نوجوانی پیامبر، واقعه بعثت و نزول آیات قرآن کریم بر آن بزرگوار تشریح شده است.

۴۹. زندگانی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در قرآن: نقطه آغاز دعوت، وضعیت مکه، نقطه حرکت (جلد ۳)

الزین، سمیح عاطف، ترجمه: علی چراغی، ویراسته: فروزنده سعادتمند و جعفر کیوانی، تهران، مؤسسه نشر و تحقیقات ذکر، چاپ اول، ۱۳۸۱، ۱۷۶ صفحه، رقعی.

کتاب حاضر، سومین جلد از مجموعه هشت جلدی _زندگی پیامبر اکرم _صلی الله علیه و آله در قرآن نوشته سمیح عاطف الزین است که سیره رسول اکرم

صلی الله علیه و آلهرا با استناد به آیات قرآن کریم تفسیر کرده است. آغاز دعوت پیامبر اسلام، وضعیت مکه، اولین فعالیت های پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در تبلیغ دین اسلام از مباحثی است که نویسنده در این مجلد به شرح و تفسیر آن همت گمارده است.

۵۰. زندگانی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در قرآن: تحریم و محاصره، در طائف، دعوت به اسلام، هجرت به یثرب (جلد ۴)

الزین، سمیح عاطف، ترجمه: علی چراغی، ویراسته: فروزنده سعادتمند و جعفر کیوانی، تهران، مؤسسه نشر و تحقیقات ذکر، چاپ اول، ۱۳۸۱، ۱۲۹ صفحه، رقعی.

در این جلد، پس از آنکه گزارشی از ایام سه ساله تحریم و محاصره رسول خدا صلی الله علیه و آله و پیروانش در شعب ابی طالب آمده، چگونگی نقض پیمان نامه تحریم قریش با رسول خدا صلی الله علیه و آله و خورده شدن آن به وسیله موریانه ها بیان شده است. پس از آن، حوادث عام الحُزن و رحلت ابوطالب، سفر تبلیغی رسول خدا صلی الله علیه و آله به شهر طائف و یاری خواستن او از قبایل عرب بازگو گشته است. این نوشته با توضیح ماجرای بیعت عقبه اول و دوم و هجرت رسول خدا صلی الله علیه و آلهبه مدینه به پایان می رسد.

۵۱. زندگانی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در قرآن: تأسیس دولت اسلامی، زندگی در مدینه، غزوه بدر (جلد ۵)

الزین، سمیح عاطف، ترجمه: محمدباقر محبوب القلوب و محمدحسین احمدیار، ویراسته:

فروزنده سعادتمند و جعفر کیوانی، تهران، مؤسسه نشر و تحقیقات ذکر، چاپ اول، ۱۳۸۱، ۱۷۹ صفحه، رقعی.

نویسنده در این جلد، بخشی از زندگانی رسول خدا صلی الله علیه و آله را با بهره گیری از قرآن و روایات اسلامی بررسی می کند. این جلد به دوران تأسیس دولت اسلامی تا غزوه بدر اختصاص دارد. از دیدگاه نویسنده، اقدام رسول خدا صلی الله علیه و آلهدر تشکیل نظام سیاسی و حکومتی کاری است که در میان دیگر پیامبران، نظیری برای آن نمی توان یافت. وی همچنین بنای یک جامعه مدنی در مدینه و کاهش نفوذ سران قبایل آن را از عوامل پیدایش جنگ ها میان رسول خدا صلی الله علیه و آلهو آنان تلقی کرده است. به دنبال آن، گزارشی از چند سریه و غزوه و از جمله غزوه بدر آورده و بر نقش جنگ بدر در تحکیم موقعیت سیاسی و نظامی مسلمانان تأکید ورزیده است.

۵۲. زندگانی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در قرآن: غزوه احد، سرکوبی فتنه ها، غزوه احزاب (جلد ۶)

الزین، سمیح عاطف، ترجمه: علی چراغی، ویراسته: فروزنده سعادتمند و جعفر کیوانی، تهران، مؤسسه نشر و تحقیقات ذکر، چاپ اول، ۱۳۸۱، ۲۲۹ صفحه، رقعی.

نویسنده در این جلد به دو شیوه تحلیلی و داستانی و با استناد به آیات قرآن و روایات تاریخی، غزوه های احد، بنی نضیر، بنی مصطلق، احزاب، بنی قریظه، بنی لحیان و ذی قرد را بررسی کرده است. در فصل پایانی کتاب نیز به فلسفه نبردهای رسول خدا صلی الله علیه و آله و شیوه های جنگی او و سفارش های ایشان به مجاهدان اشاره کرده و نتیجه گرفته است در اسلام

چیزی به نام جنگ برای جنگ وجود ندارد. همچنین در شرایطی که جنگ برای هدف انسانی و مشروع ضرورت پیدا می کند، مسلمانان موظف شده اند به قوانین جنگی احترام بگذارند و آن را به خون ریزی و ارضای تمایلات حیوانی خویش بَدَل نسازند.

۵۳. زندگانی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در قرآن: پیمان حدیبیه، نامه های پیامبر به فرمانروایان، فتح مکه (جلد ۷)

الزین، سمیح عاطف، ترجمه: علی چراغی، ویراسته: فروزنده سعادتمند و جعفر کیوانی، تهران، مؤسسه نشر و تحقیقات ذکر، چاپ اول، ۱۳۸۱، ۲۲۵ صفحه، رقعی.

این مجلد، شرح بخشی از زندگانی رسول خدا صلی الله علیه و آله شامل پیمان صلح حدیبیه، نامه های او به سلاطین و حکام و دعوت آنان به اسلام و غزوه های موته، ذات السلاسل و فتح مکه است. نویسنده بر محور آیات قرآن و با استناد به برخی روایات تاریخی، نخست، زمینه های انعقاد پیمان صلحی میان رسول خدا صلی الله علیه و آله و مشرکان مکه را بیان کرده و سپس متن صلح نامه حدیبیه و انعکاس آن در میان مسلمانان را آورده است. در قسمت های بعدی به ترتیب، غزوه خیبر، عمره قضا، نامه های رسول خدا صلی الله علیه و آله به هرقل، خسرو پرویز، نجاشی، مقوقس، هوده بن علی حنفی، منذر بن ساوی تمیمی و جیفر و فرزندان الجلندی، حاکمان عمان بررسی شده است. کتاب با شرح چگونگی فتح مکه به پایان می رسد.

ص:۹۰

۵۴. زندگانی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در قرآن: غزوه حنین، داستان مباهله، حجه الوداع، رحلت پیامبر (جلد ۸)

الزین، سمیح عاطف، ترجمه: علی چراغی، ویراسته: فروزنده سعادتمند و جعفر کیوانی، تهران، مؤسسه نشر و تحقیقات ذکر، چاپ اول، ۱۳۸۱، ۲۶۲ صفحه، رقعی.

در آخرین جلد از این مجموعه، شرح بخشی از زندگانی رسول خدا صلی الله علیه و آلهاز غزوه حنین و طائف تا رحلت رسول اکرم صلی الله علیه و آله آمده است. این شرح بر محور توصیف های قرآن از رسول خدا صلی الله علیه و آله و روایت های تاریخی مربوط به آن فراهم گشته و سرفصل های زیر به دو شیوه تحلیلی و داستانی بررسی شده است: دیدار با نمایندگان قبیله طی، غزوه تبوک، دستاوردهای غزوه تبوک، آمدن هیئت ها به مدینه، ابلاغ سوره برائت، وفات ابراهیم؛ فرزند رسول خدا صلی الله علیه و آله، داستان مباهله، توجه به امور مملکتی، حجه الوداع و رحلت رسول اکرم صلی الله علیه و آله.

نویسنده در پایان با جمع بندی کتاب، آگاهی از سیره و سلوک رسول خدا صلی الله علیه و آله و پیروی از او را وظیفه مسلمانان دانسته و به آنان گوشزد کرده است که برای بازگرداندن عظمت از دست رفته خویش و دست یابی به قله سعادت دنیا و آخرت، چاره ای جز بازگشت به کتاب خدا و سنّت رسول او ندارند.

۵۵. زندگانی حضرت محمد صلی الله علیه و آله

قمی، عباس، تلخیص: منصور کریمیان، تهران، انتشارات اشرافی، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۱۲۸صفحه، رقعی.

ص:۹۱

این اثر، گزارش زندگانی و حوادث رخ داده در طول حیات پیامبر اسلام است. نویسنده به شیوه تاریخی و بدون استناد به منبع خاص، به گزارش زندگانی، نسب، اولاد، معجزات و حوادث زمان حضرت محمد صلی الله علیه و آلهپرداخته است. مطالب کتاب در ده فصل تدوین شده است که عبارتند از: نسب حضرت محمد صلی الله علیه و آله و خلاصه ای از احوال اجداد پیامبر، ولادت حضرت محمد صلی الله علیه و آله و معجزات آشکار شده، بیان احوال حضرت محمد صلی الله علیه و آله در دوران شیرخوارگی، خلقت و شمایل پیامبر، خلاصه ای از معجزات، وقایع سال های عمر حضرت محمد صلی الله علیه و آله و جنگ های آن حضرت، وفات حضرت محمد صلی الله علیه و آله، اولاد حضرت محمد صلی الله علیه و آله، خویشان و اصحاب. در پایان کتاب، احادیثی از امام موسی کاظم علیه السلام و سخنان حضرت محمد صلی الله علیه و آله و اشعار و قصیده ای در مدح آن حضرت نقل شده است. یادآوری می شود این کتاب، بازنویسی روان بخشی از کتاب _منتهی الآمال _است.

۵۶. زندگانی حضرت محمد صلی الله علیه و آله، پیشوای اسلام

عمادزاده، حسین، تهران، انتشارات طلوع، چاپ دوم، ۱۳۷۸، ۵۱۲ صفحه، وزیری.

این اثر گزارشی _ تحلیلی با محتوایی تاریخی _ کلامی درباره زندگانی پیامبر اسلام نگارش یافته است. بخش پایانی کتاب دربردارنده تاریخ مدینه و اماکن مقدس آن است. نویسنده در مقدمه کتاب، با بحث از ضرورت بعثت پیامبران، به بررسی سبک های تاریخ نگاری و نقد برخی متون تاریخی جهان اسلام و پاسخ به برخی اشکال های خاورشناسان می پردازد. مهم ترین

عنوان های کتاب عبارتند از: بررسی وضعیت جغرافیایی و تاریخ عربستان، جهان در عصر بعثت، اجداد و پدر و مادر پیامبر، خصال و فضایل رسول اکرم صلی الله علیه و آله، ازدواج پیامبر با خدیجه و دیگر حوادث دوران جوانی آن حضرت، بعثت پیامبر، نزول قرآن، نویسندگان، نسخه ها و جمع کنندگان قرآن، بحثی پیرامون معجزه، ماجرای شعب ابی طالب، مهاجرت عده ای از مسلمین به حبشه، وفات ابی طالب و خدیجه، هجرت پیامبر به مدینه، اقدامات و سیره فردی و حکومتی رسول اکرم صلی الله علیه و آله در مدینه، جنگ ها، فتوحات و صلح نامه های پیامبر، وفود اعراب، چگونگی رفتار پیامبر با غیرمسلمان ها و منافقین، داستان مباهله، غدیر خم و نصب حضرت علی علیه السلام به جانشینی پیامبر، داستان قلم و دوات و جیش اسامه و فرزندان پیامبر.

۵۷. زندگانی حضرت محمد خاتم النبیین صلی الله علیه و آله

رسولی محلاتی، سیدهاشم، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ سیزدهم، ۱۳۷۹، ۶۶۷ صفحه، وزیری.

کتاب حاضر دربردارنده تاریخ زندگانی پیامبر اسلام است که با بهره گیری از منابع تاریخی و حدیثی اهل سنّت و شیعه به نگارش درآمده و بیشتر گزارشی و نقلی است. نویسنده در مواردی نیز دیدگاه تحلیلی خود را بیان و آن را در پانزده فصل تنظیم کرده است. در آغاز، نَسَب رسول خدا صلی الله علیه و آله به ویژه شرح حال عبدالمطلب به صورت تفصیلی آمده و به ولادت و شرح حال آن حضرت تا ازدواج با خدیجه پرداخته شده است. در همین فصل، بشارت به ولادت آن حضرت از سوی پیامبران پیشین و کاهنان

و مباحثی مربوط به دوران کودکی آن حضرت تشریح شده است. ازدواج پیامبر با خدیجه کبرا و ماجراهای پس از آن تا بعثت نیز بیان شده و به همین مناسبت، شرح حال کوتاهی از خدیجه علیهاالسلام نگاشته شده است. فصل بعدی کتاب، به مباحث بعثت رسول خدا صلی الله علیه و آله اختصاص یافته و چگونگی نزول وحی، نخستین اسلام آورندگان، عکس العمل مشرکان در برابر دعوت پیامبر، دفاع ابوطالب از آن حضرت، هجرت مسلمانان به حبشه، معراج پیامبر و پیمان عقبه اول و دوم، تشریح و تبیین شده است. فصل پنجم، مربوط به هجرت رسول خدا صلی الله علیه و آله به مدینه و رخدادهایی است که پس از ورود به آن شهر و اقدامات آن حضرت در آنجا صورت گرفته است. غزوه بدر و دیگر غزوه های پیامبر، جنگ احد و حوادث سال چهارم هجرت نیز از جمله مباحثی است که در چند فصل پی گیری شده است. در فصل نهم، حوادث سال پنجم، به ویژه غزوه خندق آمده و در فصل بعدی، حوادث سال ششم از جمله ماجرای افک، صلح و مطالب مربوط به آن بیان شده است. بررسی حوادث سال هفتم به ویژه غزوه خیبر، حوادث سال هشتم هجرت، ازجمله جنگ موته، جنگ حنین و فتح مکه و حوادث سال نهم هجرت جنگ تبوک و حوادث پیرامون آن، به ویژه کارشکنی های منافقان، مسئله وفود و اعلام اسامی آنان و پیمان با پیامبر از سوی آنان و فضایل مطرح شده، از دیگر مباحث کتاب است. در پایان، مطالبی درباره علی علیه السلام و مسافرت وی به یمن و حوادث سال یازدهم و رخدادهایی از قبیل اعزام لشکر اسامه و سفارش پیامبر درباره اهل بیت آمده است.

۵۸. زندگانی حضرت محمد صلی الله علیه و آله

ص:۹۴

جمعی از علمای لبنان، ترجمه: حمیدرضا کفاش، تهران، انتشارات عابد، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۹۶ صفحه، رقعی.

مخاطبان در این کتاب با زنـدگی پیامبر گرامی اسـلام آشـنا می شوند. کتاب با شـرح دوران کودکی و نوجوانی آن حضـرت، آغاز و در پی آن، رویدادهای مهم دوران زندگی آن بزرگوار توصیف شده است. برخی موضوع های کتاب عبارتند از: اولین دعوت، آغـاز جنـگ واقعی، دعوت خویشاونـدان نزدیـک، مهـاجرت به حبشه، معجزه معراج، پیمـان عقبه، سـیاست نظامی در حکومت پیامبر و حجه الوداع.

۵۹. زندگانی محمد صلی الله علیه و آله

هیکل، محمدحسـنین، ترجمه: ابوالقاسم پاینـده، تهران، حوزه هنری سازمان تبلیغات اسـلامی، چاپ هشـتم، ۱۳۷۵، دو جلد در یک مجلد، ۴۴۳ + ۴۴۵ صفحه، وزیری.

کتاب زندگانی محمد صـلی الله علیه و آله، ترجمه کتاب حیاه محمد نوشـته محمد حسـنین هیکل از آثار معروفی است که در زمینه سـیره نبوی و تاریخ زندگانی پیامبر اسلام در دوران معاصر به نگارش درآمده است. محمدحسنین هیکل، استاد دانشگاه، حقوق دان، نویسنده و سیاستمدار مصری بود که علاوه بر ریاست حزب سیاسی «احرار»، ریاست مجلس سنا و وزارت کشور و آموزش و پرورش مصـر را نیز برعهـده داشت. وی این کتـاب را در واقع در واکنش به نوشـته هـای انحرافی در مورد اسـلام و قرآن و پیامبر که دانشگاه امریکایی قاهره برای دانشجویان تهیه و تنظیم کرده بود، در سال ۱۹۳۲ نگاشت.

این کتاب، زندگانی حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله را از روز تولد

تا زمان وفات شرح می دهد و تمام وقایعی را که برای آن حضرت رخ داده یا در کتاب های تاریخ به وی نسبت داده شده است، با تطبیق آنها با یکدیگر و نمایاندن درست و نادرست، گفتار سیره نویسان مسلمان و غیرمسلمان را با هم مقایسه می کند و با نظری دقیق به قضاوت درباره آنها می پردازد. کتاب بیشتر با توجه به نیاز نسل جوان به نگارش درآمده و به دلیل داشتن قالبی داستانی و جذاب، ابوالقاسم پاینده آن را به زبان فارسی و اسماعیل راعی فروغی به زبان انگلیسی ترجمه کرده اند.

کتاب از یک مقدمه، ۳۱ فصل و دو خاتمه تشکیل شده است. برخی عنوان های کتاب عبارتند از: عربستان پیش از اسلام، مکه و کعبه و قریش، از تولد تا ازدواج، از ازدواج تا مبعث، از مبعث تا اسلام آوردن عمر، داستان فرانیق، بدرفتاری های قریش، از نقض قرارداد تا معراج، پیمان عقبه، هجرت رسول، جنگ های پیامبر، همسران پیامبر، صلح حدیبیه، سال وفود، حج وداع، بیماری و وفات پیامبر.

نویسنده در پایان، دو خاتمه طولانی بر کتاب می افزاید. در خاتمه اول، تمدن اسلامی را از دیدگاه قرآن شرح می دهد و مؤلفه های تمدن اسلامی را بر اساس آنچه از سیره پیامبر و قرآن به دست می آید، معرفی می کند. در خاتمه دوم، عقاید خاورشناسان را نسبت به اسلام و تمدن اسلامی بررسی و نقد می کند. در این قسمت، عقیده _واشینگتن ایروینگ _به جبر، نقادی می شود و به تفصیل از مسئله قضا و قدر در اسلام سخن گفته است.

یادآوری می شود دو نقد بر کتاب هیکل از طرف مسلمانان وارد شده است. ایراد اول، تکیه کردن بیش از حد نویسنده بر عقلانیت و علمی بودن

ص:۹۶

پدیـده های جاری در سـیره نبوی است که به انکار یا نادیـده گرفتن بسـیاری از مسلّمات مورد قبول مسـلمانان انجامیده است. دیگر اینکه وی به منابع اهل سنّت بسنده کرده و از روایات و منابع شیعی کمتر بهره جسته است. به همین جهت، نقش حضرت علی علیه السـلامدر کتاب او بسـیار کم رنگ است. حضور شخصـیتی چون امام علی علیه السـلام را نمی توان در زنـدگانی و سیره پیامبر اکرم صـلی الله علیه و آلهنادیده گرفت، ولی نویسنده در مواردی مانند حدیث انذار و لیله المبیت فقط نامی از علی برده و به سهولت از کنار آن گذشته و حتی به حدیث غدیر اشاره نکرده است.

۶۰. سیرت رسول اللّه صلی الله علیه و آله (ترجمه سیرت ابن اسحاق)

همـدانی، رفیع الـدین اسـحاق بن محمـد، تحقیق و تصـحیح: جعفر مـدرس صادقی، تهران، نشـر مرکز، چاپ دوم، ۱۳۷۵، ۶۰۰ صفحه، وزیری.

این کتاب، نخستین روایت جامع و یکی از معتبرترین منابع تاریخی درباره زندگانی پیامبر اسلام است. کتاب ابن اسحاق را ابن هشام روایت کرده و رفیع الـدین اسـحاق بن محمدهمـدانی که مردی پرمایه و فاضل بوده، در قرن شـشم به فارسـی برگردانده است. البته او در عین رعـایت امـانت، اضـافه هـا و تکرارهـا و قصایـد طولانی و حواشـی را حـذف کرده و نیازی به ترجمه آن قسـمت هـا ندیـده است. این اثر به منظور احیـای متون کهن فارسـی و میراث ادبی ایران زمین، تهیه شـده و هـدف آن، خـارج کردن این نوع متون از چـارچوب تنـگ آکادمیـک و قابـل اسـتفاده کردن آنهـا برای خواننـدگان غیرحرفه ای است. بنـابراین، مجموعه «بازخوانی متون» اقدام به تکمیل

فصل بندی ها، بندها، یک دست کردن رسم الخط، نقطه گذاری، حذف مکررات و عبارت های عربی و پیراستن شاخ و برگ های اضافی کرده است. البته تمامیت اثر و سبک متن به جای خود باقی است.

نویسنده با معرفی نسب پیامبر و حوادث سرزمین حجاز از قبیل حکایت اصحاب فیل، کتاب را آغاز کرده و با سرفصل های زیر آن را به پایان برده است: اولاد اسماعیل، حکایت اسلام باذان، مولود و شیرخوارگی، وفات عبدالمطلب و کفالت ابوطالب، حدیث تزویج خدیجه، عمارت خانه کعبه، حکایت سلمان فارسی، فرود آمدن جبرئیل، اسلام خدیجه، اسلام علی، سفاهت قوم قریش، عداوت قریش با بنی هاشم و بنی مطّلب، حکایت نصارای حبشه، معراج، وفات خدیجه و ابوطالب، بیعت انصار، هجرت اصحاب به مدینه، حکایات منافقان، غزوات پیامبر، فرود آمدن سوره برائت، حکایت فدک، تقسیم غنایم، اسلام قبایل مختلف، حج وداع، حکایت زنان پیامبر و دفن پیامبر. در پایان، واژه نامه و نام نامه آمده است.

۶۱. سیره رسول اللّه صلی الله علیه و آله از آغاز تا هجرت

زریاب خویی، عباس، تهران، انتشارات سروش، چاپ اول، ۱۳۷۰، ۲۰۲ صفحه، وزیری.

کتاب در تاریخ و سیره زندگانی حضرت محمد صلی الله علیه و آله از ولادت تا هجرت است. نویسنده با بهره گرفتن از منابع اولیه تاریخی از جمله سیره ابن هشام، تاریخ طبری و مغازی واقدی، ابتدا به بررسی شرایط و اوضاع عربستان و شهر مکه پیش از ظهور اسلام پرداخته و نظام حاکم بر آن، موقعیت قریش و آداب و رسوم آنان از جمله مسئله حج و برگزاری آن و دیگر سنّت های جاهلی را بررسی کرده است. سپس به ولادت پیامبر، شرح حال آن حضرت و چگونگی رفتار و سلوک وی در نوجوانی و تعاملش با

سنّت های حاکم بر مکه از جمله شرکت وی در مرمت کعبه و مشارکت در پیمان «حلف الفضول» پرداخته است. دوران بعثت پیامبر، نزول آیات قرآن، دعوت پنهانی و آشکار ایشان، گرایش برخی از جوانان و محرومان به ایشان، واکنش تند قریش به دعوت آن حضرت، مخالفت ها و جبهه گیری آنان در برابر پیامبر و تحریم اقتصادی و سیاسی آن حضرت و یارانش، پایان بخش مطالب کتاب است. نویسنده با اشاره به مستضعفانی که به پیامبر ایمان آوردند، از سران مشرک در مکه نیز نام برده است.

۶۲. سیره معصومان (۱) (پیامبر خاتم الانبیا صلی الله علیه و آله)

امین، سیدمحسن، ترجمه: علی حجتی کرمانی، تهران، انتشارات سروش، چاپ دوم، ۱۳۷۶، ۳۱۲ صفحه، وزیری.

این اثر، پژوهشی است توصیفی درباره تاریخ زندگی و سیره پیامبر اسلام که با استناد به منابع تاریخی و روایی شیعه و سنی نگاشته شده است. نویسنده با بهره گیری از منابع حدیثی کوشیده است گوشه هایی از زندگی و رخدادهای زندگی آن حضرت را به نگارش درآورد. مباحث مطرح شده درباره سیره پیامبر در این اثر، نه محور کلی دارد که مهم ترین مطالب آن عبارتند از: «پیامبر»: نسب، دوران جنینی، تولد و دوران شیرخوارگی، سرپرستی عبدالمطلب از پیامبر، حلف الفضول، ازدواج با خدیجه، خلقت و شمایل پیامبر، اخلاق و حالات و آداب رسول خدا صلی الله علیه و آله، فرزندان، عموها، عمه ها، شاعران پیامبر، مؤذنان پیامبر، سلاح و مرکب ها و نقش انگشتری پیامبر. «مبعث»: انقطاع وحی، اوضاع مردم پیش از اسلام. «قرآن کریم»: که نگاهی کلی به مباحث و آموزه های قرآن کریم دارد. «دعوت

عمومی»: هجرت اول و دوم به حبشه، ماجرای غرانیق، محاصره شعب، اسراء و معراج، هجرت به مدینه، ماجرای غار و خفتن علی علیه السلام بر بستر پیامبر، پیمان برادری میان انصار و مهاجر، تحویل قبله از بیت المقدس به کعبه مشرفه، آمدن هیئت های عرب نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله. «نامه های پیامبر به سران و پادشاهان جهان»: نامه پیامبر به نجاشی؛ پادشاه حبشه، هرقل؛ پادشاه روم، کسری؛ پادشاه ایران، مقوقس؛ فرمانروای قبط، حارث ابی ثمرغسانی، هوذه بن علی حنفی؛ فرمانروای یمامه، حیفر و عبد، فرزندان جلندی در عمان و یمن، منذر بن ساوی عبدی در بحرین. «جنگ ها، غزوات و سریه های پیامبر»: غزوه ودان یا ابواء، بواط، سفوان، عشیره یا ذی العشیره، بدر کبری، بنی سلیم، بنی قینقاع، بنی سویق، قرقره الکدر، بحران، احد، حمراء الاسد، بنی نضیر، بدر الموعد، ذات الرقاع، دومه الجندل، بنی مصطلق، خندق، بنی قریظه، بنی لحیان، ذی قرد، صلح حدیبیه، غزوه خیبر و... . «حجه الوداع»: خبر غدیر خم، وفات پیامبر، سپاه اسامه، نکته ای در کتاب دکتر هیکل و «پاره ای از خطبه های پیامبر».

۶۳. سیره محمد رسول اللّه صلی الله علیه و آله

موسوی، سید هاشم، قم، انتشارات انصاریان، چاپ دوم، ۱۳۸۲، ۱۲۵صفحه، رقعی.

این اثر تحلیلی به سیره و رفتار پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله می پردازد. نویسنده با اشاره به اهمیت سیره پیامبر معتقد است شناخت سیره به ما کمک می کند در عصر جدید، راه های تبلیغ اسلام و بنای جامعه اسلامی پیشرو را یاد بگیریم. وی با اشاره به اوضاع اجتماعی ـ سیاسی جهان در عصر بعثت، به بررسی مراحل زندگی پیامبر، ازدواج با خدیجه، آغاز بعثت، دعوت های مخفیانه و آشکار و در نهایت، هجرت حضرت پرداخته و نمونه هایی از مجاهدت ها و فداکاری های پیامبر و اصحاب او را در نشر و تبلیغ اسلام

ص:۱۰۰

آورده است. همچنین بـا بررسـی غزوه هـای حضـرت، ماننـد: غزوه خنـدق، بـدر، احـد، حنین، تبوک؛ سـیره سیاسـی، نظامی و اجتمـاعی حضـرت را در این زمینه ها معرفی کرده است. حادثه مباهله، وصـیت هنگام وفات و نیز خطبه در غـدیرخم هم نشانه دغدغه های حضـرت درباره آینده امت اسلامی بود. سیره پیامبر نشان می دهد او در معرفی خلیفه امت اسلامی؛ یعنی امام علی علیه السلام اهتمام جدی داشته است.

۶۴. سیری در تاریخ صدر اسلام

قنبری همدانی، حشمت اللّه، تهران، انتشارات امیرکبیر، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۲۸۶ صفحه، رقعی.

این کتـاب، تحلیلی از تاریـخ اسـلام از تولـد پیامبر اعظم صـلی الله علیه و آله تا قتل عثمان است. نویسـنده ابتـدا با بیان موقعیت جغرافیـایی ـ اعتقـادی عربسـتان، اجـداد پیامبر اسـلام را نام می برد. سـپس حوادثی نظیر داسـتان ابرهه، دوران شـیرخوارگی و سفرهای پیامبر تا ازدواج و کیفیت خواسـتگاری از خدیجه علیهاالسلامرا بیان می کند. در ادامه از وقایع پس از بعثت تا هجرت به مدینه، مانند دعوت به اسلام، معراج و بیعت عقبه گزارش می دهد. آن گاه از رویدادهای سال اول هجری تا سال یازدهم از قبیـل پیمـان اخوت، جنـگ هـای پیـامبر با یهود و مشـرکین، داسـتان افک، صـلح حـدیبیه، فتـح مکه، مسـجد ضـرار، سـقیفه و حکومت ابوبکر، غـدیر، سـپاه اسـامه، جنـگ قادسـیه، شورای شـش نفره، حکومت عثمان و شورش عمومی علیه وی بحث می کند.

۶۵. سیمای پرفروغ محمد صلی الله علیه و آله

قمی، شیخ عباس، ترجمه: محمد محمدی اشتهاردی، قم، انتشارات ناصر، چاپ اول، ۱۳۷۰،

ص:۱۰۱

۳۴۴ صفحه، وزیری.

این اثر، ترجمه کتاب _کحل البصر فی سیره سیّد البشر _نگاشته محدث شهیر، شیخ عباس قمی درباره زندگانی پیامبر اسلام است. در این کتاب، نمایی از زندگی پرفراز و نشیب پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، به گونه ای مختصر، ترسیم و ناگفته هایی از زندگانی آن بزرگوار بازگو شده است. نویسنده برای نگارش آن از کتاب های تاریخی و حدیثی بهره گرفته و بی آنکه به منبع آنها اشاره کند، از آنها نقل قول مستقیم نیز کرده است. وی در این نگارش، شیوه توصیفی را به کار برده و برای تبیین اهداف خود، آن را در پنج بخش تنظیم کرده است. در بخش نخست، با اشاره به نیاکان پیامبر، موقعیت ممتاز اجتماعی و سیاسی آنان را از عبدالمطلب تا عدنان که جد بیستم پیامبر است، بررسی کرده و در ادامه، با اشاره به ولادت پیامبر، به دیگر نوادگان عبدالمطلب از جمله ابوطالب و حمزه نیز پرداخته است. نویسنده در همین موضوع، نگاهی دارد به زندگانی فرزندان ابوطالب، از جمله عقیل، جعفر و ام هانی. حادثه عظیم بعثت، دعوت پیامبر و سیره اخلاقی و فضایل آن حضرت، از دیگر موضوع های کتاب است که نویسنده در بخش دیگر کتاب، همراه با حادثه معراج و وفات خدیجه و ابوطالب ذکر کرده است. بخش چهارم به بررسی غزوه ها و سریه های پیامبر و رشادت های یارانش از جمله علی علیه السلام در این جنگ ها اختصاص دارد. پایان بخش کتاب، پی آمدهای حوادث پس از رحلت پیامبر از جمله سقیفه بنی ساعده و مراسم خاک سپاری پیامبر است که نویسنده با پرداختن به وصایای پیامبر، تخلف گروهی از شرکت در سپاه اسامه و دشواری ماتم رحلت رسول خدا صلی الله علیه و آله بر

علی علیه السلام و فاطمه علیهاالسلام و اهل بیت علیهم السلام را تشریح کرده است.

یادآوری می شود مشخصات ترجمه دیگر کتاب _کحل البصر _به این شرح است:

توتیای دیدگان: زندگانی خاتم پیامبران، ترجمه: هوشنگ اجاقی و جواد قیومی، تهران، دفتر نشر آفاق، چاپ اول، ۱۳۷۵، ۴۷۷ صفحه، وزیری.

۶۶. فرازهایی از تاریخ پیامبر اسلام

سبحانی، جعفر، تهران، نشر مشعر، چاپ یازدهم، ۱۳۷۸، ۵۳۶ صفحه، وزیری.

این اثر، نوشتاری اجمالی است در تاریخ زندگانی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله که به شیوه گزارشی نگاشته شده است. نویسنده ابتدا با اشاره به وضعیت عمومی و جغرافیایی شبه جزیره عربستان و تاریخچه شهر مکه و نیز ترسیم نمایی کلی از اوضاع عرب پیش از اسلام و افکار و عقاید آنها، درباره نیاکان پیامبر اسلام بحث می کند. سپس چگونگی میلاد پیامبر، دوران کودکی، سرپرستان رسول اکرم صلی الله علیه و آله، دوران جوانی و شغل حضرت در آن ایام و ازدواج پیامبر با خدیجه علیهاالسلامرا مطرح می سازد. آن گاه به بعثت رسول اکرم صلی الله علیه و آله، دعوت سرّی، دعوت خویشاوندان و آغاز دعوت عمومی، آزار و شکنجه مشرکان، نخستین هجرت مسلمانان، محاصره اقتصادی، ماجرای شعب ابی طالب، درگذشت ابی طالب و خدیجه، معراج پیامبر، سفر به طائف، پیمان عقبه، نقشه مشرکین برای قتل پیامبر و سرگذشت هجرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله به مدینه می پردازد.

ص:۱۰۳

پس از آن، وقایع دوران حضور پیامبر در مـدینه، همچون بنای مساجـد، تبدیل قبله، جنگ ها، فتوحات، صـلح نامه ها و دعوت جهانی پیامبر، برخورد آن حضرت با غیرمسلمان ها و منافقین، چگونگی رویارویی پیامبر با مشکلات، داستان غدیرخم و نصب علی علیه السـلام به جانشـینی پیـامبر و در پایـان، حوادث مربوط به قبـل و هنگام رحلت پیامبر اکرم صـلی الله علیه و آله را می آورد.

۶۷. فروغ ابدیت (تجزیه و تحلیل کاملی از زندگانی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله) (جلد ۱ و ۲)

سبحانی، جعفر، قم، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، چاپ یازدهم، ۵۶۰+۵۳۶ صفحه، وزیری.

این اثر، پژوهشـی است در تاریخ زندگانی پیامبر اسـلام که به شـیوه گزارشـی و تحلیلی، در دو مجلد تدوین شده است و جلد نخست مربوط به حوادث سـیزده سال اقامت پیامبر در مکه و دو سال از هجرت پیامبر به مـدینه و جلد دوم در بردارنده حوادث سـال سوم تـا یـازدهم هجرت است. نویسـنده در این اثر به بررسـی و تجزیه و تحلیـل این رخـدادها و نیز برخی احکام و عقاید اسلامی و شأن نزول آیات پرداخته و به گفتارهای برخی خاورشناسان و تاریخ نگاران پاسخ داده است. مهم ترین موضوع های کتاب عبارتند از: جلد اول (شـبه جزیره یا گهواره تمدن اسلامی، عرب پیش از اسلام، اوضاع روم و ایران دو امپراتوری بزرگ جهان، نیاکان پیامبر اسلام، میلاد پیامبر، دوران کودکی پیامبر، بازگشت به آغوش خانواده، دوران جوانی، از شبانی تا

تجارت، از ازدواج تا بعثت، نخستین جلوه حقیقت، نخستین وحی در چه روزی نازل شده است، نخستین مرد و زنی که به پیامبر ایمان آوردند، دعوت های سرّی و خویشاوندان، دعوت عمومی، داوری قریش درباره قرآن، نخستین هجرت، افسانه غرانیق، محاصره اقتصادی، مرگ ابوطالب، معراج از نظر قرآن و حدیث و تاریخ، سفری به طائف، پیمان عقبه، رویدادهای سال اول و سال دوم هجرت، تبدیل قبله، جنگ بدر)، جلد دوم (غزوه احد، کشتار معلمان قرآن، تحریم مشروبات الکلی، بنی نضیر، احزاب، داستان افک، صلح حدیبیه، سفیران پیامبر در جهان، سرگذشت فدک، برخورد پیامبر با منافقین، نزول آیات برائت، رسیدن نمایندگان قبایل عرب به حضور پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، داستان مباهله، حجه الوداع و تعیین حضرت علی علیه السلام به عنوان جانشین رسول خدا صلی الله علیه و آله، ظهور پیامبران دروغین، داستان جیش اسامه و رحلت رسول خدا صلی الله علیه و آله و...).

۶۸ . قصه هجرت: تاریخ زندگی و سیره رسول خدا، حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله

نظری منفرد، علی، قم، انتشارات سرور، چاپ اول، ۱۳۸۳، ۸۰۰ صفحه، وزیری.

نگارنده در این کتاب کوشیده است تاریخ زندگانی و سیره رسول خدا صلی الله علیه و آلهرا بررسی کند. وی رویدادهای زمان هجرت و پس از آن را آورده است. مباحث کتاب عبارتند از: هجرت پیامبر به مدینه، هجرت مسلمانان به مدینه، وقایع سال اول هجرت تا سال دهم هجرت.

۶۹ . گزارش لحظه به لحظه از ولادت پیامبر

انصاری، محمدرضا، تهران، نوزدهمین نمایشگاه بین المللی کتاب تهران، اتحادیه شرکت های تعاونی ناشران ایران، چاپ چهارم، ۱۳۷۵، ۷۲ صفحه، رقعی.

کتاب حاضر، گزارشی است لحظه به لحظه با تمام جزئیات که ولادت پیامبر را در قالب داستانی بیان می دارد تا مطالعه کنندگان بدانند در ماه های بارداری آمنه چه گذشت، در شب ولادت ایشان در آسمان ها و زمین چه رخ داد، محمد صلی الله علیه و آله چگونه قدم در این جهان گذاشت و تا یک هفته پس از میلاد چه حوادثی روی داد. نویسنده، کتاب را با استناد به منابع و مآخذ مختلف در هفت بخش تدوین کرده است که موضوع های اصلی آن عبارتند از: وقایع نزدیک ولادت، پیش گویی از ولادت، توطئه قبل از ولادت، جهان در شب ولادت، ادیان در شب ولادت، لحظات ولادت و هفته اول ولادت.

۷۰. محمد صلی الله علیه و آله؛ انسان، پیامبر (تحقیقی دقیق درباره زندگی پیامبر اسلام)

صلاحی، عادل، ترجمه: محمد صالحی، تهران، انتشارات آبفام، چاپ اول، ۱۳۸۲، ۷۲۸ صفحه، وزیری.

پژوهشی درباره زندگی پیامبر بزرگ اسلام و شناخت سنّت و سیره آن بزرگوار است. این کتاب با استناد به منابع مهم تاریخی، به زبان های عربی و انگلیسی نگاشته شده است. نگارنده در آغاز، سال های کودکی، نوجوانی و جوانی آن حضرت را به همراه رخدادهای زندگی وی در این سال ها، بررسی می کند. سپس به تشریح اوصاف و حالات پیامبر و رویدادهای پیرامون او و

شکـل گیری زمینه هـای نبـوت و رسـالت می پردازد. آن گـاه دربـاره مسـئولیت سـنگین هـدایت، دعوت مردم به یکتـاپرستی، مخـالفت و مبـارزه سـران قدرتمنـد قریش، رویـارویی آن حضـرت با موانع و مصایب و مشـکلات، هجرت به مـدینه و توطئه و کارشـکنی های منافقان و مشـرکان سـخن می گویـد. در ادامه، به موقعیت اجتماعی و سیاسـی و فرهنگی مسـلمانان در مـدینه، مقـدمات پیدایش جنگ ها، پیروزی ها و شـکست مسـلمانان اشاره می کند. ایثار و فداکاری خدیجه و علی بن ابی طالب علیه السـلام در سـیر این تحولات و رویدادها بسـیار قابل تأمل و توجه است. نویسـنده در بخش های دیگری از این کتاب، موفقیت روزافزون مسـلمانان و پیامبر را در عرصه های سیاسـی، نظامی، تشـکیل حکومت و تنظیم و تـدبیر امور اداری و حقوقی جامعه، انعقاد پیمان ها و قراردادهای سیاسی و اقتصادی با قبایل و طوایف و دیگر سرزمین های مجاور بررسی می کند.

۷۱. محمد صلی الله علیه و آله؛ تصویر جمال خدا (جلد ۱ و ۲)

بدرالدین، حسین، تهران، نشر علم، چاپ اول، ۱۳۸۰، ۱۵۹۸ صفحه، وزیری.

این اثر، گزارش و تحلیلی از زنـدگانی پیـامبر عظیم الشـأن اسـلام از آغاز تا رحلت، به ویژه حوادث عصـر نبوت و بعثت است. نویسـنده با قلمی شیوا، ادیبانه و با استناد به منابع متنوع تاریخی، روایی و سیره نگاری کهن و معاصر به گوشه هایی از زندگی، سیره و خاطرات تلخ و شیرین آن عرشی خاک نشین اشاره کرده است. وی در بخش های سیزده گانه این اثر، تاریخ حیات ۶۳ سـاله آن حضـرت را به ترتیب سـیر تـاریخی تبیین می کنـد. در دو بخش نخست این اثر که شامـل یـک سوم کتـاب است، به زندگی و فضایل پیامبر و ویژگی های ایشان به عنوان یک انسان کامل و

ص:۱۰۷

«اول ما خلق اللّه» می پردازد و با شیوه عرفانی از چگونگی خلقت و جایگاه او سخن می گوید. به دنبال آن، حوادث مربوط به سال های بعثت و حضور آن حضرت را در مکه پی می گیرد. بخش سوم تا سیزدهم، مربوط به زوایای مختلف زندگی پیامبر پس از هجرت به مدینه است که در آن، به ترتیب تاریخی هر یک از سال های حضور در دوران پس از هجرت، به چگونگی سیره و راه و رسم پیامبر، نزول آیات قرآن، ازدواج ها، برنامه ها و نقشه ها و فتنه های دشمنان داخلی و خارجی (قریش، یهودیان، منافقان) جنگ ها و پیمان های آن حضرت، برخورد پیامبر با دشمنان مختلف و دیگر حوادث تلخ و شیرین آن روزها اشاره شده است.

۷۲. محمد صلی الله علیه و آله؛ فرزانه آفرینش (سیری در زندگانی پیامبر)

نجفی یزدی، سیدمحمد، قم، انتشارات نصایح، چاپ اول، ۱۳۸۰، ۲۷۲ صفحه، رقعی.

کتاب حاضر، پژوهش درباره زندگانی حضرت محمد صلی الله علیه و آله و رسالت آن حضرت است. انگیزه نگارش، پرداختن به شخصیت پیامبر به عنوان برترین الگو برای زندگی انسان هاست. نویسنده که کتاب را به شیوه توصیفی و با بهره گرفتن از آیات، روایات و منابع تاریخی به نگارش درآورده، آن را در یک مقدمه و سیزده فصل سامان داده و به بررسی زندگانی پیامبر از ولادت تا رحلت پرداخته است. وی ابتدا آفرینش نور آن حضرت پیش از ولادت جسمانی ایشان را شرح داده و با اشاره به موحد بودن اجداد پیامبر، ولادت و حالات آن حضرت هنگام ولادت، سیمای او و حوادث و

پیش آمدهای زمان ولادت از جمله فروریختن ایوان مداین، خشک شدن دریاچه ساوه و خاموش شدن آتشکده فارس را بررسی کرده است. کودکی پیامبر، ازدواج با خدیجه و بعثت آن حضرت و دعوت پنهانی و آشکار از دیگر بخش های کتاب است. ویژگی های بررسی اخلاقی و معجزه های پیامبر از جمله اطاعت درخت از وی و از همه مهم تر، نزول قرآن از دیگر موضوع های مطرح شده در این پژوهش است. نویسنده در این اثر، از قصه معراج و پیش گویی های پیامبر از آینده سخن گفته و در فصل یازدهم و دوازدهم، به خلاصه ای از حوادث پیش و پس از هجرت، از جمله جنگ ها و سریه ها پرداخته است. خیانت های یهود، ناکامی منافقان در ترور پیامبر، تخریب مسجد ضرار، مباهله با مسیحیان نجران و رویداد غدیرخم از دیگر مطالب کتاب است. فصل پایانی آن نیز به رحلت جان سوز پیامبر و حوادث هم زمان با آن از جمله اعزام سپاه اسامه، وصایای پیامبر در اهتمام به اهل بیت علیهم السلام و مراسم تدفین آن حضرت اختصاص دارد.

۷۳. مروارید آفرینش (سیری در سیره ملکوتی پیامبر گرامی اسلام)

برهانی، سیدمجتبی، قم، انتشارات بیت الاحزان، چاپ اول، ۱۳۸۴، ۴۰۰صفحه، وزیری.

اثر حاضر، پژوهشی در سیره و زندگانی پیامبر اسلام است. نویسنده با بهره گرفتن از منابع تاریخی و تفسیری در ده دفتر به مهم ترین رویدادهای زندگانی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله می پردازد. وی در مقدمه ای به بررسی جهان در عصر جاهلی و سپس مفهوم سیره و سیره اخلاقی پیامبر به ویژه از

منظر امام علی علیه السلام در نهج البلاغه پرداخته است. کیفیت خلقت پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و بشارت آمدن آن حضرت و بیان ویژگی ها و شمایل وی در کتاب های آسمانی، شمه ای از صفات و حالات پیامبر از جمله آداب معاشرت، نظافت، سیر و سفر، مسکن و دعا و نیایش از دیگر بخش های این کتاب است. نویسنده در پایان، پیامبر را الگویی مناسب در هر یک از فضایل اخلاقی و صفات نیکو معرفی می کند.

۷۴. نبی رحمت

حسنی ندوی، سید ابوالحسن، ترجمه: محمدقاسم قاسمی، تربت جام، انتشارات شیخ الاسلام احمد جام، چاپ دوم، ۱۳۸۴، ۵۱۲ صفحه، وزیری.

این اثر، ترجمه کتاب _نبی الرحمه _(السیره النبویه) نوشته علامه سید ابوالحسن ندوی (از علمای معاصر / درگذشته به سال ۱۴۲۰ ه . ق در هندوستان) است. نویسنده با بهره بردن از منابع عربی و لاتین ابتدا اوضاع جهان قبل از بعثت اعم از جزیره عربستان و دیگر بلاد و نیز گمراهی حاکم بر آن را بررسی کرده و سپس به زندگی پیامبر اسلام از ولادت تا رحلت و رسالت و نیز آثار آن پرداخته است. کتاب از یک مقدمه، پیش گفتار و بیست و پنج بخش تدوین یافته است که برخی از عنوان های آن عبارتند از: عصر جاهلیت، قبل از بعثت، مکه در زمان بعثت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و ظهور اسلام، از تولد تا بعثت، بعد از بعثت، وضعیت مدینه هنگام هجرت، در مدینه، جنگ سرنوشت ساز بدر، جنگ احد، جنگ احزاب یا غزوه خندق، غزوه بنی قریظه، صلح حدیبیه، دعوت پادشاهان و فرمانروایان به اسلام، غزوه خیبر، غزوه موته، فتح مکه، غزوه حنین، غزوه طایف، غزوه تبوک، عام الوفود، حجه الوداع، وفات و رحلت، امهات المؤمنین، ازدواج مطهرات، اولاد

و نوادگان آن حضرت، اخلاق و شمایل و بعثت محمدی و ارمغان های جاویدان نبوت. در پایان کتاب نیز فهرست منابع عربی و اروپایی آمده است.

۷۵. نسیم جاودان

نویسندگان، تهران، انتشارات عابد، چاپ اول، ۱۳۸۰، ۱۴۴ صفحه، وزیری.

این اثر، گزارشی تحلیلی از زندگی پیامبر و دیگر رویدادهای مهم تاریخ اسلام از بعثت تا هجرت است. نویسنده در پایان، دیدگاه برخی خاورشناسان برجسته مانند ویلیام مورد و مونتگمری را درباره رویدادهای تاریخ اسلام معاصر، مانند مسئله آیات شیطانی، نقل و تحلیل می کند.

۷۶. نگرشی کوتاه به زندگی پیامبر اسلام

هیئت تحریریه مؤسسه در راه حق، قم، مؤسسه در راه حق، چاپ نهم، ۱۳۸۰، ۱۶۰ صفحه، رقعی.

این کتاب، خلاصه ای از زندگانی حضرت محمد صلی الله علیه و آله و تاریخ اسلام است که با هدف گسترش معارف اسلامی، به روش تاریخی و با استفاده از کتاب های تاریخ اسلام و روایات شیعه و سنی در قالب این عنوان ها تهیه شده است: جهان پیش از اسلام ، تولد و دوران کودکی حضرت محمد صلی الله علیه و آله، خاطراتی از کودکی و دوران جوانی حضرت محمد صلی الله علیه و آله، نخستین ازدواج حضرت محمد صلی الله علیه و آله، فلسفه ازدواج های حضرت محمد صلی الله علیه و آله، شخصیت حضرت محمد

صلی الله علیه و آله پیش از مبعث، آغاز وحی، روش تبلیغی حضرت محمد صلی الله علیه و آله، دعوت عمومی حضرت محمد صلی الله علیه و آله، مشکلات راه و شکنجه های قریش، هجرت حضرت محمد صلی الله علیه و آله؛ مبدأ تاریخ و تحول، پی ریزی اخوت اسلامی در مدینه، جهاد در اسلام، انگیزه های جنگ های زمان پیامبر و آماری از کشته شدگان، رسالت جهانی حضرت محمد صلی الله علیه و آله، اخلاق و رفتار حضرت محمد صلی الله علیه و آله، مسئله خلافت و جانشینی پیامبر و نگرشی کوتاه به سیر تاریخی خلافت.

یادآوری می شود این اثر را آقای محمدعلی تسخیری با عنوان _نظره سریعه الی حیاه نبی الاسلام _صلی الله علیه و آله، به عربی، ترجمه و _مؤسسه در راه حق_، آن را منتشر کرده است.

۷۷. نهایه المسئول فی روایه الرسول (جلد ۱)

کازرونی، محمدبن مسعود، ترجمه: عبدالاسلام بن علی ابرقوهی، تصحیح: محمدجعفر یاحقی، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ اول، ۱۳۶۶، ۴۴ صفحه، وزیری.

این اثر به _المنتقی فی سیره المصطفی... _یا _سیره کازرونی _نیز مشهور است و از دو جهت اهمیت دارد: قدمت تاریخی و نثر فارسی و روان. این کتاب شامل چهار بخش (قسم) و یک خاتمه است. بخش اول به بیان حالت های پیامبر از ابتدای آفرینش نور مبارک تا زمان ولادت آن حضرت در نه باب می پردازد. بخش دوم، کراماتی است که از ولادت تا زمان نبوت حضرت ظهور یافته است و در نه باب بررسی می شود. بخش سوم، در ذکر مدت اقامت حضرت در مکه تا زمان هجرت در نه باب است. بخش چهارم، احوال آن حضرت در

سال های بعد از هجرت تا وفات را در یازده باب پی می گیرد. خاتمه کتاب نیز که در هفت فصل تنظیم شده، به معجزه ها و محبت و فضیلت صلوات بر پیامبر پرداخته است. یادآوری می شود نویسنده کتاب حاضر مورد عنایت امیر مبارزالدین محمد از سلاطین آل مظفر بوده و اهمیت این کتاب سبب شده است در همان روزگار به فارسی ترجمه شود.

بخش سوم: فضایل و مناقب پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله

۱. پیامبر اُمّی

مطهری، مرتضی، تهران، انتشارات صدرا، چاپ سیزدهم، ۱۳۷۸، ۷۸ صفحه، رقعی.

این اثر کاوشی است در معنای امّی بودن و درس ناخواندگی پیامبر اسلام که به سبک گزارشی و تحلیلی با محتوای تاریخی ـ کلامی تدوین یافته است. مهم ترین موضوع های کتاب عبارتند از: بررسی درس ناخواندگی پیامبر اسلام در منابع دینی و تاریخی، اعترافات برخی از مستشرقان به امّی بودن

ص:۱۱۳

پیامبر اسلام، تاریخ پیدایش خط در حجاز، کاتبان پیامبر اسلام، بررسی جریان صلح حدیبیه در منابع عامه و خاصه، بررسی منشأ اعتقاد به کلمه امّی و مفهوم آن از نظر مفسران، سبب پیدایش نهضت قلم، نقد و بررسی و پاسخ برخی آرای طرح شده درباره امّی بودن پیامبر اسلام.

۲. خوب باشیم: شرحی بر اخلاق و فضایل ده گانه پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله

بابایی، علی، تهیه و تنظیم: کاظم مقدم، قم، نشر قدس، چاپ اول، ۱۳۸۰، ۲۴۰ صفحه، رقعی.

این کتاب، شرحی است بر حدیث مکارم الاخلاق که امام صادق علیه السلام، مکارم اخلاق پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله را در ده بند بیان می دارد و همگان را تشویق می کند از آن الگو بگیرند. این اصول اخلاقی عبارتند از: یقین، قناعت، شکر، صبر، رضا، حسن خلق، سخاوت، غیرت، شجاعت و مردانگی. نویسنده در شرح و توضیح هر یک از اصول اخلاقی، با نقل روایت ها، داستان ها و لطایف و نکاتی جذاب بر غنای بحث افزوده است. وی با اشاره به حدیثی از پیامبر، فلسفه بعثت را تکمیل فضایل اخلاقی می داند و پیامبر را الگویی کامل در اخلاق و اصول ده گانه یاد شده معرفی می کند، همچنین این حدیث را ملاکی نیز برای سنجش انسان ها در آراستگی به اخلاق الهی می شمارد.

۳. شمائل النبی

ترمذی، ابوعیسی محمدبن عیسی، ترجمه و استخراج احادیث و حواشی: محمود مهدوی دامغانی، تهران، نشر نی، چاپ دوم، ۱۳۸۳، ۲۷۲ صفحه، وزیری.

محمد بن عیسی ترمذی از محدثان بزرگ سده سوم هجری خراسان و

یکی از شش نویسنده صحاح اهل سنّت است. به گفته برخی خاورشناسان، او سرشناس ترین مرد منطقه ـترمذ ـدر آن قرن بوده است. به گفته حاکم ابواحمد نیشابوری، پارسایی و بیم ترمذی چنان بوده است که از بسیاریِ گریستن، در سال های پایانی زندگی، کور شده است. انصاری، نویسنده گران قدر کتاب ـمنازل السائرین ـمی گوید: «جامع ترمذی سودبخش تر از ـصحیح بخاری ـو ـصحیح مسلم ـاست». کتاب حاضر، برگردان فارسی کتاب ـالشمائلـ اوست که درباره صفات ظاهری و اخلاق پسندیده حضرت ختمی مرتبت فراهم آمده است. دانشمندان بزرگ شیعی مانند ابن شهرآشوب و علامه مجلسی در ثبت اوصاف ظاهری و محامد اخلاقی رسول خدا صلی الله علیه و آلهبه روایت های او استناد کرده اند.

۴. گذری بر سیره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در منابع اهل سنّت

قربانی، علی اصغر، قم، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما، چاپ اول، ۱۳۸۵، ۵۸ صفحه، رقعی.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، نقطه اشتراک همه مسلمانان و سند افتخار ماست. هیچ مسلمانی نیست که به آن حضرت عشق نورزد و به نام مبارک ایشان تبرک نجوید. ازاین رو، همه مذهب های اسلامی برای گردآوری سیره گرامی آن حضرت کوشیده و از این راه توانسته اند تا حدی دَین خود را ادا کنند. بزرگان و اندیشمندان اهل سنّت نیز به تدوین و تألیف سیره و فضایل حضرت پرداخته اند که از جمله معتبرترین و مشهورترین آنها می توان به

«طبقات ابن سعد، سیره ابن هشام، سیره ابن کثیر و سیره حلبی» اشاره کرد. نویسنده در این پژوهش بر آن شده است تا با بیان سیره و فضایل پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله از دیدگاه اهل سنّت، با نزدیک کردن دیدگاه های مذاهب گوناگون به یکدیگر، برای ترویج فرهنگ ناب محمدی صلی الله علیه و آله در سالی که به آن حضرت اختصاص دارد، گام بردارد. این پژوهش، هفت فصل دارد. در فصل اول تا سوم، رویدادهای زمان تولد، ویژگی های شخصیتی پیامبر از زبان علی علیه السلام و سپس حوادث پیش از بعثت و نیز نشانه های رسالت بیان شده است. فصل چهارم به منزلت و مقام پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله اختصاص دارد. فصل پنجم و ششم به بررسی اخلاق فردی و اخلاق اجتماعی حضرت می پردازد. در پایان کتاب، پیش گویی های آن حضرت با عنوان هایی چون: ویژگی های خوارج و معرفی آنان به اصحاب، پیکار با نهروانیان، برترین عبادت و کشته شدن عمار به دست فئه باغیه، سامان یافته است.

بخش چهارم: پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و قرآن

۱. پژوهشی درباره قرآن و پیامبر

حجازی، فخرالدین، تهران، مؤسسه انتشارات بعثت، چاپ دوم، ۱۳۸۰، ۲۸۰ صفحه، وزیری.

در این کتـاب، سـخن از حقایق ماورایی است که از اوج حکمت الهی، آبشاروار به صورت وحی ربانی در چهره کتابی مبین و آخرین، بر جان پاک

ص:۱۱۷

پیامبری راستین، فرود آمده و حقیقتی اصیل را به نام اسلام بر جهانیان عرضه داشته است. بر اساس چنین برنامه زنده ای، انسان ها می تواننـد گام به گام در طریق تعالی پیش رونـد و بـدان سو که سوی بی سویی و جهان روشـنایی ها و ابدیت مطلق است، اوج گیرند. مهم ترین موضوع های مطرح شده در کتاب عبارتند از: شخصـیت محمد صـلی الله علیه و آله، روز میلاد، نام های پیامبر، محمد صـلی الله علیه و آله در قرآن، خدا و محمد صـلی الله علیه و آله، محمد صـلی الله علیه و آله در برابر خدا، محمد صلی الله علیه و آله و قرآن، محمد صلی الله علیه و آلهو کتب آسمانی، اندیشه و خرد محمد صلی الله علیه و آله، اخلاق محمد صلی الله علیه و آله، پیـامبر فروتن، منـادی مسـاوات، گـذشت و بخشـندگی، پیشـوای دلیر، محمـد صـلی الله علیه و آله و دنیـا، دعوت اسـلامی، انگیزش محمد صـلی الله علیه و آله (نبوت، اقسام ارتباط آسـمانی، وحی چیست؟، وحی و قرآن، بعثت نبوی، هنگـام برانگیختگی، ابلاـغ رسـالت، نخستین مسـلم، آخرین پیـامبر، امتیـازات محمـد صـلی الله علیه و آله)، قرآن کریم، اعجاز قرآن، مشابهات قرآن، مثال های قرآن، سوگندهای قرآن، پایگاه پرهیزکاری، امتیاز هدایت، مقام ولایت و... .

۲. تاریخ اسلام از منظر قرآن

جعفری، یعقوب، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشـگاه ها، مرکز برنامه ریزی و تـدوین متون (تدوین)، قم، دفتر نشـر معارف، چاپ اول، ۱۳۸۴، ۳۱۹ صفحه، وزیری.

آشـنایی با تاریـخ صـدر اسـلام و سـیره نبوی و آگاهی از چگونگی تعامل یا تقابل مخاطبان پیامبر اعظم صـلی الله علیه و آله با دعوت جدید و تحلیل حوادث آن دوره از نخستین نیازهای یک مسلمان فرهیخته است. از آنجا که رفتار و

سکوت پیامبر مانند سخن او حجت شرعی است، بررسی حوادث زندگی آن حضرت می تواند مبنای خوبی برای درک و فهم درست احکام و معارف اسلام باشد. درباره سیره نبوی، کتاب های بسیاری بر اساس روایات تاریخی نوشته شده است که گاه از آیات قرآن نیز بهره برده اند. همچنین در کتاب های تفسیر، در بیان آیات ویژه سیره پیامبر، شأن نزول هایی ذکر شده است که آیه را با حادثه خاصی مربوط می سازد. نویسنده در این کتاب درصدد استخراج حوادث تاریخی عصر پیامبر از آیات قرآن و اصالت دادن به آنهاست. البته در توضیح آیات به منظور ایجاد زمینه برای فهم درست محتوای آیات، از روایات تاریخی و منابع حدیثی نیز فراوان استفاده کرده است. کتاب دارای یک مقدمه، پنج فصل و یک خاتمه است. فصل یکم به موضوع فلسفه تاریخ و سنّت های حاکم بر آن اختصاص یافته است. در فصل دوم، موضوع جاهلیت و ابعاد و نشانه های آن بررسی شده است. فصل سوم به مهم ترین حوادث دوران ولادت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله تا بعثت آن حضرت پرداخته و در فصل چهارم، رخدادهای دوران بعثت تا هجرت، تجزیه و تحلیل گشته است. در فصل پنجم، پدیده های مهم و عبرت آور یازده سال هجرت پیامبر تا رحلت آن حضرت آمده است. در پایان نیز به اختصار به موضوع آینده بشریت از نظر قرآن توجه شده است.

۳. تفسیر موضوعی قرآن (سیره رسول اکرم صلی الله علیه و آله در قرآن) (جلد ۸ و ۹)

جوادی آملی، عبداللّه، قم، نشر اسراء، چاپ سوم، ۱۳۸۲، ۴۰۰ + ۴۳۲ صفحه، وزیری.

ص:۱۱۹

این اثر، تفسیر موضوعی آیات مربوط به سیره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله است. نویسنده با استناد به آیات و با شیوه تفسیر قرآن به قرآن و با دیدی عارفانه و عالمانه تلاش کرده است مجموعه سیره حضرت را از آیات قرآن استخراج کند. وی ابتدا از برتری های پیامبر بر دیگر انبیا سخن گفته است. سپس سیره پیامبر را در زمینه تبیین و اثبات معارف از جمله احتجاج های توحیدی، سیره توحیدی و شئون پیامبر، سیره رسالتی، اعجاز و معراج پیامبر، سیره پیامبر در یادکرد معاد، سیره پیامبر در توجه به قرآن و در نهایت مواعظ و وصایای قرآنی پیامبر را تفسیر و تحلیل کرده است. نویسنده، احتجاج های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله با یهودیان و مسیحیان را همراه با رسالت جهانی او و تداوم آن از سوی مقام امامت و ولایت به بحث گذاشته و وظایف دیگران در قبال رسالت حضرت را یادآور شده است.

۴. راه محمد صلی الله علیه و آله، پیغمبر خاتم

صدر، حمیدرضا، تهران، نشر ارغوان، چاپ اول، ۱۳۷۳، ۳۸۶ صفحه، رقعی.

نویسنده در این اثر، آیات مربوط به پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله را در قرآن گرد آورده و با استفاده از آنها تصویر جامعی از پیامبر اسلام در زمینه های شخصیتی، عبادی، اجتماعی و سیاسی ترسیم کرده است. وی ابتدا موضوع هایی مانند: امّی بودن نبی، اخلاق نبی، زهد نبی، عصمت نبی، وحی، رسالت جهانی، اعجاز قرآن و تبلیغ نبی را برگزیده و آیات مربوط به این موضوع ها را آورده است. همچنین با تفسیر و توضیح آیات و ذکر وقایع و شواهد تاریخی برای معرفی کامل شخصیت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله

کوشیده است.

بخش پنجم: معراج پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله

۱. پرتویی از معراج

محمدی شاهرودی، عبدالعلی، تهران، انتشارات اسوه، چاپ اول، **۱۳۷۹، ۵۳۶** صفحه، وزیری.

این کتاب به معراج پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله به عنوان یکی از وقایع بسیار مهم دوران رسالت آن حضرت می پردازد. نویسنده به منظور آشنایی خوانندگان با عظمت شخصیت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و معرفی ایشان

ص:۱۲۱

به عنوان بهترین الگوی زندگی انسان ها و نیز برای پاسخ گویی به برخی شبهه ها، موضوع را در چهار جلد بررسی می کند. جلد حاضر دارای پنج بخش است و در آن از اسراء و معراج از نگاه اخبار و احادیث بحث شده است. دیگر مطالب این کتاب عبارتند از: وسیله و مرکبی که سفر معراج با آن انجام گرفته است، تعدد معراج و زمان و مکان وقوع آن و آرای گوناگون درباره کیفیت وقوع معراج. کتاب با استناد به آیات، احادیث و دیدگاه های فیلسوفان و عارفانی مانند ابن سینا و مولوی نگارش یافته است.

۲. محمد صلی الله علیه و آله؛ میهمان قدسیان (ویژه نامه معراج پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله)

محمودی، حسن علی، قم، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما، چاپ اول، ۱۳۸۵، ۷۴ صفحه، پالتویی.

معراج، نقطه عطفی در زندگی سراسر عزت رسول امین صلی الله علیه و آله و رهایی انسان خاکی از قید و بندهای مادی بود که پیام آن در همیشه ایام در رواق هستی طنین انداز است. معراج، پروازی است که بنده شایسته حق آن را آزمود؛ عروجی که آغازگاهش، کعبه، قبله حق جویان؛ مقصدش، قرب الهی؛ مرکبش، بندگی حق؛ چراغ راهنمایش، محبت و همراهش، جبرئیل امین بود. آوردگاه عنقای بلندپروازی که جز انسان کامل را یارای وصال آن نیست.

این پژوهش ویژه سال پیامبر اعظم صلی الله علیه و آلهبوده و از سه بخش و پنج فصل تشکیل شده است. نویسنده بر آن است تا زوایای گوناگون این مهمانی را در موضوع هایی چون: عروج پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله از خاک

بـه افلاـک، معراج در لغت و اصـطلاح، معراج در قرآن و روایـات، پنـدهای معراج، معراج از دیـدگاه اهـل سنّت، شـبهه هـای معراج، برگزیده ادب فارسـی و سـخنان معصومین علیهم السـلامو همراه با برنامه سازان (پیشـنهادهای کلی، پیشـنهادهای برنامه ای، پرسش های مسابقه ای، پرسش های مردمی، پرسش های کارشناسی و فهرست داستان های معراج) به تصویر بکشد.

۳. معراج به روایت فیض کاشانی

فیض کاشانی، ملا محسن، ترجمه: مهدی آیت اللّه زاده نایینی، قم، انتشارات ام ابیها، چاپ سوم، ۱۳۷۸، ۵۲ صفحه، رقعی.

این اثر، ترجمه بخشـی از کتاب ـنوادر الأخبار ـاز فیض کاشانی است و شامل ترجمه فارسـی چنـد روایت از امام صادق علیه السـلام درباره معراج پیامبر می شود. نویسـنده با استناد به کتاب های حدیثی و تاریخی معتبر، این روایات را گرد آورده است. در این روایات، از محل عروج، چگونگی معراج و مشاهدات رسول اکرم صـلی الله علیه و آله هنگام سـفر به آسمان ها مطالبی آمده است. در مقدمه نیز درباره کیفیت معراج و لزوم اعتقاد به آن و معقول بودن معراج جسمانی بحث شده است.

۴. معراج پیامبر

مولوی نیا، محمدجواد، قم، انتشارات امام عصر(عج)، چاپ اول، ۱۳۸۳، ۳۶۸ صفحه، رقعی.

این نوشتار دربردارنده مباحثی است درباره معراج حضرت محمد صلی الله علیه و آله که با استناد به آیات و روایات و احادیث فراهم آمده است. مهم ترین عنوان های مطرح شده عبارتند از: معراج، حادثه معراج، توضیح آیه،

حادثه معراج از دیدگاه قرآن و روایات، تاریخ معراج، معراج پیامبر جسمانی بوده نه روحانی، هدف والای معراج پیامبر، معراج و قوانین علمی روز، معراج از نگاه عرفا، عروج و انواع آن، انسان چگونه می تواند خویشتن را به اوج قله کمال برساند؟ انسان چگونه به سراپرده غیب راه می یابد؟ چه راهی به کرانه های زیبای غیب منتهی می گردد؟ آثار و نتایج تقویت حاکمیت روح بر تن، تأثیرگذاری متقابل قوای روح و بدن بر یکدیگر، چند نمونه از صفات و ویژگی های رسول خدا صلی الله علیه و آله، نقطه آغاز و انجام معراج، سن شریف رسول خدا صلی الله علیه و آله هنگام معراج، حادثه معراج در چه سالی رخ داد؟ معراج در شب بوده یا روز؟ اعتقاد به معراج، چگونگی معراج، آرا و عقاید پیرامون معراج، عقیده شیعه درباره معراج، عقیده اهل سنّت درباره معراج، قرآن و معراج، مسجد الاقصی، هدف از بردن پیغمبر به بیت المقدس، چهار مرحله در معراج، اهداف معراج رسول اکرم صلی الله علیه و آله، گوشه هایی از گفت وگوهای خداوند با رسولش در شب معراج و... .

۵. معراج پیامبر (داستان های شنیدنی معراج همراه با پاسخ به شبهه های آن)

زکی زاده، علی رضا، قم، انتشارات جام جوان، چاپ اول، ۱۳۸۴، ۴۱۶ صفحه، وزیری.

این اثر، تحلیلی اخلاقی و تربیتی از حادثه معراج پیامبر است. نویسنده در بخش اول در دو فصل، با تحلیل داستان معراج و حدیث معراج، به تبیین مشاهدات پیامبر در آسمان های مختلف پرداخته است. سپس درباره ولایت حضرت علی علیه السلام در داستان معراج سخن گفته و مقامات و فضایل

ص:۱۲۴

اهل بیت علیهم السلام را بیان کرده است. در بخش دوم نیز به شبهه ها و مسائل کلامی معراج پاسخ داده است. در این کتاب، داستان ها و مسائل تربیتی معراج به همراه مسائل کلامی و جنبه های عرفانی معراج تحلیل شده است.

۶. معراج در آیینه استدلال

محمدی شاهرودی، عبدالعلی، تهران، انتشارات اسوه، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۶۱۶ صفحه، وزیری.

هدف این کتاب، اثبات معراج جسمانی و روحانی پیامبر اسلام در حالت بیداری است. نویسنده به روش تحلیلی و با بهره گیری از شیوه عقلی و نقلی، این موضوع را بررسی می کند. وی ابتدا آیات قرآن و احادیث منقول از پیامبر اعظم صلی الله علیه و آلهو ائمه اطهار علیهم السلام و اجماع دانشمندان اهل سنّت و شیعه را در این باره آورده است. سپس دلایل عقلی معراج جسمانی را عرضه می کند. آن گاه به نقل شبهه های مادی گرایان یا اهل کتاب در مورد معراج می پردازد و آنها را به نقد می کشد. در پایان، برخی از اسرار و حکمت های معراج را بیان می کند و نمونه هایی از تأثیر آن بر فرهنگ و هنر و ادبیات و عرفان را برمی شمارد.

۷. سفر فضایی و ملکوتی (دیده ها و شنیده های پیامبر)

منصوری (بهروز)، مهدی، قم، نشر بخشایش، چاپ دوم، ۱۳۸۳، ۱۷۴صفحه، وزیری.

این اثر به بازگویی و گزارش دیده ها، یافته ها و شنیده های ملکوتی نبی مکرم اسلام در ماجرای سفر معراج پرداخته است. نویسنده با استناد به منابع روایی و کلامی امامیه، پس از بیان چگونگی و مراحل آغاز معراج پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله، به شرح دیده های معنوی و اعجاب انگیز پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در آسمان های هفت گانه می پردازد و از دیده های آن حضرت در

بهشت و ابواب بهشت و دوزخ، مطالبی را گزارش می کند. در بخش دوازدهم، با عنوان عجایب معراج، مقام و جایگاه و مظلومیت اهل بیت علیهم السلام ترسیم شده است و در بخش سیزدهم، به توصیف بازگشت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آلهاز سفر معراج می پردازد. پایان بخش این کتاب، متن و ترجمه حدیث عرشی و قدسی معراج است.

۸. سیمای معراج پیامبر اسلام از دیدگاه های گوناگون

محمدی اشتهاردی، محمد، تهران، انتشارات نبوی، چاپ چهارم، ۱۳۸۲، ۲۲۳ صفحه، رقعی.

این کتاب، تحلیلی است درباره جنبه های گوناگون معراج پیامبر. نویسنده در چهار فصل به جنبه های معنوی و حقیقت معراج از نظر قرآن پرداخته و نتیجه گرفته که براساس آیات قرآن، معراج پیش از اسلام نیز برای پیامبران اتفاق افتاده است. وی با بررسی روایات معراج به شبهه های مربوط به آن پاسخ داده و معتقد است معراج پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله، جسمانی بوده است. در فصل سوم نیز بخشی از دیدنی ها و شنیدنی های پیامبر را در شب معراج از جمله ملاقات با آدم، ملاقات با فرشتگان، رفتن پیامبر به بیت المعمور و سدره المنتهی آورده است. نویسنده در فصل چهارم، برخی از معارف آموزنده معراج را که در زمینه فضایل امام علی علیه السلام و اهل بیت پیامبر است، در قالب ۳۶ داستان کوتاه و خواندنی بیان کرده است.

بخش ششم: سخنان، خطبه ها، مواعظ و پندهای پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله

۱. با پیامبر به سوی معراج (دریافتی از دو حدیث عرفانی)

شیروانی، علی، انتشارات دارالفکر، چاپ اول، ۱۳۸۰، ۹۷ صفحه، رقعی.

این اثر دربردارنده متن و ترجمه دو حدیث از پیامبر اعظم

ص:۱۲۷

صلی الله علیه و آله به نام های حدیث معراج و پندهای پیامبر به ابوذر است. حدیث نخست، از احادیث قدسی است که گفت وگویی میان خداوند و پیامبر است. حدیث دوم، موعظه های حضرت به ابوذر است. نویسنده، این احادیث را از مرحوم مجلسی در ـ بحارالانوار ـ نقل کرده است. ویژگی های اولیای خدا، مقام رضا و توکل، علت برتری پیامبر اسلام، اوصاف آخرت گرایان، گستره حق و باطل، ملاک ارزشمندی از نظر خداوند و اهمیت تفکر از جمله مهم ترین بخش های این دو حدیث است.

۲. پیام پیامبر (مجموعه ای از نامه ها، خطبه ها، وصایا، دعاها، تمثیل ها و سخنان جامع و فراگیر حضرت محمد صلی الله علیه و آله)

خرمشاهی، بهاءالدین و مسعود انصاری، انتشارات جام، چاپ اول، ۱۳۷۶، ۹۷۴ صفحه، وزیری.

این کتاب دربرگیرنده نامه ها، خطبه ها، دعاها، تمثیل ها و سخنان حضرت محمد صلی الله علیه و آله است. این مجموعه که برای پیروی از کلام نبوی به عنوان «اخت القرآن» و به پیشنهاد مدیر نشر جامی فراهم آمده، از مهم ترین منابع حدیثی معتبر شیعه و اهل سنّت از کتب اربعه و صحاح شش گانه، جمع آوری و مآخذ تمامی احادیث نیز معرفی شده است. تدوین این اثر به گونه ای است که هم برای مردم و هم برای متخصصان فن، مفید و قابل بهره برداری باشد. پدیدآورندگان، متن احادیث را برای سهولت تلفظ، اعراب گذاری و آنها را به صورت روان و خوانا ترجمه کرده اند.

ص:۱۲۸

این کتاب در ده فصل تدوین شده است. در فصل نخست، سی فقره از مهم ترین نامه های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آلهبه سران کشورها آمده است. پانزده خطبه (شامل اولین خطبه در مدینه، اولین خطبه در رمضان، خطبه در حفر خندق، خطبه حجه الوداع و...) دومین فصل کتاب را تشکیل می دهد. وصایای پیامبر شامل شصت و چهار فقره به امام علی علیه السلام، چهل و هفت فقره به عبداللّه بن مسعود، هفتاد و سه فقره به ابوذر و نیز وصایایی به فاطمه زهرا علیهاالسلام و سلمان در فصل سوم کتاب آمده است.

فصل چهارم، شامل دعاهای پیامبر؛ فصل دیگر، پنجاه و چهار فقره پیش گویی؛ فصل بعدی، پنجاه و دو فقره تمثیل و ضرب المثل؛ فصل هفتم، شصت فقره از نواهی رسول خدا صلی الله علیه و آله و فصل دیگری به نود و پنج حدیث قدسی اختصاص دارد. فصل نهم، احادیثی موضوعی در صد و پنجاه و نه موضوع با مضمون های گوناگون و متنوع است. فصل پایانی کتاب، سخنان جامع، شامل هزار و هفتاد و هفت فقره است که به ترتیب الفبایی تنظیم شده است. کتاب یک مقدمه درباره سنّت نبوی، انواع و حجیت آن، ضرورت بازگشت به آموزه های دینی، وحدت امت اسلامی، شیوه مؤلفان در گزینش احادیث و ترجمه آنها، علم الحدیث، جرح و تعدیل، حدیث و خبر واحد، عقل، قرآن، شناخت حدیث صحیح، فرهنگ آفرینی حدیث، کتب اربعه و نویسندگان آنها و صحاح شش گانه و نویسندگانش و و از فهرست هایی چون فهرست موضوعی، فهرست احادیث و فهرست منابع فراهم آمده است.

۳. جرعه های رسالت (ارمغانی از دُرّواژه های نبوی)

اسحاقی، سیدحسین، قم، نشر مشعر، چاپ اول، ۱۳۸۵، ۲۰۰ صفحه، رقعی.

ص:۱۲۹

پژوهش حاضر، اندکی از اقیانوس بی کران سخنان رسول اللّه صلی الله علیه و آلهاست که با هدف نهادینه سازی رهنمودهای پیامبر، تهیه شده است و سبزی بهار را در آیینه سخنان رسول اعظم صلی الله علیه و آله می جوید. این کتاب به مناسبت سال پیامبر اعظم صلی الله علیه و آلهدر دو بخش گرد آمده است. بخش اول با عنوان «پیام سعادت» دربردارنده **۲۲۹** موضوع به صورت الفبایی است. بخش دوم نیز با عنوان «سیری در گلستان نبوی»، **۱۰۳** موضوع از سخنان نبی اکرم صلی الله علیه و آله را در بردارد. برخی موضوع ها عبارتند از: آبرومندی، آخرت فروشی، آداب مهمانی، آموزش، آینده نگری در کار، احترام به آموزگار، احترام به حقوق دیگران، ارزش علم و عبادت، استقامت، اظهار کردن حق، برادران الهی، بهترین کردار، پاکیزگی، پرخوری، پرسش قیامت، پیمان ازدواج، تحقیر دیگران، تربیت فرزند، توکل به قدرت الهی، ثروت اندوزی، جبران نیکی، حفظ آبرو، حلال و حرام، خداترسی، خدمت به مردم، خوش بویی، دانشمندان بی عمل، دعا در غیاب دیگران، دوراندیشی، راهنمایی، رفع نیازمندی ها، روش تبلیغ، سپردن کار به کاردان، سلام، شتاب در توبه، صداقت در تجارت، صله رحم، عفت کلام، عیادت از بیماران، غوغاسالاری، فداکاری برای دین، قناعت، کسب حلال، گذشت، لبخند، مبارزه با هوای نفس، نزدیک ترین افراد به پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله، نماز، وظایف والدین، هم نشینی با نیکان، ارزش عمر، توبه در جوانی، زن شایسته، هدیه نیکو، ادای امانت، انتظار فرج، بهترین اخلاق، پشیمانی از گناه، تهمت، حب و بغض، سرمایه عمر، فضیلت امام علی علیه السلام، امام حسن و امام حسین علیهم السلام، نشانه اخلاص، ولایت محوری و یاد خدا.

ص:۱۳۰

۴. زیستن با پیامبر (محوریابی سخنان حضرت رسول صلی الله علیه و آله)

رضایی، مهدی، قم، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما، چاپ اول، ۱۳۸۳، ۲۰۸ صفحه، رقعی.

بهترین راه آشنایی با آموزه های مکتب تعالی بخش اسلام ناب، استمداد از قرآن و عترت بر محوریت سخنان هدایت گرانه رسول اکرم صلی الله علیه و آله است. پرداختن به برخی دغدغه های انسانی و اخلاقی و اجتماعی در عصر حاکمیت ماشینی و تجدد و انفجار اطلاعات، ضرورت نگاهی جدید به اندیشه های حضرت را محسوس تر می کند. این پژوهش، نگاهی است دوباره به سخنان رسول خدا صلی الله علیه و آله و با محوریت کتاب _نهج الفصاحه _که با توضیحی مختصر و گویا، ارتباط منطقی و لازم میان آنها برقرار شده است. این کتاب، مجموعه ای از مواد خام و اولیه است که هر فرد و گروه صنفی، با توجه به میزان و نوع نیاز و نگاه خود می تواند از آن برداشت کند و با پردازش و استفاده بهینه از آن، برای دست یابی به هدف مهم و مقدسی که در نظر دارد، بهره گیرد.

برخی عنوان های کتاب بدین قرار است: ارتباط و معاشرت، گشاده رویی، مدارا کردن، رفق و ملایمت، پرهیز از سخت گیری، قرض دادن و قرض گرفتن، رازپوشی و کتمان، ویژگی های انسان بد در روابط اجتماعی، رابطه مقامات معنوی و پاداش های اخروی یا چگونگی ارتباط با مردم، روابط اجتماعی، دیدار با خویشان(صله رحم)، بنیاد مقدس ازدواج و زندگانی مشترک، راهکارهای ایجاد زمینه جلب اعتماد دیگران، حقوق همسایه،

ص:۱۳۱

جایگاه زن، پاکیزگی و آراستگی ظاهر، عزت نفس، اعتدال و میانه روی، جوانی و جوانان، محیط زیست، نژادها و ملیت ها، تفریحات سالم، تقوامحوری، علم و دانش، آسیب های اجتماعی، جامعه دینی، فرهنگ برخورد با گرفتاران، حق محوری، مستمندان و مستضعفان، وجدان کاری، کار و تلاش، مشاوره، مسکن، مسافرت ، عوامل غم و اندوه، حقوق حیوانات، دنیا و آخرت و آسیب شناسی گناهان.

۵. سخنان حضرت محمد صلی الله علیه و آله

الهامی، سیدحسین(مترجم)، ، مؤسسه تحقیقاتی امام رضا علیه السلام، تهران، انتشارات پیک فرهنگ، چاپ اول، ۱۳۸۰، ۴۴۰ صفحه، وزیری.

کتاب، مجموعه سخنان و کلمات قصار پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در زمینه های مختلف عبادی، اخلاقی و اجتماعی و دربردارنده هزار و چهارصد و اندی حدیث است. نویسنده، این احادیث را از منابع حدیثی دست اول گرد آورده و برخی از آنها را نیز به انگلیسی ترجمه کرده است. احادیث مجموعه حاضر درباره این موضوع ها است: دنیا و آخرت، آرزوهای انسان، احتکار، انسان در اسلام، انفاق، پیشوایان در اسلام، امانت و امانت داری، تفکر و اندیشیدن، مؤمنان، جوان و جوانی، جماعت و ارزش آن در اسلام، زمام داری، زن، قتل نفس، مشورت، وفای به عهد، مدارا.

۶. صحیفه اسلام (شرح جامع ترین وصیت رسول اکرم صلی الله علیه و آله)

حاج شریفی، محمدرضا، قم، انتشارات حضور، چاپ اول، ۱۳۷۶، ۵۴۲ صفحه، وزیری.

این کتاب، تفسیری است بر سفارش های پیامبر گرامی اسلام به ابوذر

غفاری. پیامبر به درخواست ابوذر، سفارش های مفصلی به وی کرده که در کتاب های روایی ازجمله _بحارالانوار _نقل شده است. هر چند متن وصیت در متون حدیثی اصلی شیعه نیامده است، ولی عالمان بزرگی چون شیخ طوسی آن را در امالی خود آورده اند. فرازهای بسیاری نیز از این وصیت نامه در کتاب های گوناگون روایی از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل شده است. این سفارش ها دربردارنده آموزه های فراوانی است که از زبان پیامبر صادر شده است. این سفارش را پیش تر نیز افرادی مانند علامه مجلسی شرح کرده اند. شارح این کتاب، این توصیه ها را فراز به فراز نقل کرده و با قلمی ساده به شرح آنها پرداخته است. سپس مفاد آنها را که محمدعلی انصاری به نظم کشیده، آورده است. وی پیش از وارد شدن به شرح وصیت، شرح حال ابوذر و اسلام او و شرکت او در غزوه های رسول خدا صلی الله علیه و آله و شخصیت معنوی و ویژگی های اخلاقی و چگونگی درگذشت و آرام گاهش را بیان کرده است. شارح برای تفسیر سفارش های پیامبراعظم صلی الله علیه و آله، از آیات قرآن و روایات دیگر بهره گرفته است.

در سفارش های پیامبر اکرم صلی الله علیه و آلهبه ابوذر، مطالب فراوانی آمده که عبارتند از: بحث هایی درباره رؤیت خدا، شناخت خدا و یگانگی او، آفرینش آسمان ها و زمین، برخی از اوصاف خداوند، اهل بیت علیهم السلام، فقیهان، فتوا دادن با هوای نفس، نافرمانی از خدا، اضطراب، مؤمن، گناه، کار، نماز شب، روزه، دین، رهبانیت، عبادت، رستاخیز، نماز، بهشت، دنیا، فرشتگان، جهاد، تقوا، مسجد، چاپلوسی، تهمت، صبر، روزی، دشمنی، مجلس حرام، تکبر و مفاهیم فراوان اخلاقی. چندین فهرست فنی، پایان بخش کتاب است.

ص:۱۳۳

۷. کیفر بسیاری از گناهان (ترجمه آخرین خطبه پیامبر)

غفاری، علی اکبر، مصحح: ولی فاطمی، تهران، انتشارات لوح محفوظ، چاپ اول، ۱۳۷۸، ۴۸ صفحه، رقعی.

نوشتار حاضر، ترجمه بخشی از کتاب _عقاب الاعمال_ از شیخ صدوق است که در آن، آخرین خطبه پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله به فارسی برگردانده شده است. در این خطبه، نبی اکرم صلی الله علیه و آله به مهم ترین مسائل جهان آخرت و دنیا اشاره فرموده است. مضمون این خطبه در قالب صد و هفده دستور العمل بازگو شده است و اینک نمونه ای از آن: «هر کسی عمل زشتی را بشنود و آن را افشا سازد، همانند آن است که آن را مرتکب شده است.» و «هر کس عمل نیکی را بشنود و آن را انتشار دهد، مانند آن کس باشد که آن را انجام داده است».

۸. مباحث اخلاقی، ره توشه (پندهای پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به ابی ذر) (جلد ۱ _ ۲)

مصباح یزدی، محمدتقی، تحقیق و نگارش: کریم سبحانی، قم، مؤسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی رحمه الله، چاپ دوم، ۱۳۷۶، ۳۱۱ + ۵۰۴ صفحه، وزیری (۲ جلد در یک مجلد).

مجموعه ای از مواعظ و نصایح و توصیه های اخلاقی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله به ابوذر است که با بهره گیری از آیات و روایات و در قالب سی و نه درس به نگارش درآمده است. عنوان های اصلی درس های سی و نه گانه عبارتند از: کیفیت بندگی و راه رستگاری، لزوم بهره گیری صحیح از نعمت های خداوند، درک صحیح از واقعیت های زندگی و استفاده بهینه از

عمر، توصیه پیامبر به استفاده شایسته از توانایی های فعلی، نکوهش تحصیل علم برای اهداف دنیوی، عظمت و وسعت حقوق و نعمت های خداوند و لزوم توجه به وظایف، بیداری و هشیاری مؤمن، هم سویی قول و عمل و پاسداری زبان، ارزش و اهمیت نماز و تفاوت درجات بهشتیان، پیش گامان بهشت و منزلت برخی از تکالیف و درجات بهشت، اهمیت و نقش خوف و حزن (۱ و ۲)، خردی و کوچکی دنیا و اهمیت آخرت نگری، ستایش آخرت خواهی، زهد و بصیرت در دین و نکوهش دنیاطلبی، حکمت؛ بصیرت و گوشه ای از سیره عملی پیامبر، خطر دوستی مال و مقام و ستایش قناعت و ساده زیستی، آثار گریه برای آخرت، گشادگی قلب مؤمن و تقوامداری، بزرگداشت عظمت و جلال پروردگار، عظمت مقام خداوند در نظر فرشتگان، توصیف پیامبران از بهشت و جهنم، اهمیت تفکر و لزوم حفظ عوامل غفلت زدا، گستره حق و باطل، فقیه کامل و نمود رفتاری اعتقاد به توحید افعالی، اهمیت محاسبه، سنجش اعمال و شرم از خدا، طریق راه یابی به بهشت و جلوه های حیای الهی، نقش دعای خالص و عمل شایسته، مقام و منزلت بنده خالص نزد خداوند، عظمت عبادت و بندگی و تأثیر تکوینی آن، بندگی و عبادت؛ بزرگ ترین سرمایه انسان، مقام ذکر، معاشرت سازنده و معیار گزینش رفیق، زبان؛ وسیله هدایت و یا گمراهی، نمودهای بزرگداشت و اجلال خداوند، لزوم حفظ زبان و نکوهش آفات آن، جلوه عبادت و جایگاه و نقش مساجد در اسلام، منزلت و مقام تقوا، زهد و ورع، بردباری، مدارا و توکل از دیدگاه پیامبر، تدبیرات و تقدیرات الهی و نقش اعتقاد و باور راستین، شناخت خداوند و نظام حکیمانه او و ملاک ارزشمندی از نظر

ص:۱۳۵

خداوند متعال.

۹. مخاطبات النبی صلی الله علیه و آله لعلی علیه السلام (خطاب های پیامبر به علی علیه السلام)

رسولی اراکی، محمدعلی، تحقیق و تصحیح: محمدرضا انصاری محلاتی، قم، مؤسسه انتشارات عصر ظهور، چاپ اول، ۱۳۸۲، ۴۲۴ صفحه، وزیری.

این کتاب، مجموعه سخنان حضرت رسول اعظم صلی الله علیه و آله خطاب به علی علیه السلام به نقل از منابع روایی به ویژه _بحارالانوار _است. مجموعه این سخنان که به هشت صد مورد می رسد، به صورت موضوعی در نه فصل سامان یافته است. فصل اول، مشتمل بر سخنان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به علی علیه السلام در میدان های جنگ، هنگام هجرت و هنگام شکستن بت های کعبه است.در فصل دوم، پیش گویی های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله از حوادث پس از رحلت خود به علی علیه السلاماست، مانند امتحان شدن امت اسلام پس از رحلت حضرت رسول و شهادت امام علی علیه السلام. وصیت های حضرت رسول هنگام رحلت به حضرت علی علیه السلام و بیان فضایل امیرمؤمنان، فاطمه و حسنین علیهم السلام خطاب به علی علیه السلام از جمله دیگر مطالب است و طولانی ترین فصل کتاب را تشکیل می دهد. فصل پنجم، درباره مقام امام علی علیه السلام و دیگر امامان معصوم و امامت آنان از زبان پیامبر است. فضایل شیعیان امام علی علیه السلام، گفته های دیگری از رسول خداست که در فصل بعدی نقل شده است. در فصل هفتم، دوست داشتن علی علیه السلام را نشانه ایمان دانسته و فصل هشتم، شامل احادیثی است که در

آنها دوستی علی علیه السلامنشانه پاکی ولایت شمرده شده است. در فصل پایانی، وصایای گوناگونی از پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله خطاب به علی علیه السلام آمده که بیشتر به اخلاق و آداب فردی و اجتماعی مربوط است.

۱۰. مصابیح القلوب (شرح فارسی پنجاه و سه حدیث اخلاقی از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله)

شیعی سبزواری، ابوسعید حسن بن حسین، تصحیح و تحقیق: محمد سپهری، تهران، انتشارات بنیان، دفتر نشر میراث مکتوب، چاپ اول، ۱۳۷۵، ۶۵۰ صفحه، وزیری.

این کتاب یکی از آثار ارزشمند فارسی در مسائل اخلاقی است. نویسنده فقیه، متکلم و واعظ این اثر، هم روزگار با شهید اول و فخرالمحققین و از نزدیکان حاکمان سربدار سبزوار و صاحب چند اثر درباره اهل بیت علیهم السلام به زبان فارسی است. موضوع این کتاب، مواعظ و نوادر حکم است که در پنجاه و سه فصل سامان یافته و نویسنده در آن به شرح پنجاه و سه حدیث از سخنان رسول خدا صلی الله علیه و آله پرداخته است. وی در نقل احادیث، اسناد آنها را حذف کرده و برای شرح آنها، ابتدا، متن را آورده و در آغاز پاره ای از آنها، به مناجات با خدا پرداخته و با ذکر صفاتی از پیامبر، آنها را شرح کرده است. وی در شرح خود، از آیات قرآن و دیگر روایات، بهره های فراوان برده و با ذکر داستان هایی جذاب از سرگذشت اولیا و مشایخ، به کتاب جذابیت بخشیده و خوانندگان را به عبرت آموزی از آنها فرا خوانده است. بنابراین، نثری روان و شیوا و خواندنی دارد و از درازنویسی و آوردن متن های پیچیده پرهیز کرده است. شیوه نگارش او را می توان سبک

خطابه واعظان تلقی کرد که با ذکر حدیث و ترجمه و شرح آنها، به تبیین ابعاد سخنان خود می پرداختند و در آن از حکایات و شعر و انذار بهره می گرفتند.

برخی از سرفصل های کتاب عبارتند از: در فضیلت لااله الاالله، در فضیلت صبر، در فضیلت پیامبر، در حقوق والدین، در فضیلت علی بن ابی طالب، در احوال قیامت، در صفت اطعام، فضیلت قناعت و حج و زکات و روزه، در ترک دنیا، در یاد مرگ، در مهلکات و منجیات، در فضیلت علم و خاصان درگاه الهی و حیدر کرار و رسول خدا، در معجزات پیامبر، در ضیافت و توکل و صدق و نمازهای پنج گانه، در بیان شریعت و طریقت و حقیقت، در صفت اهل الله و قصه سلیمان.

مصحح برای تصحیح این اثر، از چند نسخه استفاده کرده و نسخه بدل ها و تفاوت ها را در پاورقی مشخص کرده است. نشانی آیات و روایات و منبع را آورده و با تصحیح اشتباه های املایی، نشانه های سجاوندی و رسم الخط فارسی را نیز رعایت کرده است. کتاب، هفت فهرست فنی دارد.

۱۱. نهج الخطابه (سخنان پیغمبر گرامی اسلام)

علم الهدی خراسانی، تهران، کتاب خانه صدر، چاپ دوم، ۱۳۶۵، ۴۶۰ صفحه، رقعی.

این کتاب در بردارنده همه خطبه هایی است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آن را در مناسبت ها و موقعیت های گوناگون از دوران عمر پربرکت خویش ایراد کرده است و نویسنده، آن را از منابع و مآخذ مختلف گرد آورده که شامل ۵۱ خطبه است. پس از آن، حدود چهل صفحه از مناجات و راز و نیازهای آن حضرت را ذکر کرده است. در پایان کتاب نیز

سفارش های آن حضرت به علی علیه السلام و ابی ذر رحمه الله را آورده که گنجینه ای است از کلمات قصار و سخنان حکیمانه آن حضرت. برخی عنوان های کتاب بدین قرار است: نخستین خطبه پیغمبر در روز جمعه در مدینه، خطبه در روز فتح مکه، خطبه در مسجد خیف روز فتح مکه، در بیان مقام خود و اهل بیتش، در وصف قرآن و فواید آن، خطبه در توحید، در مناقب عترت، خطبه هنگام تزویج فاطمه علیهاالسلام، خطبه غدیر خم، در فضیلت امیرالمؤمنین، در فضیلت ماه رمضان، خطبه در جمعه آخر شعبان، در پند و اندرز، در پیش گویی حوادث، در موعظه و نصیحت و... .

۱۲. نهج الفصاحه: مجموعه کلمات قصار حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله با ترجمه فارسی... .

پاینده، ابوالقاسم، تهران، انتشارات جاویدان، چاپ اول، ۱۳۷۴، ۹۱۲ صفحه، رقعی.

گردآوری سخنان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در سال های پس از دوران منع تدوین حدیث مورد اقبال قرار گرفت و تا کنون به گونه های مختلف ادامه داشته است. دانشوران بسیاری به این موضوع پرداخته و کتاب های بسیاری نگاشته اند. ابوالقاسم پاینده از کسانی است که در حدود شصت و هفت سال پیش، مجموعه ای با نام _نهج الفصاحه _تدوین کرد و در آن، فرازهای کوتاهی از فرمایش های رسول گرامی اسلام را به شیوه ای دل پذیر کنار هم نهاد و با ترجمه ای روان در اختیار علاقه مندان قرار داد. اقبال عمومی به این اثر بی نظیر و زودیاب که هم ترجمه فارسی داشت و هم روان، زیبا و بی غلط بود، چاپ های مکرر آن را در پی داشت. پاینده در سال ۱۳۳۶ مقدمه ای

مفصل (۱۶۳ صفحه) بر چاپ دوم ـ نهج الفصاحه ـ نگاشت. وی پس از بیان شمه ای از فصاحت پیامبر و بیان گفته های دیگران در این باره، به تفصیل از سیر حدیث و حدیث نگاری پس از رسول خدا صلی الله علیه و آله و حوادث مربوط به آن در قرون اولیه اسلام سخن می گوید و بیشتر مباحث علم الحدیث را در این مقدمه تشریح می کند و بهویژه به مسئله جعل و تحریف در روایات و مسائل و مباحث مربوط به آن عنایتی ویژه دارد. درباره فصاحت محمد صلی الله علیه و آله بیان می دارد که او افصح عرب بود، ولی فصاحتش از قماش فصاحت قرآن نبود و در حقیقت، سخنی بود فاصل میان بلاغت خالق و صنعت مخلوق.

پاینده پس از ذکر ۳۲۲۷ حدیث، بخشی دیگر ـ شامل دو ضمیمه ـ را به کلمات قصار افزوده است. در ضمیمه نخست، ۱۳ خطبه از حضرت و در ضمیمه دوم، ۱۶ تمثیل از آن حضرت، ذکر و ترجمه شده است. در پایان نیز فهرستی ۵۰ صفحه ای از موضوع های مختلف برای دست یابی آسان به احادیث به صورت موضوعی فراهم آمده و ذیل هر موضوع، شماره همه احادیثی که به نوعی با آن موضوع مرتبط هستند، ذکر شده است. این موضوع ها از آب، آغاز می شود و به یهود پایان می یابد. نویسنده در نگارش کتاب از منابعی چون: کتب اربعه (الکافی، من لایحضره الفقیه، تهذیب الاحکام و الاستبصار)، صحاح سته (صحیح بخاری، صحیح مسلم، سنن ابی داوود، سنن ترمذی، سنن نسایی و سنن ابن ماجه)، اعیان الشیعه، ناسخ التواریخ، جامع الصغیر من الحدیث البشیر النذیر، تیسیر الوصول الی جامع الأصول، کنوز الحقایق فی حدیث خیر الخلایق، کمال النصیحه و الادب، البیان و التبیین، عقد الفرید و ربیع الابرار، بهره فراوان جسته است.

ص:۱۴۰

استقبال فراوان از نهج الفصاحه و بیش از سی بار چاپ مکرر آن در سال های اخیر، عده ای را بر آن داشت تا مطالب این کتاب را در قالبی دیگر و به شکل نو عرضه کنند که عبارتند از:

۱. راهنمای انسانیت (نداء الفطره: کلمات قصار حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله: سیری دیگر در نهج الفصاحه)

فرید تنکابنی، مرتضی، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ دوم، ۱۳۷۶، ۷۰۸ صفحه، وزیری.

۲. نهج الفصاحه (کلمات قصار پیامبر اسلام همراه با ترجمه فارسی)

مجیدی، غلام حسین، قم، انتشارات انصاریان، چاپ اول، ۱۳۸۳، ۷۷۶ صفحه، وزیری.

۳.نهج الفصاحه منظوم

سلطانی، محمدحسین (شاعر)، مصحح و ویراستار: سهراب اسدی تویسرکانی، تهران، افرآسیاب، ۱۳۸۱، ۸۴۰ صفحه، وزیری و تهران، انتشارات به آفرین، امیرصبا، ۱۳۷۹، ۸۴۰ صفحه، وزیری.

۴. پرتویی از پیام پیامبر (یا برگردانی تازه از نهج الفصاحه)

کرمی فریدنی، علی، قم، انتشارات حلم، چاپ اول، ۱۳۸۴، ۸۰۸ صفحه، وزیری.

۵. احادیث موضوعی نهج الفصاحه

جوان شیر، کریم، انتشارات سالار، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۲۵۲ صفحه، رقعی.

۶. پرتویی از کلام حضرت محمد صلی الله علیه و آله (برگزیده موضوعی نهج الفصاحه)

ص:۱۴۱

کریمیان، منصور، تهران، انتشارات اشرفی، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۴۴۳ صفحه، وزیری.

۷. درّی از دُردانه خلقت (چکیده ای از نهج الفصاحه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله)

کرباسچی، زهره، انتشارات موعود عصر، چاپ اول، ۱۳۷۸، ۷۰ صفحه، رقعی.

۸. ره گشای انسانیت (سخنان گهربار حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله: نهج الفصاحه)

احمدیان، ابراهیم و هاشم صالحی، قم، انتشارات پارسیان، چاپ اول، ۱۳۸۲، ۷۰۲ صفحه، وزیری.

۹. شمیم نبوت (گلچینی از نهج الفصاحه)

خلیلی، جعفر، تهران، مؤسسه فرهنگی همسایه، چاپ اول، ۱۳۷۸، ۱۰۳صفحه، رقعی.

بخش هفتم: دیدگاه های گوناگون درباره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله

۱. آینه در آینه (آخرین پیامبر در نگاه اولین امام)

یزدی نژاد، زهرا، تهران، انتشارات خورشید باران، چاپ اول، ۱۳۸۴، ۳۰۱ صفحه، رقعی.

این کتاب شامل هفت فصل: خاندان رسالت، ولادت، فضای بعثت، بعثت و رسالت، سیره و سیرت و وصیت های رسول خدا صلی الله علیه و آلهو رحلت است.

در فصل نخست، خاندان رسالت از دیدگاه نهج البلاغه بررسی شده است. فصل دوم نیز به موضوع ولادت پیامبر گرامی اسلام اختصاص دارد و مطالبی درباره خردسالی، سرپرستی عبدالمطلب، حلف الفضول و ازدواج پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله بیان شده است. فصل سوم به تشریح فضای بعثت می پردازد و موضوع هایی همچون تاریخ جاهلیت، حیات سیاسی و اجتماعی عرب جاهلی، حیات دینی و اعتقادی عرب جاهلی، حنفیت، خصلت های روحی و اخلاقی عرب جاهلی، قوانین مدنی (ازدواج و طلاق، حقوق زنان و فرزندان)، زنده به گور کردن دختران، موقعیت اقتصادی عرب جاهلی، خرافات و خرافه پرستی و وضعیت عمومی جهان قبل از بعثت و فضای بعثت (از دیدگاه نهج البلاغه) بررسی شده است. فصل چهارم به موضوع بعثت و رسالت از منظر نهج البلاغه اختصاص دارد و مراتب تبلیغ دین اسلام، تبعید سه ساله مسلمانان در شعب ابوطالب، پذیرایی حبشه از مسلمانان، سفر پیامبر به طایف پس از درگذشت ابوطالب و خدیجه، جامعیت و جهان شمولی رسالت پیامبر، بعثت و رسالت (در نهج البلاغه) و خاتمیت

ص:۱۴۳

پیامبر اسلام تشریح شده است. سیره و سیرت رسول خدا صلی الله علیه و آله از دیدگاه نهج البلاغه، در فصل پنجم آمده است. در این فصل موضوع هایی مانند: خلق و خوی حضرت محمد صلی الله علیه و آله، روش های آموزشی پیامبر (آموزش از راه پرسش و پاسخ، آموزش به شیوه خطابه، استفاده از وسائل کمک آموزشی، آموزش از راه تمثیل، آموزش به شیوه داستان پردازی، تعلیم از طریق نمایش، توجه به تفاوت های فردی در امر تعلیم، تعلیم از راه تکرار)، سیره و سیرت در نهج البلاغه شرح داده شده است. در فصل ششم، وصیت های رسول خدا صلی الله علیه و آلهدرباره مسائل مختلف به حضرت علی علیه السلام از جمله نماز شب، دوری از حسد، حرص و دروغ، انصاف با مردم، انفاق و بخشش در تنگ دستی، جهاد در راه خدا، سفارش به سربازان اسلام، وصیت های رسول خدا صلی الله علیه و آله به ابوذر غفاری، سلمان فارسی و دیگران، وصیت آن بزرگوار درباره عترت، ولایت علی بن ابی طالب علیه السلام، تقوا، و شرم از خدای تعالی بیان شده است. در فصل هفتم که به رحلت حضرت محمد صلی الله علیه و آله اختصاص دارد، فضای زمان رحلت ایشان و آخرین وصیت ها و دیدار با نزدیکان تشریح شده است. در پایان، موضوع رحلت از منظر نهج البلاغه آمده است.

۲. پیامبر از زبان علی علیه السلام

جعفری تبریزی، محمدتقی، تنظیم و تلخیص: محمدرضا جوادی، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۸، ۱۳۲ صفحه، پالتویی.

این کتاب، شرح خطبه ۱۹۲ نهج البلاغه و خطبه های دیگری از آن حضرت است که در آنها امام علی علیه السلام به وصف مقام و شخصیت

ص:۱۴۴

وحیانی و نبوت پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله می پردازد. نویسنده، چهره تابناک پیامبر اسلام را از زبان امام علی علیه السلام در نهج البلاغه ترسیم می کند. تفاوت رسولان الهی با نوابغ بشری از نگاه علی علیه السلام، دوران بعثت رسول خدا صلی الله علیه و آله از دیدگاه امام علی علیه السلام، انگیزه و نتیجه بعثت پیامبر از منظر علی علیه السلام، نزدیکی خاص آن حضرت با پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و دعای امام علی علیه السلامدرباره پیامبر از اصلی ترین مباحث کتاب حاضر است. نویسنده از طرح این مباحث، نتایج زیر را گرفته است: لزوم شناخت و اعتقاد به پیامبر و نبوت او، بر حق بودن دین اسلام و وحی الهی و عدم درک حقیقت شخصیت پیامبر، نزدیکی بسیار شدید علی علیه السلام و اتحاد وجود این دو بزرگوار، [دریافت] معارف اصلی اسلام [به وسیله]مردم از علی علیه السلامبه جهت قرابت بسیار نزدیک آن حضرت به پیامبر، روشن شدن علت تحمل مصایب فراوان علی علیه السلامدر راه بقای اسلام.

۳. پیامبرنامه (بنیاد شناختی سیمای نبوی از منظر امام علی علیه السلام)

نقیب پور، سیده علیه، قم، انتشارات وثوق، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۳۳۶ صفحه، رقعی.

در این اثر، شخصیت پیامبر اسلام از دیدگاه امام علی علیه السلام مورد پژوهش قرار گرفته است. نویسنده ابتدا از بعثت سخن می گوید و وضعیت فرهنگی، اعتقادی، اجتماعی و اقتصادی دوران جاهلیت و اهداف و آثار بعثت و ویژگی های رسالت پیامبر اسلام را بررسی می کند. سپس تاریخ زندگی

پیامبر، تبار او، میلاد و دوران کودکی او، بعثت، دعوت های مخفی و علنی وی، جنگ ها و صلح ها، وصایا، رحلت، غسل و تدفین آن حضرت را از دیدگاه امام علی علیه السلامتبیین می کند. سپس به بررسی سیره اخلاقی و علمی و اعمال فردی و جمعی پیامبر و شمایل او در کلام امام علی علیه السلام می پردازد. سرانجام شخصیت معنوی پیامبر را مورد توجه قرار می دهد و مطالبی چون علم، عصمت، امامت، معجزات، معراج و شفاعت پیامبر و خدمات و تلاش های او را برای تربیت و رشد بشر مطرح می کند.

۴. حضرت محمد صلی الله علیه و آله در دیدگاه علمای غرب

یاسین، خلیل، ترجمه: کاظم کاظم پور، سوسنگرد، انتشارات سرزمین خوز، چاپ اول، ۱۳۷۸، ۲۴۰ صفحه، وزیری.

کتاب حاضر، ترجمه کتاب _محمد _صلی الله علیه و آله عند علماء الغرب است که نظرها و اعتراف های اندیشمندان غربی را درباره جایگاه و مقام والای پیامبر عظیم الشأن اسلام و آیین جهانی او بیان داشته است. محتوای کتاب بر خلاف عنوان آن، تنها به نظر دانشمندان غربی اختصاص ندارد، بلکه دیدگاه های برخی دانشمندان عرب و مسلمان نیز در آن آمده است. بخش آغازین کتاب، درباره زندگانی، نسب و خاندان و اخلاق و فضایل پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله است و به شرح بعثت رسول اسلام و فعالیت های پیامبر در مکه به ویژه در مدینه و جاودانگی و جهانی بودن دین اسلام و تلاش پیامبر جهت ترویج آن و تأثیر اسلام در عرصه جهانی پرداخته است. بحثی نیز درباره امّی بودن پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله مطرح شده است.

ص:۱۴۶

۵. سیمای پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در نهج البلاغه

زهادت، عبدالکریم، قم، مؤسسه بوستان کتاب قم، چاپ اول، ۱۳۸۳، ۳۰۴ صفحه، رقعی.

این اثر با انگیزه ترسیم نهایی از زندگی و شخصیت تابناک و والای رسول گرامی اسلام از منظر امیرمؤمنان علی علیه السلام نگاشته شده است. این مهم، با شرح سخنان امام علی علیه السلام در نهج البلاغه با تأکید بر آیات و روایات انجام پذیرفته و در لابه لای مباحث، به مسائل تاریخی و اعتقادی، با اختصار و نثری روان و ساده پرداخته شده است. کتاب از چهار فصل با عنوان های: شخصیت نبی گرامی اسلام، بعثت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله؛ اسوه حسنه، رابطه امام علی علیه السلام با رسول خدا صلی الله علیه و آله تشکیل شده است. نویسنده در فصل نخست، ابتدا به طرح شخصیت نبی گرامی اسلام می پردازد و با آوردن خطبه ۹۴ نهج البلاغه، شخصیت خانوادگی پیامبر را از نگاه امیرمؤمنان علی علیه السلام بررسی می کند. در این قسمت، نسل پاک پیامبران، دودمان پاک پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و ایمان اجداد پیامبر معرفی شده اند. دومین مورد، بحث ولادت پیامبر است که در این قسمت، دوران بارداری حضرت آمنه، ولادت آن مولود باعظمت، حوادث آسمانی هنگام ولادت، عجایب رخ داده در زمین هنگام میلاد و نیز دوران کودکی آن حضرت بررسی شده است. در فصل دوم که «بعثت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله»نام دارد، مباحثی چون: جهان در عصر بعثت، بشارت به ظهور نبی گرامی اسلام، اهداف و فواید بعثت آمده و زوایای تاریک و روشن آن سال ها از زبان امام علی علیه السلام تحلیل و ارزیابی شده است. فصل سوم، «پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله؛ اسوه حسنه» است. در این قسمت، لزوم پیروی از نبی گرامی اسلام از زبان امام علی علیه السلام مطرح شده است. سیره نبی گرامی

اسلام، سنت نبی اکرم صلی الله علیه و آلهو صفات نبی گرامی اسلام نیز از جمله مواردی است که نویسنده به آن پرداخته است. فصل پایانی کتاب، «رابطه امام علی علیه السلام با رسول خدا صلی الله علیه و آله» نام دارد. در این بخش، امام، گذران دوران کودکی خود را با نبی گرامی اسلام و پرورش در دامان پرمهر و عطوفت آن بزرگوار و اهتمام آن حضرت را به تربیت خود بیان می کند. در پایان کتاب، فهرست آیات، فهرست روایات، فهرست اشخاص، اماکن، کتاب ها، گروه ها، فرقه ها و قبایل و فهرست نمایه موضوعی فراهم آمده است.

۶. محمد صلی الله علیه و آله؛ رسول خدا

شیمل، آنه ماری، ترجمه: حسن لاهوتی، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ اول، ۱۳۸۳، ۵۵۱ صفحه، وزیری.

کتاب _محمد _صلی الله علیه و آله؛ رسول خدا، حاصل پژوهش های چهل ساله دانشمندی اروپایی است در ستایش پیامبر اسلام و معرفی بخردانه، عاشقانه و عارفانه او. پرفسور شیمل در این کتاب می کوشد با بهره گیری از آرای فیلسوفان، گزارش های تاریخ نگاران، راویان احادیث، نگاشته های مفسران، خیال ورزی های شاعران و روشن بینی های عارفان، مقام آسمانی پیامبر رحمت را باز نمایاند. شیمل در این کتاب بر آن نیست که بر اساس روش های معمولی پژوهش در سیره و شخصیت پیامبر کند و کاو کند. او اگرچه از این گونه روش ها آگاه است و در همین کتاب نیز به منابع دست اول ارجاع بسیار می دهد، ولی او پیامبر را در دل و جان مسلمانان می جوید و بر اساس همان نقشی که مسلمانان از سیمای نازنین نبوی در ذهن و زبان دارند، پیامبر را ترسیم می کند. مشاهده رخسار پرمهر رسول خدا صلی الله علیه و آله از روزن چشم پژوهشگری اروپایی که عمری را در راه اسلام شناسی به ارادت

گذرانده، مایه روشنی دل است.

مطالب کتاب در دوازده فصل با این عنوان ها آمده است: سیره و سرگذشت، مقتدای نکو، یکتایی مقام محمد صلی الله علیه و آله، قصه ها و معجزه ها، محمد صلی الله علیه و آله؛ شفیع قیامت و صلوات بر او، نام های پیمبر، نور محمد و مکتب عرفان، جشن میلاد پیمبر، سیر شبانه و معراج پیمبر، نعت پیمبر، طریقه محمدیه و تفسیر تازه از زندگی پیمبر، محمد صلی الله علیه و آله؛پیمبر خدا در آثار محمد اقبال.

یادآوری می شود در ابتدای کتاب، مطالبی چون فهرست تصاویر، یادی از شادروان پروفسور آنه ماری شیمل، سخن مترجم، اختصارات و کتاب نامه مترجم، پیش گفتار و مقدمه مؤلف و در پایان کتاب، ضمیمه نام های شریف پیمبر، اختصارات، یادداشت های مربوط به مقدمه مؤلف، نمایه الفبایی و کتاب نامه مؤلف آمده است.

۷. محمد صلی الله علیه و آله در اروپا (داستان هزار سال افسانه سازی و دروغ پردازی در غرب)

صمیمی، مینو، ترجمه: عباس مهرپویا، تهران، انتشارات اطلاعات، چاپ اول، ۱۳۸۲، ۵۱۹ صفحه، وزیری.

تلقی سراسر اشتباهی که غربیان از شخصیت حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله در سال های متمادی بر اثر تبلیغات گوناگون پیدا کرده اند، به راحتی از ذهن انسان غربی قابل زدودن نیست. در مقابل، شناخت درست ما از سیر تاریخی این اهانت ها، در به کارگیری شیوه های کارآمدتر از سوی مبلّغان و سیاست گذاران تبلیغات دینی در سطح بین المللی نقش ویژه ای

خواهد داشت. این اثر، تحلیلی است گسترده و نقادانه از تصویر ساختگی، غیرواقعی و ضد تاریخی که از اسلام و شخصیت و ویژگی های اخلاقی پیامبر اسلام در آثار شماری از نویسندگان، نقاشان، شاعران، شرق شناسان و فلاسفه مسیحی اروپایی ترسیم شده و در طول هزاره گذشته در افکار عمومی جای گرفته است. نویسنده نشان می دهد که چگونه این تصویر منفی و بی اساس، کلیشه وار، از نسلی به نسل دیگر در کشورهای اروپایی انتقال یافته و به ندرت مورد سؤال و تردید قرار گرفته است. دو فصل اول کتاب به شرح حال و زندگی و صفات اخلاقی و آموزش های حضرت محمد صلی الله علیه و آلهمربوط است که براساس توصیف مشروح اولین تاریخ نویسان اسلامی و شواهد موجود در متن قرآن تهیه و تنظیم شده است. نویسنده در فصل سوم، ارزش های معنوی اسلام و اصول یکتاپرستی و نقش حیاتی و معنوی این آموزه ها و در فصل های بعدی برداشت نادرست افرادی مانند ولتر و مارتین لوتر را از آموزه های اسلام و شخصیت پیامبر نقد و بررسی کرده است. در پایان کتاب نیز با بررسی رمان پر سر و صدا و اهانت آمیز _آیات شیطانی_ سلمان رشدی، ارتباط مستقیم آن با سنّت دیرینه افسانه پردازی غرب و جعل تاریخ اسلام ترسیم شده است.

ص:۱۵۰

بخش هشتم: ویژه کودکان و نوجوانان

۱. آنچه خدای کعبه اراده کند (داستان زندگی پدر پیامبر)

رهگذر، رضا، نقاش: محمدحسین صلواتیان، تهران، انتشارات پیام آزادی، کتاب های پرنده، چاپ اول، ۱۳۸۰، ۶۴ صفحه، رقعی.

در این کتاب از مجموعه کتاب های ـ از سرزمین نورـ، داستان زندگی پدر پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله برای نوجوانان گروه سنی «د» به چاپ رسیده است. ماجرای قربانی کردن عبداللّه به دست عبدالمطلب و وفات عبداللّه، دو موضوع اصلی این داستان است که از زبان عبدالمطلب، حارث (فرزند بزرگ عبدالمطلب) و آمنه (همسر عبداللّه و مادر پیامبر) بازگو می شود. عبدالمطلب به دنبال حوادثی که در حفر دوباره چاه زمزم روی می دهد و به دلیل گستاخی ها و بهانه گیری های سران قریش نذر می کند اگر خداوند ده پسر به او بدهد، یکی از آنها را قربانی کند. وقتی عبدالمطلب صاحب ده پسر می شود، تصمیم می گیرد به عهد خود وفا کند. سرانجام بر اساس قرعه، محبوب ترین، جوان ترین و خوش سیماترین پسر او؛ یعنی عبداللّه برای قربانی شدن انتخاب می شود، ولی در آستانه قربانی شدن، بزرگان قوم پا در میانی می کنند و پس از ماجراهایی، به جای عبداللّه، چند صد شتر قربانی می شود. ازدواج عبداللّه با آمنه و ماجرای سفر تجارتی عبداللّه به شام، بیمار شدن در

میانه راه، ماندن در یثرب و سرانجام وفات او در آن شهر از دیگر موضوع های داستان است.

۲. او آمده! (چهارده تصویر داستانی کوتاه از زندگی حضرت محمد صلی الله علیه و آله)

حیدری، سیدجمال، تهران، مؤسسه فرهنگی هنری پویا نقش، چاپ اول، ۱۳۸۵، ۸۰ صفحه، رقعی.

کتاب _او آمده_ که به مناسبت سال پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله تنظیم و منتشر شده، دربردارنده چهارده روایت داستانی از حیات نورانی رسول اکرم صلی الله علیه و آله است که در قالب داستان، با نثری روان و ادبی، فصل هایی از زندگانی حضرت را در قاب چشم مخاطبان ماندگار می کند. این کتاب به بیان برخی فضایل اخلاقی و معجزه های حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله در دوره حیاتشان می پردازد. این کتاب که سال شمار زندگانی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله را نیز در خود جای داده، برداشتی است آزاد و هنرمندانه از چهارده رویداد زندگی حضرت رسول که با واقعه تولد آن حضرت و روایت شب و روز تولد در خانه عبداللّه آغاز می شود. _او آمده_، عنوان چهارمین تصویر ادبی از حیات پیامبر اعظم صلی الله علیه و آلهدر این کتاب است و حکایت عیادت پیامبر از مردی است که روزهای بسیاری بر سر راه ایشان ظاهر می شد و با شکمبه گوسفند از پیامبر پذیرایی می کرد.

۳. ای رسول خدا!... (رمان زندگی پیامبر)

شیرازی، رضا، تهران، انتشارات پیام آزادی، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۳۷۱ صفحه، رقعی.

نویسنده با روش داستانی و استفاده از برخی منابع تاریخی و حدیثی

ص:۱۵۲

شیعه، حوادث مهم دوران تولد تا وفات پیامبر اسلام را آورده است. فصل های کتاب با وجود استقلال محتوایی، از نظر زمانی به همدیگر مربوط هستند. نویسنده ابتدا به خاموشی آتشکده فارس و کوه حرا و ازدواج پیامبر با خدیجه اشاره می کند. سپس هجرت به حبشه، معراج، شعب ابی طالب، هجرت به مدینه، مسجد قبا و پیوند برادری را می آورد و در ادامه به غزوه های پیامبر، ازدواج فاطمه علیهاالسلام و صلح حدیبیه می پردازد.

۴. باران مهربانی (۱۰ جلد)

کریمان، حمزه، ترجمه: محسن عابدی، شهرام شفیعی، نقاش: صلاح بیصار، تهران، مؤسسه نشر پنجره، چاپ اول، ۱۳۸۲، ۵۶ + ۵۶ + ۵۶ + ۶۴ + ۷۲ + ۵۶ + ۶۴ + ۵۶ + ۵۶ + ۴۸ صفحه، رقعی.

عنوان جلدهای ده گانه:

جلد اول: عبدالمطلب پدربزرگ پیامبر، تولد و کودکی.

جلد دوم: مرگ مادر، جنگ فجار، ازدواج پیامبر.

جلد سوم: بازسازی کعبه، آغاز رسالت، نخستین مسلمانان.

جلد چهارم: دعوت آشکار، هجرت به حبشه، محاصره.

جلد پنجم: معراج، هجرت پیامبر، تشکیل حکومت اسلامی.

جلد ششم: موضع گیری قریش و جنگ بدر، اهل صفه.

جلد هفتم: جنگ احد، جنگ بنی نضیر، جنگ احزاب.

جلد هشتم: صلح حدیبیه، جنگ خیبر، دعوت پادشاهان.

جلد نهم: عمره قضا، حادثه شگفت، جنگ حنین.

جلد دهم: جنگ تبوک، برائت، آخرین جمع، رحلت پیامبر.

خلاصه جلد اول: در این کتاب، تولد و دوران کودکی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در قالب داستان برای نوجوانان بازگو شده است. داستان با اشاره به «عبدالمطلب»، پدربزرگ پیامبر گرامی اسلام آغاز می شود و به رویدادهای دوران کودکی آن حضرت می پردازد.

خلاصه جلد دوم: دومین شماره از مجموعه زندگانی پیامبر اسلام با مرگ آمنه، مادر پیامبر آغاز می شود. سپس ماجراهایی از دوران نوجوانی و سرانجام ازدواج و زندگی مشترک آن حضرت با خدیجه می آید.

خلاـصه جلد سوم: مجموعه این داستان ها عبارتند از: بازسازی کعبه، وحی، مسلمانی حضرت علی علیه السلام؛ فرزند ابوطالب، مسلمان شدن ابوبکر، مسلمان شدن سعد پسر ابو وقاص، مسلمانی بلال، نخستین خون در راه اسلام، خانه ارقم پسر ابو ارقم، نخستین مهمانی و دومین مهمانی.

خلاصه جلد چهارم: در این جلد از مجموعه «باران مهربانی»، بخشی دیگر از زندگی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آلهدر قالب هشت داستان، با این عنوان ها بازگو شده است: دعوت آشکار، موضع ابوطالب، پایداری بلال، عمار پسر یاسر، نجاشی؛ پادشاه حبشه، مسلمانی عمر، محاصره و سال اندوه.

خلاصه جلد پنجم: در پنجمین جلد مجموعه زندگی پیامبر اسلام، واقعه معراج، هجرت پیامبر و سرانجام، تشکیل حکومت اسلامی به دست آن بزرگوار در قالب داستان بازگو شده است.

خلاصه جلد ششم: ششمین شماره از مجموعه زندگی پیامبر اسلام به شرح گوشه هایی از زندگانی آن بزرگوار اختصاص دارد که مهم ترین آنها

ص:۱۵۴

عبارتند از: موضع گیری قریش و یهود در برابر آن حضرت، جنگ بدر و اهل صفه.

خلاصه جلد هفتم: عنوان داستان های این جلد عبارت است از: جنگ احد، سه اشتباه، داستان افک، جنگ احزاب (خندق) و جنگ با بنی قریظه.

خلاصه جلد هشتم: مخاطبان نوجوان در هشتمین کتاب از مجموعه زندگی پیامبر اسلام با گوشه های دیگری از زندگی ایشان آشنا می شوند. صلح حدیبیه، جنگ خیبر و دعوت پیامبر از قیصر روم، کسری؛ پادشاه ایران و مقوقس از مهم ترین رویدادهای این کتاب است.

خلاصه جلد نهم: مخاطبان در این جلد، این عنوان ها را مطالعه می کنند: عمره قضا در سال هفتم هجری، سریه موته، پیروزی بزرگ، بیستم رمضان سال هشتم هجری، جنگ حنین، ششم شوال سال هشتم هجرت.

خلاصه جلد دهم: در شماره حاضر از مجموعه ـباران مهربانیـ، داستان هایی کوتاه از زندگی پیامبر با این عنوان ها به چشم می خورد: جنگ تبوک، ماه رجب سال نهم هجری، موضع گیری مسلمانان و پیروزی فراگیر.

۵. با من سخن بگو مادر! (داستان زندگی مادر پیامبر) (جلد ۶)

رهگذر، رضا، نقاش: محمدحسین صلواتیان، تهران، انتشارات پیام آزادی، چاپ اول، ۱۳۸۰، ۵۲ صفحه، رقعی.

در این کتاب از مجموعه «از سرزمین نور»، چهار داستان کوتاه درباره زندگی آمنه، مادر پیامبر اسلام به شیوه ای نو برای مخاطبان گروه سنی «د» نگارش یافته است. شیوه بیان (زاویه دید) داستان ها، ترکیبی است از اینکه اشخاص مختلف که بیشتر قهرمانان داستان هستند، به همراه نویسنده، داستان

را بیان می کنند و به پیش می برند. نخستین داستان با نام «شهر یادها و یادگارها»، روایت سفری است که آمنه همراه محمد و خدمتکارش، ـبرکه ـبه یثرب می رونـد. این سـفر به درخواست محمـد صـلی الله علیه و آله خردسال برای زیارت قبر پدرش صورت می گیرد. محمـد صـلی الله علیه و آلهـدر یثرب، دایی ها و اقوام مادرش را می بیند و همراه مادر به قبرستان محل دفن عبداللّه می رود. در آنجا آمنه گذشته خود را به یاد می آورد؛ از زمانی که به همسری عبداللّه انتخاب می شود تا هنگامی که خبر درگذشت شوهرش را در بازگشت از سفر شام به او می دهند. داستان با درد دل های آمنه بر سر مزار عبداللّه به پایان می رسد. بدین ترتیب جنبه هایی از زندگی مادر پیامبر روشن می شود. داستان های دیگر کتاب عبارتند از: روزهای دراز شادمانی و غم و بازگشت او به ابواء.

۶. بخوان... بخوان...

آیت اللهی، سیدمهدی، ویراستار: شهرام شفیعی، نقاش: محمدحسین صلواتیان، تهران، منادی تربیت، چاپ اول، ۱۳۸۳، ۲۴ صفحه، خشتی.

در این کتاب مصور و رنگی، ماجرای مبعوث شدن حضرت محمد صلی الله علیه و آله به پیامبری بازگو شده است. آن حضرت پیش از آنکه به پیامبری مبعوث شود، شب ها و روزهای بسیاری را در غار حرا به عبادت می گذراند. در یکی از این روزها، فرشته ای بر او نازل شد و از او خواست تا آیاتی را بخواند. چون وی خواندن نمی دانست، مبهوت بر جای ماند. زمانی نگذشت که پیامبر احساس کرد می تواند بخواند و او همراه آن فرشته، آیاتی از قرآن را درباره آفرینش انسان تلاوت کرد. بدین ترتیب، محمد صلی الله علیه و آله به پیامبری برگزیده شد. گروه سنی «ب» و «ج»، مخاطبان

این داستان هستند.

۷. پیامبر مهربانی؛ حضرت محمد صلی الله علیه و آله

صالح، حسین، ویراستار: غلام رضا آبروی، نقاش: سعید گایینی و فاطمه نصیری فرد، قم، انتشارات حضور، چاپ اول، ۱۳۸۴، ۱۸۴ صفحه، وزیری.

در این کتاب مصور و رنگی از مجموعه «آشنایی با معصومین علیهم السلام» (ویژه کودکان)، داستان زندگی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله بازگو شده است. آن حضرت در عام الفیل در شهر مکه به دنیا آمد و پدربزرگش، او را محمد نامید. آن گاه برای پرورش نیکو، او را به دایه ای سپردند تا در دامان طبیعت ببالد. وی در شش سالگی، مادر و در هشت سالگی، پدربزرگش را از دست داد. سپس عمویش، سرپرستی او را به عهده گرفت تا جوانی وارسته گردید. ماجراهایی برای وی روی داد تا زمانی که در غار حرا به پیامبری مبعوث شد. از ابتدای بعثت تا آن زمان که به مدینه هجرت کرد، خود و خانواده اش متحمل سختی های فراوان گردیدند که محاصره اقتصادی یکی از آنها بود. سرانجام پس از جنگ های متعدد با دشمنان اسلام، شهر مکه را فتح کرد. آن حضرت در شصت و سه سالگی و پس از حجه الوداع رحلت فرمود. برخی از مهم ترین عنوان های کتاب عبارتند از: تولد، نام گذاری، سفر به یثرب، پدربزرگ خوبم خداحافظ!، خدیجه، اولین فرزند، بخوان، اولین ایمان آورندگان، اعلام آمادگی، نماینده خشمگین مشرکان، پیمان نامه، موریانه، سال اندوه، جانم فدایت ای رسول، اولین مسجد، شهر پیامبر، اولین سال هجرت، محبت به کودکان، دشمنان اسلام، جنگ ها و

ص:۱۵۷

رویدادهای مهم پس از هجرت، جنگ خندق، صلح حدیبیه، فتح مکه، جنگ تبوک، غدیر و پرواز تا ملکوت.

۸. پیامبر و بچه ها

بنشاسته، محسن، قم، بنشاسته، چاپ اول، ۱۳۸۳، ۴۲ صفحه، جیبی.

در این کتاب، روایاتی از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله درباره برخورد با کودکان آمده و نمونه هایی از رفتار آن حضرت با کودکان بازگو شده است. مطالب کتاب در عنوان هایی از این دست سامان یافته است: بچه ها را گرامی بدارید؛ رعایت عدالت و مساوات بین بچه ها؛ هر گاه به بچه ها وعده ای دادید، به آن وفا کنید؛ انس و الفت با بچه ها؛ کوشش برای تعلیم و تربیت بچه ها.

۹. حضرت محمد صلی الله علیه و آله از تولد تا هجرت

هنرمندنیا، اسماعیل، نقاش: مرجان نیک خواه، قزوین، انتشارات سایه گستر، چاپ اول، ۱۳۸۳، ۱۶ صفحه، خشتی.

در این کتاب مصور و رنگی، داستان زندگی حضرت محمد صلی الله علیه و آله از تولد تا هجرت برای گروه سنی «ب» بازگو شده است. قبل از ظهور اسلام، تولد پیامبر، دوران کودکی و نوجوانی، حسن شهرت پیامبر در جوانی، ازدواج با خدیجه، حوادث مهم دوران زندگی، بعثت، پیامبری، تبلیغ دین اسلام، هجرت مسلمانان به حبشه، در شعب ابی طالب، پیمان عقبه و هجرت مسلمانان به یثرب، مطالب اصلی این داستان را تشکیل می دهند.

ص:۱۵۸

۱۰. حضرت محمد صلی الله علیه و آله از هجرت تا وفات

هنرمندنیا، اسماعیل، نقاش: مرجان نیک خواه، قزوین، انتشارات سایه گستر، چاپ اول، ۱۳۸۳، ۱۶ صفحه، خشتی.

این کتاب، قسمت دوم زندگی نامه کوتاه پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله است که برای کودکان گروه سنی «ب» همراه با طرح های رنگی، بازنویسی شده است. در این کتاب، از هجرت پیامبر از مکه به یثرب، ساختن مسجد، جنگ بدر، جنگ احد، شهادت حمزه عموی پیامبر، جنگ خندق، صلح حدیبیه، جنگ خیبر، فتح مکه و واقعه غدیرخم و وفات پیامبر سخن رفته است.

۱۱. حضرت محمد صلی الله علیه و آله (برای دبستانی ها)

فتاحی، حسین، ویراستار: مهدی حجوانی، نقاش: محمدرضا دادگر، تهران، مؤسسه انتشاراتی قدیانی، کتاب های بنفشه، چاپ اول، ۱۳۸۲، ۴۸ صفحه، خشتی.

«۱۴ قصه، ۱۴ معصوم» عنوان مجموعه کتاب هایی است درباره چهارده معصوم که خلاصه ای از زندگی آنها در قالب چند قصه کوتاه برای دبستانی ها روایت می شود. نخستین کتاب این مجموعه دربردارنده ۱۰ داستان از زندگی حضرت محمد صلی الله علیه و آله است. در این داستان ها از زمان و چگونگی تولد، خانواده، دایگی حلیمه، فوت پدر، سرپرستی عبدالمطلب، شهرت امین، آشنایی و ازدواج با خدیجه، بعثت، دعوت مردم، هجرت به مدینه، حوادث مهم و جنگ و فتوحات، واقعه غدیر، انتخاب جانشین پیامبر و وفات پیامبر

سخن به میان آمده است.

۱۲. داستان پیامبر اسلام

مکارم شیرازی، ناصر (و دیگران)، تدوین: حسین حسینی، تهران، انتشارات دارالکتب الاسلامیه، چاپ اول، ۱۳۸۱، ۲۰۶ صفحه، رقعی.

این مجموعه، در قالب داستان ها و حکایت های کوتاه با بیان مراحل دعوت پیامبراکرم صلی الله علیه و آله به دین اسلام درباره رخدادهای تاریخی و جنگ های آن حضرت، توضیح می دهد. این کتاب دارای موضوع هایی به این شرح است: دعوت از بستگان نزدیک، دشمنی ابولهب، هجرت پیامبر، معراج، تغییر قبله، جنگ بدر، جنگ احد، توطئه بنی نضیر، صلح حدیبیه، جنگ تبوک، غدیر و فدک.

۱۳. داستان زمزم... (داستان زندگی نیای پیامبر) (جلد ۱)

رهگذر، رضا، نقاش: محمدحسین صلواتیان، تهران، انتشارات پیام آزادی، کتاب های پرنده، چاپ اول، ۱۳۸۰، ۴۸۰ صفحه، رقعی.

«از سرزمین نور» عنوان مجموعه ای متشکل از چند داستان کوتاه درباره زندگی پیامبر به ویژه اوضاع و احوال عربستان و محیط زندگی ایشان و پیش از بعثت است. البته هر یک از کتاب های این مجموعه، موضوع و داستانی مستقل دارد. شیوه بیان این مجموعه «ترکیبی» است. در توضیح این شیوه داستان نویسی در ابتدای هر کتاب آمده است: «در این نوع بیان داستانی، اشخاص مختلف که بیشتر از قهرمانان داستان هستند، به همراه نویسنده، داستان را بیان می کنند و به پیش می برند». در نخستین کتاب از مجموعه یاد

ص:۱۶۰

شـده بـا عنوان «داسـتان زمزم»، گوشه ای از زنـدگی عبـدالمطلب، جـد پیـامبر و ماجرای حفر دوباره چاه زمزم بازگو می شود. داسـتان گـاه از زبان عبـدالمطلب و فرزنـدش «حارث» روایت می گردد و اینکه چگونه به حفر دوباره چاه دست زدنـد و با چه موانعی برخورد کردند.» منابع داستان در پایان کتاب آمده است.

۱۴. داستان زندگی پیامبر

جوده السحار، عبدالحمید، ترجمه: بی آزار شیرازی، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ نوزدهم، ۱۳۷۵، وزیری.

مجموعه بیست جلـدی _داسـتان زنـدگی پیامبر_، روایتی شـیرین و داسـتانی از زندگی پیامبر اسـلام از تولد تا وفات است که برای کودکان و نوجوانان، تدوین شده و بی آزار شیرازی، آن را ترجمه کرده است. مخاطبان کتاب، این موضوع ها را در آن مطالعه می کنند:

جلد ۱. میلاد پیامبر؛ جلـد ۲. دوران کودکی؛ جلـد ۳. دوران جوانی؛ جلـد ۴. آغاز وحی؛ جلـد ۵. نخستین کسـانی که ایمان آوردند؛ جلد ۶. دوران شکنجه و رنج؛ جلد ۷. هجرت به حبشه؛ جلد ۸ . محاصره اقتصادی؛ جلد ۹. هجرت به مدینه؛ جلد ۱۰. جنگ بدر؛ جلد ۱۱. جنگ احد؛ جلد ۱۲. جنگ خندق؛ جلد ۱۳. صلح حدیبیه؛ جلد ۱۴. صدور انقلاب؛ جلد ۱۵. فتح مکه؛ جلد ۱۶. جنگ حنین؛ جلد ۱۷. جنگ تبوک؛ جلد ۱۸. حجه الوداع؛ جلد ۱۹. اخلاق پیامبر؛ جلد ۲۰. وفات پیامبر.

۱۵. زندگی پیامبر (حضرت محمد صلی الله علیه و آله؛ پیامبر خدا) (جلد۱ _ ۳)

همراه، سهراب، نقاش: اکبر افشار و حمید میرباقری، تهران، نشر هم کلاسی، ۱۲ + ۱۲ + ۱۲ صفحه، خشتی.

عنوان جلد اول: از تولد تا بعثت.

عنوان جلد دوم: از بعثت تا هجرت.

عنوان جلد سوم: از هجرت تا وفات.

جلـد اول از این مجموعه، شـرح زنـدگانی پیامبر اعظم صـلی الله علیه و آله از تولد تا بعثت است که همراه با تصویر بازگو می شود. مخاطبان کتاب، گروه سـنی «ب» و «ج» هسـتند. نگارنـده در جلـد دوم از مجموعه مصور و رنگی حاضـر، زنـدگی پیامبر اکرم صـلی الله علیه و آله را از بعثت تـا هجرت در قـالب تصویرهـای رنگی بـازگو می کنـد و در جلـد سوم، زنـدگی پیامبر از هجرت تا وفات بیان می شود.

۱۶. سرگذشت های پیامبر و کودکان و کودکی پیامبر

جویباری، محمود، قم، انتشارات ام ابیها علیهاالسلام، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۸۰ صفحه، رقعی.

در این نوشـتار، با مروری بر زنـدگی پیامبر اکرم صـلی الله علیه و آله، مطالبی درباره سـیره عملی وی بیان می شود. در قسـمت نخست کتاب، این مطالب آمده است: داسـتان هایی از پیامبر و کودکان، سـفارش های پیامبر اکرم صـلی الله علیه و آلهدرباره کودکـان و سـیره پیامبر درباره کودکان. قسـمت دوم نیز با عنوان کودکی پیامبر اسـلام شامل حکایات و داسـتان هایی از دوره کودکی و خصوصیات اخلاقی وی است.

۱۷. سرگذشت یتیم جاوید (داستان روزگار کودکی و شیرخوارگی حضرت محمد صلی الله علیه و آله)

تونی، محمد شوکت، ترجمه: صلاح الدین سلجوقی، ویراستار: مرتضی حقی، تهران، انتشارات سروش، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۶۱۳ صفحه، وزیری.

در این نوشتار، روزگار کودکی رسول اکرم صلی الله علیه و آله با استناد به منابع تاریخی نگاشته شده است. عنوان های برخی مطالب کتاب بدین قرار است: چوپان زیبا، یک سال در مکه، نخستین بار به سوی مدینه، بازگشت به سوی مکه، در خانه ابوطالب، محمد صلی الله علیه و آله در سفر آغازین خود، بازگشت به سوی شام و شورش مکه.

۱۸. شب رویش غنچه نور (داستان بعثت پیامبر) (جلد ۱۲)

رهگذر، رضا، نقاش: محمدحسین صلواتیان، تهران، انتشارات پیام آزادی، چاپ اول، ۱۳۸۰، ۴۰ صفحه، رقعی.

دوازدهمین شماره از کتاب های «از سرزمین نور» دربردارنده داستان بعثت پیامبر و ماجراهای مربوط به آن است که نویسنده با سبکی نو به نگارش آن همت گمارده است. این داستان که با تصویرهای سیاه و سفید همراه است، در پنج بخش سامان یافته است که عبارتند از: مرگ زید، در آستانه بعثت، باز، حراء، دیدار و شب رویش غنچه نور.

۱۹. کودکی آخرین پیامبر

خلیلی، سپیده، ویراستار: قاسم کریمی، نقاش: سعید رزاقی، تهران، مؤسسه فرهنگی منادی تربیت، چاپ اول، ۱۳۸۲، ۳۲ صفحه، رحلی.

در این کتاب که با تصویرهای کارتونی همراه است، داستان دوران کودکی پیامبراعظم صلی الله علیه و آله برای گروه سنی «ب» و «ج» بازگو شده است. از جمله در این داستان به چگونگی دادن لقب امین به پیامبر و بشارت دادن «بحیرا» (راهب مسیحی) به پیامبری محمد صلی الله علیه و آله اشاره شده است.

۲۰. و آن ستاره که دنباله دار می آید... (داستان تولد پیامبر) (جلد ۳)

رهگذر، رضا، نقاش: محمدحسین صلواتیان، تهران، انتشارات پیام آزادی، کتاب های پرنده، چاپ اول، ۱۳۸۰، ۳۲ صفحه، رقعی.

سومین کتاب از مجموعه کتاب های «از سرزمین نور» به داستان تولد پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله اختصاص دارد. اوضاع و احوال عربستان در آستانه تولد پیامبر، رؤیای صادقه آمنه از تولد فرزندی که نامش را «محمد» بگذارد، خبر راهبان مسیحی در مورد ظهور پیامبری از مکه، حوادث پس از تولد پیامبر از جمله: فرو ریختن بخشی از تاق کسری و خاموش شدن آتش آتشکده زرتشتیان در پارس، شادمانی عبدالمطلب از تولد نوه اش و چگونگی نام گذاری و مراسم ولیمه کودک از موضوع های این داستان به شمار می آید. داستان از زبان شخصیت های مختلف و بر اساس روایات مستند تاریخی و دینی باز گو شده و در پایان نیز فهرست منابع آمده است.

۲۱. هجرت به حبشه

محمدی، اسحاق، تهران، اسحاق محمدی، چاپ اول، ۱۳۸۲، ۳۸ صفحه، وزیری.

در دومین جلد از مجموعه «زندگانی پیامبر برای کودکان و نوجوانان»، بخش دیگری از زندگی ایشان و تاریخ صدر اسلام، در قالب هشت درس باز گو می شود. درس ها این گونه تدوین شده است: آشکار شدن دعوت پیامبر، عکس العمل اشراف قریش در برابر دعوت پیامبر، رنج و شکنجه تازه مسلمانان از سوی قریش، هجرت به سرزمین حبشه، اسلام آوردن عمربن خطاب، وفات خدیجه و ابوطالب، هجرت پیامبر به طائف، اولین پیمان عقبه، نخستین سفیر و فرستاده

پیامبر، و دومین پیمان عقبه. گفتنی است هر درس با چند خودآزمایی به پایان می رسد.

۲۲. هجرت به مدینه

آیت اللهی، سیدمهدی، ویراستار: شهرام شفیعی، مؤسسه فرهنگی منادی تربیت، چاپ اول، ۱۳۸۳، ۲۴ صفحه، خشتی.

در این کتاب مصور و رنگی، بخشی از زندگی حضرت محمد صلی الله علیه و آلهبرای گروه سنی «ب» و «ج» بازگو شده است. پس از آنکه نبی اکرم صلی الله علیه و آله دعوت خود را آشکار کرد، کفار مکه لحظه ای دست از آزار او و یارانش برنمی داشتند تا آنجا که نقشه قتل او را کشیدند. وقتی پیامبر از توطئه آنان آگاه شد، همان شب رهسپار مدینه گشت. از مدتی قبل، تنی چند از مردم یثرب از دو قبیله اوس و خزرج با آن حضرت بیعت کرده و از ایشان خواسته بودند که به یثرب هجرت کند. بدین ترتیب، نبی مکرم اسلام، مخفیانه، هجرت خویش را آغاز کرد و با امداد الهی از توطئه دشمنانش در امان ماند و به سلامت وارد مدینه شد.

۲۳. هجرت پیامبر

محمدی، اسحاق، تهران، اسحاق محمدی، چاپ اول، ۱۳۸۲، ۴۲ صفحه، وزیری.

در سومین جلد از مجموعه «زندگانی پیامبر برای کودکان و نوجوانان»، هشت درس با این عنوان ها به چاپ رسیده است: هجرت پیامبر به مدینه، توطئه قریش برای قتل پیامبر، ورود به مدینه، پایه گذاری مسجد قبا، پایه گذاری مسجد النبی، انعقاد پیمان برادری، مهاجرین و انصار، تغییر قبله، فریضه روزه، فریضه زکات، جنگ بدر، سرنوشت بنی قینقاع، جنگ احد و پیمان شکنی یهود بنی نضیر. هر درس با چند خودآزمایی به پایان می رسد.

۲۴. یتیم نظر کرده... (داستان خردسالی پیامبر) (جلد ۴)

ص:۱۶۵

سرشار، محمدرضا، نقاش: محمدحسین صلواتیان، تهران، انتشارات پیام آزادی، کتاب های پرنده، چاپ اول، ۱۳۸۰، ۴۰ صفحه، وزیری.

در چهارمین کتاب از مجموعه کتاب های «از سرزمین نور»، داستان دوران نوزادی و کودکی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آلهاز زبان حلیمه، حارث و عبدالمطلب بازگو می شود. محمد صلی الله علیه و آله، پس از تولد برای نگه داری به حلیمه سپرده می شود. این در حالی است که قبیله حلیمه بر اثر خشک سالی به شدت در تنگنا هستند. از یک سو، گوسفندانشان تلف می شوند و از سوی دیگر، زمین های کشاورزی شان، خشک و بی حاصل است. با ورود محمد به جمع آنها، خیر و برکت و نعمت به قبیله آنها بازمی گردد. حضرت تا پنج سالگی در میان این قبیله می ماند. سپس برخلاف میل باطنی حلیمه، به پدربزرگش، عبدالمطلب و مادرش، آمنه بازگردانده می شود.

ص:۱۶۶

بخش نهم: موضوع های پراکنده

۱. بعثت نامه (مقالاتی درباره بعثت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله)

رصافی، محمد، قم، انتشارات صبح صادق، چاپ اول، ۱۳۸۳، ۳۳۲ صفحه، وزیری.

این کتاب، مجموعه ای از مقاله های مربوط به بعثت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آلهاست که در سه بخش مقاله های ترویجی، ادبی و پژوهشی دسته بندی شده است. ترتیب مقاله ها نیز بر اساس تاریخ نشر آن در مجله ها یا مجموعه هاست که در برخی موارد، به تناسب موضوع ها، جابه جایی صورت گرفته است. عنوان مقاله ها و نام های نویسندگان عبارتند از: آغاز یک جنبش خدایی؛ پایان همه جنبش ها (ترجمه: حاج مهدی سراج انصاری)؛ بعثت

محمـدی صـلی الله علیه و آله، جهانیـان را به حیرت آورده (نصـرت اللّه نوریـانی)، آغاز آخرین نهضت دینی از دامنه کوه حرا (نصـرت اللّه نوریانی)، بیست و هفتم رجب (سـیدغلام رضا سعیدی)، بعثت پیغمبر اسلام، خورشید سعادتی بود که از کوه حرا به روی بشر طلوع نمود، مبعث؛ نخستین روز انقلاب فکری و اخلاقی (سید محمود طالقانی)، مبحث بعثت رسول اکرم صلی الله علیه و آله(جلال الـدین همایی)، جهان آماده تحول است (محمـدجواد باهنر)، گوشه ای از اخلاق محمـد صـلی الله علیه و آله (حاج سـید ابوالفضل مجتهد زنجانی)، بعثت تحولی عمیق در گستره زمین، نخستین شـعاع وحی (جعفر سبحانی تبریزی) بعثت؛ طلـوع وحی بر فراز حرا (مهـدی پیشـوایی)، مبعث رسـول اکرم صـلی الله علیه و آله (ترجمه: میرزا آقـای رضـوی)، سه نهضـت اسـلامی: بعثت رسول اکرم صلی الله علیه و آله؛ انقلاب اسلامی؛ قیام مهدی(عج) (محمد واعظ زاده خراسانی)، نسبت عاشورا با بعثت (مقصود فراست خواه)، بعثت و اهـداف آن (حسـین علوی مهر)، سـفیر آفتاب (اصـغر عرفان)، هنگامه بعثت (فخرالدین حجـازی)، طلـوع محمـد صـلی الله علیه و آله(مهـدی سـهیلی)، محمـد می آیـد از غـار حرا... از سـوی خـدا... می آیـد (جـواد محدثی)، حرا؛ غرفه ای از بهشت (رضا بابایی)، فی مبعث سـید المرسـلین صـلی الله علیه و آله(محمدحسین اصفهانی مشهور به کمپانی)، آفتاب نبوت (محمدحسـین شـهریار)، به مناسبت عید مبعث (ابوالقاسم حالت)، بعثت رسول اکرم صلی الله علیه و آله (کاظم مدیر شانه چی)، داسـتان بعثت رسول خدا صلی الله علیه و آله و کیفیت آن از نظر روایات اهل سنّت (سیدهاشم رسولی محلا-تی)، بعثت پیـامبر در تاریـخ طـبری (سـیدابراهیم سـید علوی)، آغـاز وحی و بعثت پیـامبر در تاریـخ و تفسـیر طبری (علی دوانی)، دین پیامبر قبل از بعثت (محمدصفر

جبرئیلی)، بعثت (سیدمهدی حائری)، بعثت (سید جعفر شهیدی)، جامعه شناسی تاریخی دوران بعثت (مجید کافی).

۲. در مکتب محمد رسول اللّه صلی الله علیه و آله

قائمی، علی، تهران، علی قائمی، چاپ اول، ۱۳۸۴، ۵۵۰ صفحه، وزیری.

در بخش اول کتاب درباره خاندان و تبار پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله سخن رفته است. در بخش دوم، به دوران پیش از نبوت پیامبر و خانواده وی اشاره می شود. در بخش سوم، اطلاعاتی درباره شرایط زمان نبوت ذکر شده است. موضوع های بعدی عبارتند از: ضرورت نبوت، دلایل نبوت، رسالت و دعوت، اجرای رسالت، شأن و مقام پیامبر، مقام خاتمیت پیامبر، موانع در برابر پیامبر، پیامبر در مدینه، حیات شخصی پیامبر، مکارم اخلاق پیامبر، مشی فرهنگی، مشی اجتماعی پیامبر، عوامل رشد اسلام، موانع رشد اسلام، وفات پیامبر و آثار آن حضرت.

۳. شعاع وحی بر فراز کوه حرا

دوانی، علی، قم، دفتر انتشارات اسلامی، وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، چاپ پنجم، ۱۳۷۹، ۷۹ صفحه، رقعی.

این کتاب به تحقیق درباره کوه حرا، محل بعثت پیامبر اسلام و نیز نزول اولین سوره قرآن بر آن حضرت می پردازد. همچنین اشتباه هایی را که در این مورد در کتاب های تفسیری و حدیثی شیعه و سنی راه یافته است، بررسی می کند. عنوان های این کتاب عبارتند از: سابقه کوه حرا، بعثت پیامبر، روایات مبعث، گفتار پیشوای دهم و نقش قلم و دانش.

۴. محمد صلی الله علیه و آله؛ خاتم پیامبران (جلد ۱ _ ۲)

گروهی، تهران، انتشارات حسینیه ارشاد، چاپ دهم، ۱۳۶۳، ۶۱۶ صفحه، وزیری، جلد ۲، ۱۳۸۹ه . ق، ۶۶۰ صفحه.

_مؤسسه حسینیه ارشاد _در آغاز پانزدهمین قرن بعثت حضرت رسول اکرم برای اهدای کتابی جامع درباره آن حضرت به جامعه مسلمانان و به ویژه ایرانیان، از جمعی از علما و فضلا درخواست کرد هر کدام بخشی از نگارش کتاب را بر عهده گیرند. بسیاری با مهربانی دعوت مؤسسه را اجابت کردند و با فرستادن مقاله های آنان، دو جلد کتاب «محمد صلی الله علیه و آله؛ خاتم پیامبران» تهیه و تدوین گردید. این مجموعه به بررسی خاتمیت پیامبر اسلام، بعثت پیامبر، زندگی نامه پیامبر و فضایل و مناقب ایشان می پردازد. عنوان مقاله ها و نام نویسندگان این مجموعه به این شرح است: دین در جهان معاصر(سیدحسین نصر)، جهان درعصر بعثت (محمدجواد باهنر)، از ولادت تا بعثت (سید جعفر شهیدی)، از بعثت تا هجرت (سید جعفر شهیدی)، از هجرت تا وفات (علی شریعتی)، گوشه ای از اخلاق محمد صلی الله علیه و آله (سید ابوالفضل موسوی مجتهد زنجانی)، محمد صلی الله علیه و آله در آیینه اسلام (سید محمدحسین طباطبایی)، سیمای محمد صلی الله علیه و آله (علی شریعتی)، بشارات انبیا(عطاءاللّه شهاب پور)، ختم نبوت (مرتضی مطهری)، اسلام و عقل (محمدتقی جعفری تبریزی)، جامعیت اسلام (حسین نوری)، کارنامه اسلام (عبدالحسین زرین کوب)، اسلام از دریچه چشم مسیحیان (مجتبی مینوی)، مستشرقین و اسلام (سید غلام رضا سعیدی)، تحلیلی از عوامل گسترش اسلام (مرتضی شبستری)، اسلام و مسلمانان در جهان امروز (سیدهادی خسروشاهی)، وحی و نبوت (محمدتقی شریعتی مزنیانی) و پیامبر امی (مرتضی مطهری).

ص:۱۷۰

۵. نبوت از دیدگاه امام خمینی رحمه الله

رحیم پور، فروغ السادات (تدوین)، معاونت پژوهشی مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمه الله (تهیه و تنظیم)، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمه الله، چاپ اول، ۱۳۸۰، ۷۰۵ صفحه، وزیری.

به باور نویسنده، امام خمینی رحمه الله از عارفان به اسما و صفات حق بود و همه جهان و موجودات را اساس حق می بیند و می شناسد. نگاه او به نبوت با چنان معرفت و جامعیتی درآمیخته بود که در آثار خویش، از نبوت در همه فطرت و عوالم از عالم اسما و صفات تا عالم ناسوت سخن می راند. گردآورنده این مجموعه با توجه به چنین معرفتی، مباحث نبوت را از لابه لای آثار عرفانی، کلامی و فلسفی ایشان یافته و در سیزده فصل سامان بخشیده که شامل این مباحث است: فصل اول: ضرورت ارسال رسل؛ فصل دوم: حقیقت نبوت و نبی در مراحل سیر انبیا تا نیل به مقام ختمی؛ فصل سوم: خصوصیات انبیای الهی؛ فصل چهارم: معجزه؛ فصل پنجم: عصمت؛ فصل ششم: مقاصد رسالت انبیا؛ فصل هفتم: نکاتی پیرامون مقام و شخصیت انبیا؛ فصل هشتم: مقام و شخصیت رسول اکرم صلی الله علیه و آله؛ فصل نهم: بعثت؛ فصل دهم: معراج؛ فصل یازدهم: پیرامون وحی و قرآن؛ فصل دوازدهم: جامعیت و خاتمیت اسلام و فصل سیزدهم: مباحثی پیرامون دین.

۶. آمنه، مادر پیامبر

بنت الشاطی، عایشه، ترجمه: سیدمحمدتقی سجادی، تهران، انتشارات نبوی، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۲۰۳ صفحه، رقعی.

ص:۱۷۱

این کتاب با بررسی شخصیت زن و مقام مادر، تاریخچه ای از زنـدگانی مادران پیامبران و از جمله آمنه، مادر پیامبر اسلام را آورده است. نویسنده، نقش مادرانی را که افزون بر انجام وظیفه مادری، نقش پدر را نیز در سرپرستی فرزندانشان ایفا کرده اند، برجسته کرده است. وی مادر اسماعیل، موسی، عیسی و محمد صلی الله علیه و آله را نمونه ای از این مادران می داند. به اعتقاد او، نقش وراثت و خانواده در تکوین شخصیت انسان بسیار تعیین کننده است. نویسنده نقش زن را در جامعه جاهلی ارزیابی کرده و نام قبایلی را که نامشان برگرفته از نام زنان است، آورده است. در ادامه نیز به چگونگی ازدواج آمنه و عبداللّه و مرگ عبداللّه می پردازد و سرانجام به یتیمی پیامبر و مرگ آمنه اشاره می کند. ترجمه فارسی کتاب، روان و ادبی بوده و با شرح و توضیح در پاورقی همراه است.

۷. شیوه همسرداری پیامبر به گزارش قرآن و سنّت

عابدینی، احمد، ویراسته: رضا بابایی، تهران، انتشارات هستی نما، چاپ اول، ۱۳۸۰، ۱۵۹ صفحه، رقعی.

نویسنده در این کتاب، با استناد به آیات و روایات شیعه و اهل سنّت، به بررسی چگونگی رفتار پیامبر اسلام با همسران خود می پردازد. نویسنده با توجه به همسران متعدد آن حضرت و روحیه متفاوت و احیانا ناسازگار آنان کوشیده است نوع برخورد پیامبر را به عنوان الگوی تربیتی برای دیگران بیان کند. وی با آوردن نمونه هایی از ناسازگاری های بعضی از همسران پیامبران، به فلسفه تعدّد همسران پیامبر پرداخته و با بیان شیوه برخورد پیامبر با

همسران خویش، به مسایلی چون: عدالت، مدارا، سازگاری و گذشت در محیط خانواده اشاره کرده است.

۸. پیامبر و یهود حجاز

صادقی، مصطفی، تهیه و تنظیم: مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی پژوهشکده تاریخ و سیره، قم، مؤسسه بوستان کتاب قم، چاپ اول، ۱۳۸۲، ۲۱۷ صفحه، وزیری.

این اثر به بررسی رفتار و سیره پیامبر اسلام با گروه های یهودی معاصر خود می پردازد. بر اساس این پژوهش، پیامبر همیشه خواستار زندگی مسالمت آمیز با یهودیان بود، ولی یهودیان پیمان های خود را نقض می کردند. کتاب در پنج فصل سامان یافته است. در فصل اول، کلیاتی درباره واژه یهود و نسبت یهودیان، ویژگی ها، شخصیت ها و محل سکونت یهود آمده است. در فصل دوم، پیمان های پیامبر و روابط صلح جویانه با یهود مطرح شده است. سپس ستیزهای فرهنگی و تبلیغی یهود و جنگ ها و غزوه های بنی نضیر، غزوه بنی قریظه، غزوه خیبر و سریه های سالم بن عمیر، سریه محمدبن مسلمه و سریه عبداللّه بن عنیک بررسی شده است. نویسنده بر اساس منابع تاریخی، با بیان حوادث مربوط به یهودیان، رفتارهای سیاسی، عقلانی، عرفی و اخلاقی پیامبر را در این زمینه بررسی کرده است.

۹. تحلیلی بر عملکرد یهود در عصر نبوی

جدید بناب، علی، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمه الله، چاپ اول، ۱۳۸۱، ۲۱۶ صفحه، وزیری.

این اثر، پژوهشی درباره توطئه های یهود در عصر بعثت پیامبر اسلام است. نویسنده با بهره گیری از آیات و منابع تفسیری و تاریخی و با اشاره به

مهاجرت یهود به مدینه پیش از بعثت و موقعیت آنان در این شهر، به کارشکنی های آنان پس از بعثت پرداخته و فتنه گری، جاسوسی، جنگ افروزی، ترور، تخریب، خیانت، بحران آفرینی، تلاش در ارتداد مسلمانان و بهانه جویی را از جمله این کارشکنی ها برشمرده است. همچنین به برخی رذایل نفسانی آنان از جمله دنیاطلبی، مقام پرستی، نفاق، لجاجت، کینه توزی، نژادپرستی و پیمان شکنی اشاره کرده است. در پایان نیز به مراحل برخورد پیامبر با آنان از جمله دعوت به حق، انعقاد پیمان نامه، مناظره، هشدار و اخراج آنان از جامعه پرداخته است.

۱۰. حضرت محمد صلی الله علیه و آله و قوم یهود

خاک پور، کیوان، تهران، انتشارات اشک، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۲۰۳ صفحه، وزیری.

این کتاب، پژوهشی است درباره مسائل سیاسی، اجتماعی و اقتصادی یهودیان پیش و پس از اسلام و چگونگی رویارویی آنان با پیامبر اسلام. مهم ترین عنوان های کتاب بدین قرار است: اتصال شجره خاندان پیامبر اسلام و حضرت موسی علیه السلام به حضرت ابراهیم علیه السلام، نحوه ایجاد و رواج بت پرستی در عربستان، سیاست یهودیان در وابسته کردن اعراب به خود، دلایل مخالفت یهودیان با رسول اکرم صلی الله علیه و آله، سیاست های ریاکارانه و کینه توزانه یهودیان نسبت به مسلمین، تهمت به مسلمین و پیامبر در موارد مختلف توسط آنها، خیانت یهودیان و جنگ آنها با مسلمین.

۱۱. زبان آگاهی پیامبر و امامان علیهم السلام

عرفان، حسن، تهران، دفتر مطالعات تاریخ و معارف اسلامی، چاپ اول، ۱۳۸۰، ۹۸ صفحه، رقعی.

نویسنده با استناد به واقعیت های تاریخی و تجربی و بر اساس آموزه های دیگر، در صدد اثبات این موضوع است که پیامبر اسلام و امامان، قدرت فهم زبان های مختلف و تکلم به آنها را داشتند. وی با بیان نمونه هایی از روایات، نخست، زبان آگاهی برخی پیامبران پیشین، مانند حضرت یوسف و سلیمان را بررسی کرده و آن گاه به تحلیل زبان آگاهی پیامبر و امامان از دیدگاه روایات پرداخته است. نویسنده معتقد است تکلم پیامبر اسلام و امامان علیهم السلام به زبان های مختلف، نمودی از دانش بی کران آنان است. وی در این زمینه، برخی از گفت وگوهای آنها را به زبان های گوناگون آورده است.

۱۲. مطابقت اخبار نبوی با دستاوردهای علمی بشری

غماری حسنی، سید احمد، ترجمه: خلیل صیادی، قم، انتشارات گرگان، چاپ اول، ۱۳۸۱، ۲۷۲ صفحه، وزیری.

این کتاب به بررسی رویدادها و اخبار آینده از زبان پیامبر پرداخته است. نویسنده با بهره گیری از جوامع روایی شیعه و سنی، شماری از روایات منقول از پیامبر را گردآوری کرده که پیامبر در آنها از اختراع ها و اکتشاف های عجیب، فساد اخلاق و رویدادهای تلخ در آینده خبر داده است. برخی عنوان های کتاب عبارتند از: اخبار پیامبر از: پیدایش قطار، اتومبیل، هواپیما، بمب اتم، تلفن، برق، باران مصنوعی، آلات نقاشی، اجتماع غربیان در دشمنی با مسلمانان، فساد علمای وقت، آموختن علم برای دنیاداری، فساد اخلاق و ضعف ایمان، تشابه مردان به زنان و برعکس. عنوان متن، ترجمه شده _مطابقه الاختراعات العصریه لما أخبر به سید البریه_ است.

۱۳. از هجرت تا رحلت

ص:۱۷۵

قرشی، سید علی اکبر، تهران، دارالکتب الاسلامیه، چاپ اول، ۱۳۸۰، ۴۴۸ صفحه، وزیری.

کتاب «از هجرت تا رحلت» چنان که از نامش پیداست، شرح حال رسول خدا صلی الله علیه و آله در ده سال حیاتش در مدینه منوره است. این شرح احوال به سال های پس از هجرت تقسیم شده و معیّن گردیده که هر جریان در چه سالی اتفاق افتاده است. تفاوت این کتاب با کتاب های دیگر در این است که این کتاب به تشریع احکام و تاریخ تشریع آنها بیشتر عنایت کرده است. مانند: نماز جمعه کی تشریع شد و چگونه رسمیت یافت؟ نماز سفر از کدام سفر آغاز گردید؟ نماز خسوف و کسوف در رابطه با چه پیشامدی بود؟ تحریم خمر در چه جریانی واقع شد؟ سنگسار کردن زناکار چگونه و چه وقت تشریع گردید؟ کتاب «معاقل» که درباره دیات بود و حضرت آن را از غلاف شمشیرش می آویخت، در چه وقت نوشته شد؟ نمازهای یومیه چه وقت هفده رکعت شدند؟ تحریم ازدواج با کفار چگونه تشریع گردید؟ حدّ محارب و حکم لعان در چه جریانی یا زمانی بود؟ و ده ها حکم نظیر آن از احکام فردی و اجتماعی و حکومتی که خواننده با مطالعه شرح احوال رسول خدا صلی الله علیه و آله بیشتر با این جریان ها آگاه خواهد شد. مطالب کتاب با استناد به آیات و منابع معتبر و دست اول تاریخی و روایی فریقین و با بهره گیری از تفاسیر و کتاب های فقهی فراهم آمده است.

۱۴. اسرار مباهله (ماجرای عظیم مباهله بین پیامبر و مسیحیان نجران و تاریخ ۱۴۰۰ ساله آن)

انصاری، محمدرضا، قم، انتشارات دلیل ما، چاپ اول، ۱۳۸۲، ۳۰۷ صفحه، وزیری.

ص:۱۷۶

این کتاب، چگونگی شکل گیری داستان مباهله را به تصویر کشیده است. نگارنده در پیش گفتار، با نگاهی کلی به ماجرای مباهله، دورنمایی از داستان مباهله و جغرافیای تاریخی نجران، ترسیم و شخصیت های این داستان را معرفی می کند. سپس داستان مفصل مباهله و نامه پیامبر به نصارای نجران و بازتاب این نامه، کنفرانس نجران برای پاسخ پیامبر، بحث ها و کشمکش های نجرانیان بر سر حقانیت پیامبر و بررسی کتاب های آسمانی در مورد پیامبر را شرح می دهد. آن گاه درباره تصمیم نجرانیان برای سفر به مدینه، دیدار نجرانیان با پیامبر در مدینه، مناظره پیامبر با نجرانیان و اعتراض های آنها و نیز توصیف مراسم به یادماندنی مباهله سخن رانده است. سپس به پشیمانی نجرانیان و اعلان ترک مباهله و بازگشت مسالمت آمیز آنان به مدینه می پردازد و موقعیت نجرانیان در دوران خلفای راشدین، سلسله بنی امیه و خاندان بنی عباس را بررسی می کند. اتمام حجت با مباهله از سوی معصومان و اصحاب و یاران آنها، داستان هایی در حاشیه مباهله و مراسم روز مباهله از دیگر مباحث این کتاب است. در پایان، کتاب شناسی مباهله و اسناد و منابع آن آمده است.

۱۵. معجزات خاتم الانبیاء صلی الله علیه و آله

اکبرپور، حبیب اللّه، مشهد، نشر الف، چاپ اول، ۱۳۸۳، ۶۱۶ صفحه، رقعی.

مجموعه حاضر به معجزه های پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و برخی از احادیث گهربار ایشان پرداخته است. ازجمله عنوان های این کتاب به موارد زیر می توان اشاره کرد: افشاگری شتر، داستان شیرین شترسواری، نفرین پیامبر، کودکی پیامبر، نماز و دعای پیامبر برای باران، داستان ازدواج پیامبر و

خدیجه علیهاالسلام، معجزه در چشمه آب، ماجرای کشته شدن زن ابولهب، ماجرای شتر، دعای پیامبر، گریه کوه، دو نیم شدن درخت، حرکت درخت، درد چشم علی علیه السلام، توطئه قتل پیامبر، دو نیم شدن ماه، امدادهای غیبی در جنگ بدر، چگونگی کشته شدن ابوجهل، معجزه در منطقه تبوک، ضمانت پیامبر برای فاطمه بنت اسد، مسلمان شدن یهودی ایرانی، انارهای آسمانی، ماجرای کودک دو ماهه، کشتی گرفتن پیامبر، آهوی خوش قول، انجام معجزات نوح، ابراهیم، موسی و عیسی علیهم السلام توسط پیامبر، شفای درد پای علی علیه السلام با دعای پیامبر، سایه ابر بر سر پیامبر، پیامبر در معراج، آمنه و تولد پیامبر، پیش بینی پیامبر در مورد سفر ابوذر، ماجرای غزوه احزاب، امداد ملایکه در جنگ احد، اولین معجزه پیامبر، نقش نگین پیامبر و... .

۱۶. آخرین سفر رسول خدا صلی الله علیه و آله

یاوری، سید اسداللّه، قم، انتشارات لوح محفوظ، چاپ دوم، ۱۳۷۹، ۱۵۹ صفحه، رقعی.

نویسنده در این کتاب به بررسی و تحلیل یکی از دوره های مهم زندگانی پیامبر اسلام، یعنی حجه الوداع پرداخته است. وی به دلیل نبود کتابی مستقل در این موضوع و با هدف بیان حقایقی درباره آخرین حج پیامبر، دست به نگارش آن زده است. روش او تاریخی و توصیفی موردی است. او از منابع اهل سنّت استفاده کرده و هرگاه این منابع را از نظر بیان مطالب ناقص یافته، از مآخذ شیعی بهره گرفته است. برخی از عنوان های مورد بحث بدین قرار است: پژوهشی پیرامون حج و عمره پیامبر، عوامل اهمیت حجه الوداع، بهره هایی از این سفر، سخنرانی پیامبر و درسی از آن، عوامل جاودانگی غدیر، درباره معنای مولی.

ص:۱۷۸

۱۷. هم گام با پیامبر در حجه الوداع

واثقی، حسین، قم، نشر دانش حوزه، چاپ اول، ۱۳۸۳، ۳۶۰ صفحه، وزیری.

این کتـاب، تحلیلی است از جنبه هـای گونـاگون آخرین حـج پیامبر، معروف به حجه الوداع که بر مبنای روایات شـیعی فراهم آمـده و به فارسـی زبانان تقـدیم شـده است. کتاب پنج فصل و چهار پیوست دارد. در فصل اول با عنوان «در آسـتانه سـفر»، از فراخوان عمومی برای حـج و آمـادگی های سـفر سـخن می رود. در فصل دوم با عنوان «در میقات»، درباره تعیین پنـج میقات، آداب احرام پیـامبر و از آنچه به هنگـام احرام گـذشت، گزارش داده می شود. در فصـل سوم بـا عنوان «به سوی مکه»، از سـفر سواره پیـامبر، خـط سیر آن حضـرت و هشت روز پیمودن مـدینه تـا مکه و خـاطرات آن بحث کرده است. در فصـل چهارم با عنـوان «در آغـوش کعبـه»، از ورود پیـامبر به مکه و مسـجد الحرام و طـواف و نمـاز و سـعی حضـرت، تشـریع حـج تمتّع و پی آمـدهای آن، از پوشـش کعبه در زمـان پیـامبر و حضـرت علی علیه السـلام، حضور کودکـان و زنـان در حجه الوداع، حرکت امیرالمؤمنین از یمن به سوی مکه و پیوستن به پیامبر در مکه و موضوع های جزئی دیگر بحث می شود. در فصل پنجم با عنوان «در مواقف مشـرفه»، از وقوف در عرفات و سـخنرانی مهم پیامبر در آنجا، دعاهای حضرت در عرفات، وقوف در مشعرالحرام و ذکر الهی در حـج، حرکت به سوی منا و رمی جمره عقبه، یک صـد شتر قربانی پیامبر و امیرالمؤمنین، سـخنرانی معروف پیامبر در مسـجد خیف، سخنرانی پیامبر درباره آخرالزمان و بحث های دیگری سخن به میان می آید. در فصل ششم از «بازگشت به مدینه و حادثه غدیرخم» و تعداد حجاج آن سال گفت وگو می شود. موضوع

ص:۱۷۹

پیوست ها نیز به این شرح است: درباره ده تفاوت حج جاهلی با حج اسلامی، درباره حج های پیامبر پیش از هجرت، درباره عمره های پیامبر پس از هجرت و شصت و سه خاطره معصومین در مکه.

۱۸. بشارت های کتب مقدس درباره محمد صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم السلام

تامر، میرمصطفی، ترجمه: بزرگ نیا، قم، انتشارات دلیل ما، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۲۹۴ صفحه، رقعی.

هدف کتاب، تبیین بشارت های ده گانه کتاب های مقدس و کمک گرفتن از آنها برای تبیین حقانیت پیامبر اسلام و دوازده امام معصوم علیهم السلام است. نویسنده، شیوه استدلالی را به کار گرفته و از منابع عربی، انگلیسی و فرانسوی استفاده کرده است. وی با استناد به کتاب های مقدس و آیات قرآنی و احادیث شیعه و سنی، بشارت ها را به تفصیل، بررسی و تجزیه و تحلیل کرده است. در بشارت اول به طور روشن، رسالت محمد صلی الله علیه و آله و امامت دوازده امام و اسوه بودن امت محمد صلی الله علیه و آله را اثبات کرده است. بشارت چهارم که قطعه ای ادبی از زبان داوود علیه السلام است، وصف رسول اکرم صلی الله علیه و آله و فاطمه علیهاالسلام و ائمه دوازده گانه را دربردارد. ادعای یهود و نصارا در مورد بشارت پنجم رد گردیده و این بشارت منطبق بر پیامبر اسلام و حضرت مهدی(عج) دانسته شده (همین بشارت آمدن اهل بیت رسول خدا صلی الله علیه و آله در رؤیای یوحنّاست) که به اثبات مقام فاطمه و دوازده امام و حضرت مهدی پرداخته است. بشارت دیگر، نبوت محمد

صلی الله علیه و آله و جهانی بودن دین اسلام را ثابت کرده است. در آغاز کتاب، شرح حال مختصر نویسنده آمده است. وی در مقدمه، به اثبات خاتمیت محمد صلی الله علیه و آلهپرداخته و با تحقیق در کتاب های مقدس، بحثی را درباره اهل بیت و واقعه مباهله مطرح کرده است. مقدمه مترجم در وصف دوازده امام معصوم شیعیان است و در آن، افزون بر کتاب حاضر، دو کتاب دیگر در این زمینه معرفی شده است.

۱۹. کتاب نامه حضرت محمد صلی الله علیه و آله؛

مجموعه کتاب های فارسی، عربی، انگلیسی، فرانسه، آلمانی

دالایی، مهدی، تهران، انتشارات قلم، ۱۳۶۰، ۱۹۹ صفحه، وزیری.

کتاب شناسی حاضر، گزیده ای است از کتاب هایی که به زبان های عربی، فارسی، انگلیسی، فرانسه و آلمانی درباره رسول اکرم صلی الله علیه و آله نوشته شده است. در این اثر، تنها به کتاب های مفرد و خاص مربوط به زندگی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آلهبسنده شده و در مجموع، ۸۷۹ کتاب را معرفی کرده است که ۱۸۶ عنوان فارسی، ۴۹۵ عنوان عربی، ۱۴۰ عنوان انگلیسی، ۲۹ عنوان فرانسوی و ۲۹ عنوان نیز آلمانی است. عنوان کتاب ها در هر بخش، زیر نام نویسنده آمده و به ترتیب الفبایی نام نویسندگان مرتب شده است. در پایان نیز فهرست الفبایی عنوان ها آمده است.

۲۰. ارمغان عزت (پیامبر و تغییر قبله)

محمودی، حسن علی، قم، مرکز پژوهش های اسلامی صداوسیما، چاپ اول، ۱۳۸۵، ۵۸ صفحه، رقعی.

ص:۱۸۱

همه رویدادهای زندگی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله، شیرین و درس آموز است، ولی در میان آنها، واقعه تغییر قبله جایگاه ویژه ای دارد. این واقعه علاوه بر مستندات تاریخی و روایی، پشتوانه وحیانی نیز دارد، به گونه ای که هر گونه شک و تردید در آن را از بین می برد. این اثر که به مناسبت نام گذاری سال ۱۳۸۵ به عنوان سال پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله تدوین یافته، از شش فصل تشکیل شده است. نویسنده با ترسیم گوشه هایی از زندگانی پیامبر بزرگ اسلام، از اهمیت و آثار قبله سخن می گوید و درباره قبله اول مسلمانان نیز اطلاعاتی می دهد و درس های آموزنده تغییر قبله را تبیین می کند. برخی عنوان های این کتاب عبارتند از: مفهوم شناسی، اهمیت و آثار قبله در اسلام، بیت المقدس نخستین قبله اسلام، فضیلت بیت المقدس در قرآن، بیت المقدس در روایات، بیت المقدس در گذر تاریخ، ویژگی های یهود در تاریخ، قبله یهود، گنجینه های بیت المقدس، اسلام و قدس شریف، فلسفه نماز خواندن مسلمانان به سوی بیت المقدس، کعبه؛ قبله گاه مسلمانان، تاریخچه بنای کعبه، نخستین ساکنان مکه و متولیان کعبه، جایگاه کعبه در قرآن، ماجرای تغییر قبله از بیت المقدس، فلسفه و آثار تغییر قبله، شناخت قبله. «همراه با برنامه سازان»، عنوان آخرین بخش کتاب است که از موضوع هایی همچون: پیشنهادهای برنامه ای، پرسش های مسابقه ای، پرسش های مردمی، پرسش های کارشناسی درباره تغییر قبله، کتاب شناسی و کتاب نامه فراهم آمده است.

بخش دهم: معرفی دویست عنوان کتاب درباره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله به زبان عربی

اخلاق الرسول صلی الله علیه و آله، نهج نهضه و حضاره

علوی، سید محمد، بیروت، دارالحکمه الطیبه، چاپ اول، ۱۹۹۲م، ۳۲۶ صفحه، وزیری.

اخلاق النبوه و آداب المعیشه

غزالی، محمد بن محمد، به کوشش: قاسم نوری، دمشق، دارالبشائر، چاپ اول، ۱۹۹۹م، ۱۰۵ صفحه، وزیری.

اخلاق النبی صلی الله علیه و آله فی القرآن السنه (جلد ۱ _ ۳)

حداد، احمدبن عبدالعزیز، بیروت، دارالغرب الاسلامی، چاپ دوم، ۱۹۹۹م، ۵۲۴ + ۵۲۹ + ۱۰۵۹ صفحه، وزیری.

اخلاق النبی صلی الله علیه و آله و آدابه

ص:۱۸۳

ابن جعفر اصـفهانی، ابومحمـد عبـداللّه بن محمـد، تحقیق: عصام الدین سـید ضـباطی، قاهره، دار المصـریه اللبنانیه، چاپ دوم، ۱۹۹۳ م، ۳۵۰ صفحه، وزیری.

اروع ما قبل فی محمد و اهل بیته علیهم السلام

عقیل، محسن، بیروت، دارالمحجه البیضاء، دارالرسول الاکرم صلی الله علیه و آله، چاپ اول، ۱۹۹۹م، ۷۸۱ صفحه، وزیری.

اسماء الرسول المصطفی صلی الله علیه و آله و القابه و کناه و صفاته (جلد ۱ _ ۲)

تبریزیـان، عبـاس، کوشـش: محسن احمـد خـاتمی، هـاشم خـاتمی، بیروت، دارالاـثر، چاپ اول، [بی تا]، ۴۹۹ + ۵۳۹ صفحه، وزیری.

اسماء رسول اللّه صلی الله علیه و آله و معانیها

ابن فارس، احمـدبن فارس، تحقیق: ماجد ذهبی، کویت، مرکز المخطوطات و التراث و الوثائق، چاپ اول، ۱۹۸۹ م، ۵۰ صفحه، وزیری.

اصاله النبوه فی حیاه الرسول الأکرم صلی الله علیه و آله

غالب، حسن، بیروت، دارالهادی، چاپ اول، ۲۰۰۱ م،۱۱۰ صفحه، وزیری.

اعداد الجیش فی عهد الرسول صلی الله علیه و آله

کمال، مصطفی احمد، قاهره، دارالفکر العربی، [بی تا]، ۱۲۱ صفحه، وزیری.

اعلام النبوه

ماوردی، علی بن محمد، تحقیق: خالد عبدالرحمن عک، بیروت، دارالنفائس، چاپ اول، ۱۹۹۴ م، ۴۲۳ صفحه، وزیری.

اعلام الهدایه: محمد المصطفی صلی الله علیه و آله خاتم الانبیاء

گروه نویسندگان، قم، مجمع جهانی اهل بیت علیهم السلام، چاپ اول، ۱۴۲۲ ق، ۲۴۸ صفحه، وزیری.

الابتهاج فی احادیث المعراج

ابن دحیه کلبی، عمربن حسن، تصحیح: رفعت فوزی عبدالمطلب، قاهره، مکتبه الخانجی، چاپ اول، ۱۴۱۷ ق، ۱۸۴ صفحه، وزیری.

الاستخبارات العسکریه فی غزوات الرسول محمد صلی الله علیه و آله، دراسه تحلیله و صفیه

باعشن، مجاهدین عبدالوهاب، ریاض، دار طویق، چاپ اول، ۲۰۰۲ م، ۴۲۳ صفحه، وزیری.

الاستشراق فی السیره النبویه: دراسه تاریخیه لآراء (وات _ بروکلمان _ فلهاوزن) مقارنه بالرؤیه الاسلامیه

نعیم، عبداللّه محمد امین، ویرجینیا، المعهد العالمی للفکر الاسلامی، چاپ اول، ۱۹۹۷م، ۳۴۴ صفحه، وزیری.

الاسراء و المعراج

ابراهیم، عبدالقادر شیخ، دمشق، دارالقلم العربی، چاپ اول، ۱۹۹۷ م، ۱۲۸صفحه، رقعی.

الاسراء و المعراج

ابن عباس، عبداللّه بن عباس، تونس، سوسه، دارالمعارف، ۱۹۸۶م، ۴۷ صفحه، رقعی.

الاسراء و المعراج، المعجزه الّتی خرق اللّه بها نوامیس الکون و سنن الحیاه، دراسه تفصیلیه شامله تسایر المعجزه من بدایتها الی نهایتها

اسود، موسی، کویت، بیروت، المنار الاسلامیه، دار ابن حزم، چاپ سوم، ۱۹۹۷م، ۲۸۹ صفحه، وزیری.

الاسراء و المعراج، رموز و دراسه تحلیلیه

ص:۱۸۵

حب اللّه، علی، بیروت، مؤسسه العروه الوثقی، چاپ اول، ۱۹۹۵ م، ۱۸۸ صفحه، وزیری.

الاسراء و المعراج، عالم الغیب فی عالم الشهاده

قسام، رئیسه، بیروت، مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، چاپ اول، ۲۰۰۰م، ۱۲۸ صفحه، وزیری.

الاطلس التاریخی لسیره الرسول صلی الله علیه و آله

مغلوث، سامی بن عبداللّه بن احمد، ریاض، مکتبه العبیکان، چاپ دوم، ۲۰۰۰م، ۲۶۳ صفحه، رحلی.

الانوار فی شمائل النبی المختار (جلد ۱_۲)

بغوی، حسین بن محمود، دمشق، دار المکتبی، چاپ دوم، ۱۹۹۹م، ۴۸۰+ ۴۰۵ صفحه، وزیری.

الأنوار فی مولد النبی محمد صلی الله علیه و آله

بکری، ابوالحسن بن عبداللّه، قم، شریف الرضی، چاپ اول، ۱۳۷۹، ۳۲۰ صفحه، وزیری.

التاریخ السیاسی و العسکری لدوله المدینه فی عهد الرسول صلی الله علیه و آله: استراتیجیه الرسول السیاسیه و العسکریه

معطی، علی، بیروت، مؤسسه المعارف، چاپ اول، ۱۹۹۸م، ۴۶۳ صفحه، وزیری.

الحریم السیاسی، النبی و النساء

مرنیسی، فاطمه، ترجمه: عبدالهادی عباس، دمشق، دارالحصاد، چاپ دوم، [بی تا]، ۲۸۰ صفحه، رقعی.

ص:۱۸۶

الحکم و الامثال النبویه من الاحادیث الصحیحه

عباسی، سمیح، قاهره، دارالمصریه اللبنانیه، چاپ دوم، ۱۹۹۸م، ۳۳۵ صفحه، وزیری.

الدموع الناطقه فی رثاء النبی صلی الله علیه و آله و آله علیهم السلام (جلد ۱۲ و ۱۳)

کاظمی، جابر، قم، شریف الرضی، چاپ اول، ۱۴۲۱ ق، ۲۰۰+۱۹۲ صفحه، وزیری.

الرساله المحمدیه و شواهدها

فایز، محمود عبدالوهاب، قاهره، مکتبه القاهره، چاپ اول، ۱۹۶۹م، ۳۲۳ صفحه، وزیری.

الرسول الاعظم صلی الله علیه و آله

حکیم، سید محمدباقر، قم، انتشارات نصایح، چاپ اول، ۱۴۲۴ ق، ۲۰۶ صفحه، وزیری.

الرسول الاکرم صلی الله علیه و آله مدرسه الاخلاق

قزوینی، حسن مرتضی، بیروت، دارالبیان العربی، چاپ اول، ۱۹۹۱م، ۳۰۴ صفحه، وزیری.

الرسول العربی و فن الحرب

طلاس، مصطفی، بیروت، مؤسسه عبدالحفیظ البسائط، چاپ دوم، ۱۹۷۷م، ۳۸۵ صفحه وزیری.

الرسول فی الدراسات الاستشراقیه المنصفه (جلد ۱_۲)

شیبانی، محمد شریف، دارالحضاره العربیه، چاپ اول، ۱۹۸۸م، ۳۹۵+۴۵۶صفحه، وزیری.

ص:۱۸۷

الرسول صلی الله علیه و آله فی القرآن

ابن شریف، محمود، بیروت، دار و مکتبه الهلال، چاپ اول، ۲۰۰۰ م، ۱۳۴ صفحه، وزیری.

الرسول صلی الله علیه و آله فی القرآن الکریم

راوی، محمد، قاهره، داراخبار الیوم، قطاع الثقافه، ۱۹۹۸م، ۱۶۳ صفحه، رقعی.

الرسول صلی الله علیه و آله فی کتابات المستشرقین

حمدان، نذیر، جده، بیروت، دارالمناره، چاپ دوم، ۱۹۸۶م، ۲۰۷ صفحه، وزیری.

الرسول صلی الله علیه و آله والوحی

مسیر، محمد سید احمد، تصحیح: هیئه کبار علماء الجمعیه الشرعیه للعاملین بالکتاب و السنه، قاهره، المؤسسه العربیه الحدثیه، [بی تا]، ۳۰۴ صفحه، رقعی.

الرسول صلی الله علیه و آله و اهل بیته أسماء لاتنسی (جلد ۱_۲)

مهاجر، عبدالحمید، بیروت، مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، چاپ اول، ۴۲۹+۴۳۸ صفحه، وزیری.

الروائع الزکیه فی مولد خیر البریه

هرری، عبدالله، بیروت، دارالمشاریع، چاپ دوم، ۱۹۹۷م، ۷۲ صفحه، رقعی.

الروض الباسم فی شمائل المصطفی أبی القاسم صلی الله علیه و آله

ص:۱۸۸

مناوی، محمد عبدالرئوف بن علی، با تحقیق: محمد عادل عزیزه کیالی، دمشق، دارالبشائر، چاپ اول، ۲۰۰۰ م، ۶۴۲ صفحه، وزیری.

السیره المحمدیه تحت ضوء العلم و الفلسفه

وجدی، محمدفرید، قاهره، الدارالمصریه اللبنانیه، چاپ اول، ۱۹۹۳م، ۳۲۴صفحه، وزیری.

السیره النبویه

سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر، با تحقیق: عادل احمد عبدالموجود، علی محمد معرض، حلب، دارالقلم، چاپ اول، ۱۹۹۵م، ۲۱۴ صفحه، وزیری.

السیره النبویه

طبری، محمد بن جریر، با تحقیق: جمال بدران، قاهره، الدارالمصریه اللبنانیه، چاپ اول، ۱۹۹۴م، ۴۰۷ صفحه، وزیری.

السیره النبویه

ندوی، سیدابوالحسن علی، بیروت، دار ابن کثیر، چاپ اول، ۱۹۹۹م، ۵۸۳ صفحه، وزیری.

السیره النبویه

نجار، عبدالوهاب، بیروت، دارالکتب العلمیه، چاپ اول، ۱۹۹۷م، ۳۴۲ صفحه، وزیری.

السیره النبویه

ابن هشام، عبدالملک بن هشام، تصحیح: ابراهیم آبیاری، مصطفی سقا، عبدالحفیظ شبلی، ریاض، دار المغنی، مؤسسه الریان، چاپ اول، ۱۹۹۹ م، ۴ جلد در یک مجلد، ۱۵۶۲ صفحه، وزیری.

ص:۱۸۹

السیره النبویه (جلد ۱_۲)

طائی، نجاح، بیروت، بلاغ، چاپ اول، ۲۰۰۱ م، ۴۸۰ صفحه، وزیری.

السیره النبویه (جلد ۱_۳)

دحلان، احمد زینی، سوریه، حلب، دارالقلم العربی، چاپ دوم، ۲۰۰۱ م، ۴۱۴+۳۷۱+۳۳۲صفحه، وزیری.

السیره النبویه (جلد ۱ _ ۴)

ابن کثیر، اسماعیل بن عمر، تحقیق: محمد معتصم باللّه بغدادی، بیروت، دار الکتاب العربی، چاپ دوم، [بی تا]، ۵۴۴ + ۵۱۶ + ۷۴۷ + ۶۸۸ صفحه، وزیری.

السیره النبویه الشریفه (جلد ۱ _ ۳)

بیومی مهران، محمد، بیروت، دارالنهضه العربیه، [بی تا]، ۳۵۹+۵۵۳+۳۵۹صفحه، وزیری.

السیره النبویه: تدوین مختصر مع تحقیقات و اشارات جدیده

بدری، سامی، [بی جا]، صدر، چاپ اول، ۱۴۲۰ م، ۳۸۴ صفحه، وزیری.

السیره النبویه فی ضوء القرآن و السنه، دراسه محرره جمعت بین أصاله القدیم و جده الحدیث (جلد ۱_۲)

ابونهبه، محمدبن محمد، دمشق، دارالقلم، چاپ سوم، ۱۹۹۶ م، ۵۹۱ + ۷۷۵ صفحه، وزیری.

السیره النبویه فی «مسالک الأبصار فی ممالک الأمصار»

ابن فضل اللّه عمری، احمدبن یحیی، تصحیح: محمد عیسی حریری، بیروت، عالم الکتاب، چاپ اول، ۱۹۹۷ م، ۳۰۴ صفحه، وزیری.

ص:۱۹۰

السیره النبویه و أوهام المستشرقین

جبری، عبدالمتعال محمد، قاهره، مکتبه وهبه، چاپ اول، ۱۹۸۸ م، ۱۷۸ صفحه، وزیری.

السیره النبویه، دراسه تحلیلیه

ابوفارس، محمد عبدالقادر، عمان، دارالفرقان، چاپ اول، ۱۹۹۷ م، ۵۷۲ صفحه، وزیری.

الشجره النبویه فی نسب خیر البریه صلی الله علیه و آله

ابن مبرو، یوسف بن حسن، قاهره، دار حراء، ۱۹۹۷ م، ۱۷۱ صفحه، وزیری.

الشفاء بتعریف حقوق المصطفی صلی الله علیه و آله (جلد ۱_۲)

قاضی عیاض، عیاض بن موسی، تحقیق: حسین عبدالحمید نیل، بیروت، دارالارقم بن ابی الارقم، ۳۶۷+۳۳۵ صفحه، وزیری.

الصحیح المسند من الشمائل المحمدیه

وادعیه، ام عبدالّله، زیر نظر: مقبل بن هادی وادعی، قاهره، دارالحرمین، چاپ اول، [بی تا]، جلد ۱ و ۲.

الصلوت الالفیه فی الکمالات المحمدیه

نبهانی، یوسف بن اسماعیل، بیروت، دارالکتب العلمیه، ۲۰۰۱م، ۱۶۰ صفحه، رقعی.

العبقریه العسکریه فی غزوات الرسول صلی الله علیه و آله

فرج، صاغ محمد، قاهره، دارالفکر العربی، ۱۹۵۸م، ۳۷۳ صفحه، وزیری.

العربی محمد صلی الله علیه و آله، التربیه النبویه: شمولها، اهدافها، طرائقها.

مولوی، محمد سعید، کویت، دارالعروبه، چاپ سوم، ۱۹۸۹م، ۱۳۵ صفحه، وزیری.

العلاقات الانسانیه فی السیره النبویه و تطبیقاتها فی الاداره المدرسیه

طویرقی، نوال، سعد، جده، دارالاندلس الخضراء، چاپ اول، ۲۰۰۲م، ۲۷۶ صفحه، وزیری.

العلم النبوی الشریف و تطبیقاته القدیمه و المعاصره

مجیلی، عبداللّه بن محمد، مدینه، مکتبه العلوم و الحکم، چاپ اول، ۲۰۰۱ م، ۱۵۹ صفحه، وزیری.

الغزوات فی ظلال القرآن: غزوه بدر

قطب، سید، به کوشش: جمال ماضی، اسکندریه، دارالدعوه، چاپ اول، ۱۹۸۵ م، ۱۵۹ صفحه، رقعی.

القرآن و الناس، محمد صلی الله علیه و آله و الناس، علی علیه السلام و الناس

مهدی محمود، بیروت، منشورات محمد، [بی تا]، ۲۵۴ صفحه، رقعی.

القرآن و النبی صلی الله علیه و آله

محمود، عبدالحلیم، قاهره، دارالمعارف، چاپ سوم، ۱۹۹۰م، ۴۰۰ صفحه، وزیری.

القیاده العسکریه فی عهد الرسول صلی الله علیه و آله

رشید عبداللّه بن محمد بن عبدالعزیز، ریاض، شرکت الریاض، چاپ دوم، ۱۹۹۷م، ۷۷۳ صفحه، وزیری.

الکمالات الالهیه فی الصفات المحمدیه

جیلانی، عبدالکریم بن ابراهیم، قاهره، عالم الفکر، چاپ اول، ۱۹۹۷ م، ۳۷۷صفحه، وزیری.

المختصر الکبیر فی سیره الرسول صلی الله علیه و آله

ابن جماعه، محمدبن ابراهیم، کوشش: سامی مکی عانی، بیروت، دارالبشیر، چاپ اول، ۱۹۹۳، ۱۵۸ صفحه، وزیری.

المدائح النبویه فی ادب القرنین السادس و السابع الهجره

به کوشش: ناظم رشید، بغداد، آفاق عربیه، چاپ اول، ۲۰۰۲ م، ۱۳۷ صفحه، رقعی.

المدائح النبویه و مدیح اهل بیت فی الادب العربی

مبارک، محمد زکی عبدالسلام، دمشق، مکتبه الشرف الجدید، چاپ دوم، ۱۹۹۷م، ۲۰۸ صفحه، وزیری.

المدخل الی دراسه مصادر السیره النبویه و التاریخ الاسلامی، منهج البحث التاریخی، مصادر السیره و التاریخ، عوامل تحریف الاخبار و الاحادیث، بحوث...

قم، دارالفقه، چاپ اول، ۱۴۲۳ق، ۶۵۸ صفحه، وزیری.

المغازی النبویه

ابن شهاب، محمدبن مسلم، تحقیق: سهیل زکار، دمشق، دارالفکر، ۱۹۸۱ م، ۱۹۹ صفحه، وزیری.

المغازی النبویه

موسی بن عقبه، ابی محمد، با تحقیق: حسین مرادی نسب، قم، ذوی القربی، چاپ اول، ۱۳۸۲، ۵۳۵ صفحه، وزیری.

المنتخب من کتاب ازواج النبی صلی الله علیه و آله

ابن بکار، زبیر، گزیده: سکینه شهابی، بیروت، مؤسسه الرساله، چاپ اول، ۱۹۸۳ م، ۷۲ صفحه، وزیری.

الموسوعه الکبری فی غزوات النبی الاعظم صلی الله علیه و آله (جلد ۱_۵)

فقیه، محمد محسن، [بی جا]، مؤسسه الفقهیه، چاپ اول، ۱۴۱۷ ق، ۶۰۰+۵۹۲+۵۳۶+۶۷۹+۷۰۳ صفحه، وزیری.

النور المبین فی سیره سیدالمرسلین صلی الله علیه و آله و اهل بیته الطیبین علیهم السلام

کتبی، انس یعقوب ابراهیم، مدینه، دارالمجتبی، چاپ اول، ۱۹۹۹م، ۵۱۷ صفحه، وزیری.

النور المبین فی فضل الصلاه علی محمد و آله الطاهرین

طالب، سید حسین، بیروت، مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، چاپ اول، ۱۹۹۹م، ۲۹۰ صفحه، وزیری.

الهدی النبوی و الارشادات المحمدیه صلی الله علیه و آله الی مکارم الاخلاق و محاسن الآداب السنیه

سراج الدین، عبداللّه، دمشق، مؤسسه الشام، چاپ اول، ۱۹۹۹م، ۳۶۰ صفحه، وزیری.

امیه الرسول محمد صلی الله علیه و آله

دوری، قحطان عبدالرحمن، عمان، بیروت، دارالبشیر، مؤسسه الرساله، چاپ اول، ۱۹۹۶م، ۷۹ صفحه، وزیری.

أشعه من حیاه الرسول صلی الله علیه و آله

قبلان، عبدالامیر، نجف، مطبعه النعمان، ۱۹۶۱م، ۵۸ صفحه، رقعی.

أقضیه رسول اللّه صلی الله علیه و آله

قرطبی، محمدبن فرج، به کوشش: نزار تمیم و هیثم نزار تمیم، بیروت، دارالارقم بن ابی الارقم، چاپ اول، ۱۹۹۷م، ۲۰۰ صفحه، وزیری.

أماکن مشهوره فی حیاه محمد صلی الله علیه و آله

ص:۱۹۴

محلاوی، حنفی، قاهره، عالم الکتب، چاپ اول، ۲۰۰۲م، ۲۷۲ صفحه، وزیری.

أوصاف النبی صلی الله علیه و آله

ترمذی، محمدبن عیسی بن سوره، بیروت، قاهره، دارالجیل، مکتبه الزهراء، چاپ اول، ۱۹۸۵ م، ۴۵۵ صفحه، وزیری.

بحار الانوار، السیره النبویه (جلد ۶)

مجلسی، محمدباقر بن محمد تقی، تهران، انتشارات خورشید، ۱۳۲۳ ق، ۱۰۵۰ صفحه، رحلی.

بحوث حول بعثه رسول اللّه و ایمان آبائه صلی الله علیه و آله و ماهی المعجزه

رسولی محلاتی، سیدهاشم، ترجمه: رحمان علوی، قم، کنگره هزاره شیخ مفید، چاپ اول، ۱۴۱۳ق، ۴۸۲ صفحه، وزیری.

بشاره بنبی الاسلام فی التوراه و الأنجیل

سقا، احمد حجازی، بیروت، دارالجیل، چاپ اول، ۱۹۸۹م.

بطل الابطال او ابرز صفات النبی محمد صلی الله علیه و آله

عزام، عبدالرحمن، قاهره، دارالکتاب العربی، ۱۲۳ صفحه، وزیری.

تجسس علی عصر الرسول صلی الله علیه و آله

شافعی، محمد، منصوره، دارالشباب، چاپ اول، ۱۹۹۶م، ۱۶۶ صفحه، وزیری.

تلقی النبی صلی الله علیه و آله الفاظ القرآن الکریم، دراسه تأصیلیه لکیفیه تلقی النبی صلی الله علیه و آلهألفاظ القرآن الکریم عن جبرئیل علیه السلام عن اللّه

مجیدی، عبدالسلام مقبل، بیروت، مؤسسه الرساله، چاپ اول، ۲۰۰۰م، ۳۵۷صفحه، وزیری.

جلاء الأفهام فی فضل الصلاه و السلام علی محمد صلی الله علیه و آله خیر الأنام

ابن قیم جوزیه، محمدبن ابی بکر، تصحیح: محیی الدین دیب مستو، دمشق، بیروت، دارالکلم الطیب، دار ابن کثیر، چاپ سوم، ۱۴۱۷ ق، ۳۸۱ صفحه، وزیری.

جمهره أنساب أمهات النبی صلی الله علیه و آله

هاشمی، حسین بن حیدر، مدینه، دارالبخاری، چاپ اول، ۱۹۹۸م، ۲۴۳ صفحه، وزیری.

جوامع السیره النبویه

ابن حزم، علی بن احمد، شرح و حاشیه: نایف عباس، دمشق، بیروت، دار ابن کثیر، چاپ دوم، ۱۹۸۶م، ۲۱۳ صفحه، وزیری.

جواهر البحار فی فضائل النبی المختار صلی الله علیه و آله (جلد ۱_۴)

نبهانی، یوسف بن اسماعیل، بیروت، دار الفکر، چاپ اول، ۱۹۹۷م، ۴۰۰+۴۵۳+۵۲۴+۳۹۹صفحه، وزیری.

جهاد الرسول المصطفی صلی الله علیه و آله و السلام العالمی

زهیری، ستار جبار، به کوشش: محسن احمد خاتمی، بیروت، دارالاثر، چاپ اول، ۲۰۰۲ م، ۴۳۶ صفحه، وزیری.

حجه اللّه علی العالمین فی معجزات سید المرسلین

نبهانی، یوسف بن اسماعیل، بیروت، دارالکتب العلمیه، چاپ اول، ۱۴۱۷ق، ۶۴۷ صفحه، وزیری.

حدیث القرآن الکریم عن غزوات الرسول صلی الله علیه و آله (جلد ۱ _ ۲)

آل عابد، ابوبدر محمدبن بکر، بیروت، دارالغرب الاسلامی، چاپ اول، ۱۹۹۴م، ۳۹۵ + ۳۹۷ صفحه، وزیری.

حدیث القرآن الکریم عن خصوصیات سیدالمرسلین صلی الله علیه و آله

حاجی، محمدعمر، دمشق، دارالحافظ، چاپ اول، ۲۰۰۰ م،۱۶۶ صفحه، وزیری.

حدیث القرآن الکریم عن امام الانبیاء و خاتم المرسلین محمد صلی الله علیه و آله

عفیفی، محمدالفتاح، قاهره، الدار المصریه اللبنانیه، چاپ اول، ۱۹۹۵م، ۲۶۵ صفحه، رقعی.

حقوق النبی صلی الله علیه و آله علی أمته فی ضوء الکتاب و السنه (جلد ۱ _ ۲)

تمیمی، محمدبن خلیفه، ریاض، مکتبه اضواء السلف، چاپ اول، ۱۹۹۷ م، ۳۸۶+۳۹۳ صفحه، وزیری.

حقیقه سیدنا محمد صلی الله علیه و آله تظهر فی القرن العشرین

شیخو، محمد امین، دمشق، دارنور البشیر، ۲۰۰۰م، ۹۶ صفحه، رقعی.

حکومه الرسول صلی الله علیه و آله: دراسه تاریخیه _ دستوریه مقارنه

ملاح، هاشم یحیی، بغداد، مطبعه المجمع العلمی، ۲۰۰۲م، ۳۰۰ صفحه، وزیری.

حیاه الرسول المصطفی صلی الله علیه و آله (جلد ۱ _ ۳)

اسود، عبدالرزاق محمد، بیروت، الدار العربیه للموسوعات، [بی تا]، ۲۵۶ + ۵۳۶ + ۷۵۹ صفحه، وزیری.

حیاه النبی صلی الله علیه و آلهو سیرته (جلد ۱_۳)

وشنوی، قوام الدین محمد؛ زیر نظر: رضا استادی، تهران، دارالاسوه، چاپ اول، [بی تا]، ۳۱۶+۴۸۸+۴۶۳ صفحه، وزیری.

حیاه رسول اللّه صلی الله علیه و آله

شلبی، محمود، بیروت، دارالجیل، چاپ سوم، ۱۹۷۴م، ۲۹۶ صفحه، وزیری.

حیاه محمد فی احادیث الشیعه

سنجری، طالب، بیروت، دارالمجتبی، چاپ اول، ۱۹۹۷م، ۳۵۷ صفحه، وزیری.

حیاه محمد و رسالته

علی، محمد، ترجمه: منیر بعلبکی، بیروت، دارالعلم للملایین، چاپ سوم، ۱۹۷۹م، ۳۰۳ صفحه، وزیری.

خاتم النبیین محمد صلی الله علیه و آله

حاجی، محمدعمر، دمشق، دارالحافظ، چاپ اول، ۲۰۰۱ م، ۳۲ صفحه، وزیری.

خصائص المصطفی بین الغلو و الجفاء: عرض و نقد علی ضوء الکتاب و السنه

ابن ابراهیم، صادق بن محمد، ریاض، مکتبه الرشد، چاپ اول، ۲۰۰۰ م، ۳۹۲صفحه، وزیری.

دراسه تحلیلیه لشخصیه الرسول محمد صلی الله علیه و آله من خلال سیرته الشریفه

قلعه جی، محمد وراس، بیروت، دارالنفائس، چاپ دوم، ۱۴۱۷ق، ۳۰۴ صفحه، وزیری.

دفاع عن الرسول صلی الله علیه و آله ضد الفقهاء و المحدثین

وردانی، صالح، بیروت، تریدنکو، چاپ اول، ۱۹۹۷م، ۳۲۸ صفحه، وزیری.

دفاع عن محمد صلی الله علیه و آله ضد المنتقصین من قدره

بدوی، عبدالرحمن، ترجمه: کمال جاءاللّه، قاهره، دارالعالمیه، ۱۹۹۹م، ۲۰۸صفحه، وزیری.

دلائل النبوه

ابن کثیر، اسماعیل بن عمر، به کوشش: محمدعبدالحکیم قاضی، قاهره، بیروت، دار الکتاب المصری، دار الکتاب اللبنانی، ۱۹۹۹م، ۵۸۹ صفحه، وزیری.

دلائل النبوه

ابونعیم اصفهانی، احمد بن عبداللّه، بغداد، مکتبه النهضه، ۱۹۸۳ م، ۵۶۶ صفحه، وزیری.

دلائل النبوه فی القرن العشرین: یعود الی قرائه فی ثوبه الجدید

براک، مبارک، کویت، مکتبه الامام الذهبی، چاپ دوم، ۱۹۹۸ م، ۷۴صفحه، وزیری.

دلائل النبوه و معجزات الرسول صلی الله علیه و آله

محمود، عبدالحلیم، قاهره، دارالمعارف، ۱۹۹۸م، ۴۰۳ صفحه، وزیری.

دلاله الایات القرآنیه علی الخصائص النبویه المحمدیه

ملیجی، عاطف قاسم امین، قاهره، عالم الفکر، چاپ اول، ۱۹۹۸م، ۹۷ صفحه، وزیری.

دلاله القرآن المبین علی أن النبی أفضل العالمین

غماری، عبداللّه بن محمد، مکه، المکتبه المکیه، چاپ اول، ۱۹۹۷م، ۲۰۸ صفحه، وزیری.

دوله الرسول صلی الله علیه و آله من التکوین الی التمکین

دقس، کامل سلامه، عمان، دارعمار، چاپ اول، ۱۹۹۴م، ۶۰۸ صفحه، وزیری.

دوله الرسول صلی الله علیه و آله فی المدینه

عری، محمد ممدوح، قاهره، الهیئه المصریه العامه للکتاب، ۱۹۹۸م، ۳۸۶صفحه، وزیری.

رسائل الرسول النبی محمد بن عبداللّه صلی الله علیه و آله

سعید، حسین، بیروت، دارالهادی، چاپ اول، ۲۰۰۰ م، ۱۶۸ صفحه، وزیری.

رسول الاسلام فی الکتب السماویه

صادقی، محمد، بیروت، مؤسسه اعلمی للمطبوعات، چاپ اول، ۱۹۷۲م، ۲۷۲ صفحه، وزیری.

رسول اللّه صلی الله علیه و آله فی القرآن الکریم

ملطاوی، حسن کامل، قاهره، دارالمعارف، چاپ سوم، ۱۴۱۹ق، ۵۴۴ صفحه، وزیری.

زبده المنهاج فی بیان أسرار المعراج

گلپایگانی، علی، قم، کتاب فروشی محمدی، ۱۳۲۲، ۱۰۷صفحه، رقعی

زوجات النبی صلی الله علیه و آله: قراءه فی تراجم أمهات المؤمنین فی حرکه الدعوه

ایوب، سعید، بیروت، دارالهادی، چاپ اول،۱۹۹۷ م، ۱۲۲ صفحه، وزیری.

سرایا و غزوات الرسول صلی الله علیه و آله

منتصر، کمال علی، بیروت، طرابلس، دارالرواد، دارالجیل، چاپ اول، ۱۹۹۸م، ۲۱۵ صفحه، وزیری.

سلسله آباء النبی صلی الله علیه و آله

واحدی، سید احمد، دمشق، ابن حیان، چاپ اول، [بی تا]، جلد ۱، ۴۷ صفحه، جلد ۴، ۵۶ صفحه، جلد ۵، ۵۶ صفحه، رقعی.

سنن النبی صلی الله علیه و آله و أیامه (جلد ۱ _ ۲)

ابن سعد، محمدبن سعد، تحقیق: عبدالسلام بن محمدبن عمر آل علوش، بیروت، المکتب الاسلامی، چاپ دوم، [بی تا]، ۷۷۱ + ۷۷۴ صفحه، وزیری.

سیدنا محمد رسول اللّه الاسوه الحسنه (جلد ۱_۲)

ساغرجی، اسعد محمد سعید، دمشق، دارالکلم الطیب، چاپ دوم، ۱۹۹۸م، ۵۲۸+۶۴۰ صفحه، وزیری.

سیره ابن اسحاق (کتاب السیر و المغازی)

ابن اسحاق، محمد، تحقیق: سهیل زکار، قم، دفتر مطالعات تاریخ و معارف اسلامی دار الفکر، چاپ اول، ۱۳۶۸، ۳۸۱ صفحه، وزیری.

سیره الرسول فی القیاده و المناهج الانسانیه، سیره تحلیلیه.

صفار، سالم، بیروت، دارالثقلین، چاپ اول، ۱۹۹۹م، ۲۹۸ صفحه، وزیری.

سیره النبی صلی الله علیه و آله، محمد صلی الله علیه و آله

آرمسترانگ، کارن، ترجمه: محمد عنانی و فاطمه نصر، قاهره، شرکه سطور، چاپ دوم، ۱۹۹۸ م، ۴۱۵ صفحه، وزیری.

سیره رسول اللّه صلی الله علیه و آله فی التفسیر التاریخی لآیات القرآن الکریم

عدوی، ابراهیم، احمد، قاهره، مکتبه الشباب، [بی تا]، ۲۵۰ صفحه، وزیری.

ص:۲۰۱

شخصیه الرسول الأعظم قرآنیا

حنفی بغدادی، جلال، بغداد، دارالشؤون الثقافه العامه، چاپ اول، ۱۴۱۸ ق، ۳۸۸ صفحه، رحلی.

شخصیه الرسول صلی الله علیه و آله و دعوته فی القرآن الکریم

هاشمی، محمد علی، بیروت، عالم الکتاب، چاپ سوم، ۱۹۸۳م، ۱۸۰ صفحه، وزیری.

شخصیه رسول اللّه صلی الله علیه و آله (جلد ۱_۴)

شلبی، محمود، بیروت، دارالجیل، چاپ اول، [بی تا]، صفحه، وزیری.

شعراء الرسول صلی الله علیه و آله

اعظمی، ولید، بغداد، المصطفی، چاپ اول، ۱۹۹۰ م، ۳۶۸ صفحه، وزیری.

شعراء حول الرسول صلی الله علیه و آله

آغا، نبیل خالد و خضر عبداللّه تایه، دارالبشیر، چاپ اول، ۱۹۹۸ م، ۱۶۴ صفحه، وزیری.

صوره الرسول صلی الله علیه و آله فی القرآن بین الملک و الانسان

موصلی، سامی احمد، بغداد، دارالکتب و الوثائق، ۲۰۰۲ م، ۲۱۸ صفحه، رقعی.

طریق النبوه و الرساله و دراسه فی اصول السیره النبویه

مونس، حسین، قاهره، دارالرشاد، چاپ اول، ۱۹۹۷م، ۱۷۵ صفحه، رقعی

غایه السؤول فی خصائص الرسول صلی الله علیه و آله

ابن ملقن، عمربن علی، بیروت، دارالبشائر الاسلامیه، چاپ اول، ۱۹۹۳م، ۳۳۶ صفحه، وزیری.

ص:۲۰۲

غزوات الرسول صلی الله علیه و آله

شعراوی، محمد متولی، قاهره، مکتبه التراث الاسلامی، ۱۹۹۹م، ۶۲۰ صفحه، وزیری.

غزوات الرسول صلی الله علیه و آله بین شعراء الشعوب الاسلامیه: دراسه فی الادب الاسلامی المقارن

مصری، حسین، مجیب، قاهره، دارالثقافیه، چاپ اول، ۲۰۰۰ م، ۲۱۵ صفحه، وزیری.

غزوات النبی صلی الله علیه و آله

جمیلی، سید، بیروت، دار و مکتبه الهلال، چاپ اول، ۱۹۹۴ م، ۱۵۲ صفحه، وزیری.

غزوات النبی صلی الله علیه و آله للیهود

کبی، زهیر شفیق، بیروت، دار ابن حزم، چاپ اول، ۱۹۹۷ م، ۹۳ صفحه، رقعی.

فصاحه الرسول المصطفی صلی الله علیه و آله و بلاغته

بدری، عادل عبدالرحمن، بیروت، دار الاثر، چاپ اول، ۲۰۰۲ م، ۴۲۲صفحه، وزیری.

فقه السیاسی للوثائق النبویه: المعاهدات، الاحلاف، الدبلوماسیه الاسلامیه

فهداوی، خالد سلیمان، عمان، دارعمار، چاپ اول، ۱۹۹۸م، ۳۰۲ صفحه، وزیری.

فن الحرب فی عهد الرسول صلی الله علیه و آله، الاداره العسکریه فی حروب الرسول محمد صلی الله علیه و آله

وتر، محمد ظاهر، دمشق، دارالکفر، [بی تا]، ۳۴۸ صفحه، وزیری.

فن الذکر و الدعاء عند خاتم الانبیاء

غزالی، محمد، دمشق، دارالقلم، چاپ چهارم، ۱۹۹۷م، ۱۵۱ صفحه، وزیری.

فی السیره النبویه: قراءه لجوانب الحذر و الحمایه

احمد، ابراهیم علی محمد، دوحه، وزارت الاوقاف و الشؤون الاسلامیه، چاپ اول، ۱۴۱۷ ق، ۱۶۸ صفحه، رقعی.

فی ظلال السیره النبویه، الاسراء و المعراج

ابوفارس، محمد عبدالقادر، عمان، دارالتوزیع و النشر، ۱۹۹۰ م، ۹۱ صفحه، وزیری.

فی ظلال السیره النبویه؛ الهجره النبویه

ابوفارس، محمد عبدالقادر، عمان، دارالفرقان، چاپ اول، ۱۹۸۲ م، ۹۵ صفحه، وزیری.

فی ظلال السیریه النبویه؛ غزوه الأحزاب

ابوفارس، محمد عبدالقادر، عمان، دارالفرقان، چاپ اول، ۱۹۸۳ م، ۲۲۳ صفحه، وزیری.

قبسات تربویه من السیره النبویه

ابوغده، حسن، کویت، مکتبه دارالتراث، چاپ اول، ۱۹۸۹ م، ۱۵۲ صفحه، وزیری.

قراءه جدیده للسیره النبویه

قلعه جی، محمد رواس، کویت، دارالبحوث العلمیه، چاپ دوم، ۱۹۸۴م، ۴۵۵ صفحه، وزیری.

ص:۲۰۴

قراءه سیاسیه للسیره النبویه

قلعه جی، محمد وراس، بیروت، دارالنفائس، چاپ اول، ۱۹۹۶م، ۳۲۶ صفحه، وزیری.

کتاب منتهی السؤول علی وسائل الوصول الی شمائل الرسول صلی الله علیه و آله (جلد ۱_۴)

نبهانی، یوسف بن اسماعیل، شرح و حاشیه: سعید لحجی، [بی جا]، دارالحاوی، ۱۹۹۸م، ۶۲۴+۷۱۵+۴۸۸+۵۳۱ صفحه، وزیری.

کنزالعمال فی سنن الاقوال و الافعال (جلد ۱_۱۶)

متقی، علی بن حسام الـدین، با تحقیق: محمد عمر دمیاطی، بیروت، دارالکتب العلمیه، چاپ اول، ۱۹۹۸م، ۳۱۸+ ۳۰۴ + ۳۹۲ + ۲۷۱+ ۳۵۵ + ۳۳۲ + ۳۹۵ + ۳۱۷ +۳۱۹ + ۳۹۴ +۳۵۸ + ۳۲۲ + ۳۱۸ + ۲۹۶ + ۴۱۳ + ۳۲۹صفحه، وزیری.

مائه خصله من خصال الرسول صلی الله علیه و آله

ملاخاطر، خلیل ابراهیم، قاهره، مکتبه الزهراء، ۱۹۸۶م، ۱۳۷ صفحه، رقعی.

محمد صلی الله علیه و آله الحقیقه العظمی

جاسم، عزیز مسبد، بغداد، دارالشؤون الثقافه العامه، ۱۹۸۷ م، ۴۹۶ صفحه، وزیری.

محمد صلی الله علیه و آله، المثل الکامل

جاد المولی، محمد احمد، دمشق، دارالمحبه، چاپ دوم، ۱۹۹۷م، ۴۴۴صفحه، وزیری.

محمد بن عبداللّه صلی الله علیه و آله

کرباسی، محمد جعفر ابراهیم، نجف، دارالوفاق، ۱۹۹۰م، ۱۹۱ صفحه، وزیری.

ص:۲۰۵

محمد رسول اللّه صلی الله علیه و آله

ابن ابراهیم، سلیمان و ادینه دینه، ترجمه: عبدالحلیم محمود، بیروت، دارالکتاب اللبنانی، ۱۹۸۱ م، ۳۶۷ صفحه، وزیری.

محمد رسول اللّه صلی الله علیه و آله کتاب، علمی، ادبی، تاریخی، یبحث فی حیاه النبی صلی الله علیه و آله و العتره الطاهره

شاکری، حسین، قم، الهادی، چاپ اول، ۱۴۱۶ق، ۵۵۸ صفحه، وزیری.

محمد رسول اللّه صلی الله علیه و آله و الذین معه (جلد ۱ _ ۲۰)

جوده السحار، عبدالحمید، قاهره، دار مصر، [بی تا]، ۳۲۶ + ۲۶۴ + ۲۸۱ + ۲۸۶ + ۲۶۵ + ۲۷۲ + ۲۸۴ + ۲۹۰ + ۲۹۱ + ۲۸۵ + ۳۱۰ + ۲۶۷ + ۲۹۹ + ۳۱۷ + ۳۵۸ + ۲۷۱ + ۲۹۱ + ۳۰۵ + ۲۵۶ صفحه، رقعی.

محمد صلی الله علیه و آله فی التوراه و الانجیل

ابن جوزی، عبدالرحمن بن علی، تحقیق: محمد عبدالرحیم، بیروت، داریوسف، چاپ اول، ۱۹۹۹ م، ۱۳۴صفحه، وزیری.

محمد صلی الله علیه و آله فی الشعر الحدیث

قاعود، حلمی، قاهره، دارالوفاد، چاپ اول، ۱۹۸۷م، ۶۳۹ صفحه، وزیری.

محمد صلی الله علیه و آله فی القرآن، دراسات قرآنیه حول شخصیه محمد صلی الله علیه و آله

صدر، سیدرضا، صور، دارالارقم بن ابی الارقم، چاپ اول، ۱۴۱۱ق، ۲۱۵ صفحه، وزیری.

محمد صلی الله علیه و آله فی المدینه

وات، ویلیام مونتگمری، ترجمه: شعبان برکات، بیروت، المکتبه العصریه،

[بی تا]، ۵۹۳ صفحه، وزیری.

محمد صلی الله علیه و آله فی مکه

وات، ویلیام مونتگمری، ترجمه: شعبان برکات، بیروت، المکتبه العصریه، [بی تا]، ۲۷۵ صفحه، وزیری.

محمد صلی الله علیه و آله، قائد الأمم

حلمی، اسماعیل، قاهره، الهیئه المصریه العامه للکتاب، ۱۹۹۷م، ۵۳۲ صفحه، وزیری.

محمد نبی الاسلام فی التوراه و الانجیل

طهطاوی، محمد عزت، قاهره، مکتبه النور، چاپ دوم، [بی تا]، ۱۹۰ صفحه، وزیری.

محمد صلی الله علیه و آله و القرآن

آل نوح، کاظم، بغداد، مطبعه العربیه، ۱۹۳۶م، ۲۲۲ صفحه، رقعی.

محمد صلی الله علیه و آله و المرأه

منیسی، سامیه، قاهره، مکتبه الاتادیمیه، ۱۹۹۶م، ۱۴۶ صفحه، وزیری.

محمد صلی الله علیه و آله و الیهود، نظره جدیده

احمد، برکات، ترجمه: محمود علی حداد، قاهره، الهیئه المصریه العامه للکتاب، ۱۹۹۶ م، ۲۴۳ صفحه، وزیری.

مخابره دوله الرسول صلی الله علیه و آله

شافعی، محمد، قاهره، مکتبه الاسره؛ الهیئه المصریه العامه للکتاب، ۲۰۰۱ م، ۲۱۶ صفحه، رقعی.

مصادر السیره النبویه و تقویمها

ص:۲۰۷

حماده، فاروق، بیروت، دارالثقافه، چاپ دوم، ۱۹۸۹م، ۱۹۸ صفحه، وزیری.

مصدر القرآن، دراسه شبهات المستشرقین و المبشرین حول الوحی المحمدی

عوض، ابراهیم، [بی جا]، زهراء الشرق، ۱۹۹۷م، ۳۴۳ صفحه، وزیری.

مع المصطفی علیه الصلوه و السلام

بنت الشاطی، عایشه، بیروت، دارالکتاب العربی، چاپ سوم، ۱۹۸۳م، ۳۳۵صفحه، وزیری.

مع المفسرین و المستشرقین فی زواج النبی صلی الله علیه و آله بزینب بنت جحش، دراسه تحلیلیه.

المعی، زاهر عواض، ریاض، مکتبه الطالب الجامعی، چاپ چهارم، ۱۹۸۳ م، ۱۲۷ صفحه، وزیری.

معجزات الرسول صلی الله علیه و آله و دلائل صدق نبوته

جلهوم، ابراهیم و عبدالسلام حماد، قاهره، دارالمصریه اللبنانیه، چاپ سوم، ۱۹۹۷م، ۱۹۰ صفحه، رقعی.

معجزات الرسول صلی الله علیه و آله و دلائل صدق نبوته

جلهوم، ابراهیم و عبدالسلام حماد، قاهره، دارالمصریه اللبنانیه، چاپ سوم، ۱۹۹۷م، ۱۹۰ صفحه، رقعی.

مغازی رسول اللّه صلی الله علیه و آله لعروه ابن الزبیر بروایه أبی الأسود عنه

تحقیق: اعظمی، محمدمصطفی، جده، مکتب التربیه العربی...، ۱۹۸۱م، ۲۶۴ صفحه، وزیری.

مکاتیب الرسول صلی الله علیه و آله مصححه و منقحه و مزیده (جلد ۱ _ ۴)

ص:۲۰۸

احمدی میانجی، علی، تهران، دارالحدیث، چاپ اول، ۱۹۹۸ م، ۴۰۷ + ۷۱۹ + ۷۸۴ + ۳۸۳ صفحه، وزیری.

مناهج المؤلفین فی السیره النبویه و خصائص المنهج الصحیح فی الدراسه

مرصفی، سعد، کویت، بیروت، مکتبه ابن کثیر، مؤسسه الریان، چاپ اول، ۲۰۰۲ م، ۱۵۹ صفحه، وزیری.

من أخلاق الرسول صلی الله علیه و آله

جبر، عدلی، طنطا، دارالبشیر، چاپ اول، ۱۴۱۶ ق، ۲۴۰ صفحه، وزیری.

من ذخائر السیره النبویه، وسیله الاسلام بالنبی صلی الله علیه و آله

ابن قنفذ، احمدبن حسین، بیروت، دار الغرب الاسلامی، چاپ اول، ۱۹۸۴ م، ۱۸۲ صفحه، وزیری.

منطلقات البحث العلمی فی السیره

عاملی، سیدجعفر مرتضی، بیروت، المرکز الاسلامی للدراسات، چاپ اول، ۱۴۱۷ق، ۴۶ صفحه، رقعی.

من وصایا الرسول صلی الله علیه و آله (جلد ۱_۳)

عفیفی، طه عبدالله، قاهره، دارالاعتصام، [بی تا]، ۶۸۵+۷۸۴+۸۷۶ صفحه، وزیری.

منهج الرسول صلی الله علیه و آله فی غرس روح الجهاد فی نفوس الصحابه

نوح، سید محمد، قاهره، دارالوفاء، چاپ سوم، ۱۹۹۲م، ۱۲۳ صفحه، رقعی.

منهج قرآن الکریم فی تثبیت الرسول صلی الله علیه و آله

هوساوی، عبدالرحمن بن عبدالجبار صالح، بیروت، دارالذخائه، مؤسسه الریان، چاپ دوم،

۱۹۹۹م، ۴۷۱ صفحه، وزیری.

منیه السؤول فی تفضیل الرسول صلی الله علیه و آله

ابن عبدالسلام، عبدالعزیز، تحقیق: صلاح الدین منجد، بیروت، دارالکتاب الجدید، چاپ اول، ۱۹۸۱ م، ۴۰ صفحه، رقعی.

موسوعه الغزوات الکبری (جلد ۱ _ ۱۰)

باشمیل، محمد احمد، قاهره، المکتبه اسلفیه، [بی تا]، وزیری.

موقف الیهود من الرساله والرسول صلی الله علیه و آله

مرصفی، سعد، کویت، مکتبه المنارالاسلامیه، چاپ اول، ۱۹۹۲م، ۱۳۱ صفحه، وزیری.

نبوه محمد فی القرآن: اقتحار الانسانیه الی الرسل، ظاهره الوحی و براهینه _ معالم نبوته، دلائل نبوته العقلیه

عتر، حسن ضیاء الدین، بیروت، دارالبشائر الاسلامیه، چاپ اول، ۱۹۹۰م، ۳۷۵ صفحه، وزیری.

نساء حول الرسول صلی الله علیه و آله و الرد علی مفتریات المستشرقین

استانبولی، محمد مهدی و مصطفی شبلی، دمشق، دار ابن کثیر، چاپ ششم، ۱۴۱۷ ق، ۳۸۶ صفحه، وزیری.

نسب النبی صلی الله علیه و آله

سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر، تحقیق: محمد زینهم، قاهره، دارالامین، چاپ اول، ۱۹۹۳م، ۱۰۷ صفحه، رقعی.

نفحات الازهار علی نسمات الأسحار فی مدح النبی المختار

نابلسی، عبدالغنی بن اسماعیل، با تحقیق: سعید کامل کوسا، دمشق، دارالتقدم، چاپ اول، ۱۹۹۸م، ۵۱۲ صفحه، وزیری.

نفی السهو عن النبی صلی الله علیه و آله

تبریزی، جواد، قم، دار الصدیق الشهیده، چاپ اول، ۱۴۱۹ ق، ۴۷ صفحه، رقعی.

نوراليقين فی سیره المرسلین

خضری، محمد، تصحیح: محمود قطان، تهران، احسان، چاپ اول، ۱۴۱۹ ق، ۲۲۳ صفحه، وزیری، بیروت، دمشق، دارالخیر، چاپ اول، ۱۴۱۷ ق.

وصیه النبی محمد صلی الله علیه و آله للأمام علی بن ابی طالب علیه السلام و الی اهل بیته علیهم السلام و وصایا الامام علی علیه السلام الی ولدیه الحسن و الحسین علیهم السلام

ملامحمد، احمد، دمشق، انتشارات احمد ملامحمد، چاپ اول، ۱۹۹۸م، ۱۶۰صفحه، وزیری.

وفاء بأحوال المصطفی (جلد ۱ _ ۲)

ابن جوزی، عبدالرحمن بن علی، تحقیق: مصطفی عبدالواحد، مصر، دارالکتب الحدیثه، چاپ اول، [بی تا]، ۳۸۳ + ۳۸۴ صفحه، وزیری.

وفود المهتدین الی خاتم النبیین و المرسلین صلی الله علیه و آله

خلاف، ابراهیم حسن، قاهره، جیزه، دارالامین، چاپ اول، ۱۹۹۳م، ۲۱۹ صفحه، وزیری.

و مبشرا برسول یأتی من بعدی اسمه احمد

سید، کمال، قم، انتشارات انصاریان، چاپ دوم، ۱۳۸۰، ۱۶۰ صفحه، رقعی.

هدی المحبین الی سیره امام المرسلین

عمر، فؤاد عبداللّه، کویت، مکتبه المنار الاسلامیه، ۱۹۹۷م، ۲۰۸ صفحه، وزیری.

فهرست اعلام

ص:۲۱۳

ص:۲۱۶

حیدری هائی، محمد، ۱۲

خاک پور، کیوان، ۱۳۹

ص:۲۱۸

رحیم پور، فروغ السادات، ۱۳۶

رسولی اراکی، محمدعلی، ۱۰۶

ص:۲۲۰

ص:۲۲۴

ص:۲۲۵

ص:۲۲۷

ص:۲۲۹

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که مـا را در دستیـابی به این هـدف یـاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادنـد تقـدیر و تشـکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصـفهان -خیابان عبـدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شـهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹